

**T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Ana Bilim Dalı**

ALEVİ KİMLİĞİNİN İNTERNET SİTELERİNDEKİ TEMSİLİ VE ANALİZİ

Burak ŞAHİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mersin, 2012

T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Ana Bilim Dalı

ALEVİ KİMLİĞİNİN İNTERNET SİTELERİNDEKİ TEMSİLİ VE ANALİZİ

Burak ŞAHİN

Danışman
Prof. Dr. Yaşar ERJEM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mersin, 2012

Tez Onay Sayfası

Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Burak ŞAHİN tarafından hazırlanan “Alevi Kimliğinin İnternet Sitelerindeki Temsili ve Analizi” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından Sosyoloji Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

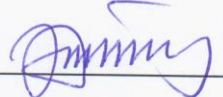
Başarılı

Başarısız

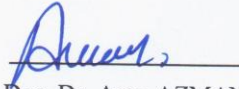

Üye

Prof. Dr. Yaşar ERJEM
(Danışman)

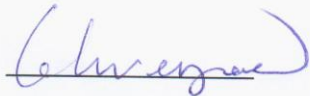

Üye

Doç. Dr. Ayşe AZMAN

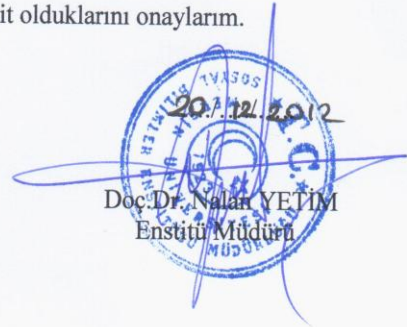

Üye

Doç. Dr. Çetin VEYSAL

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

ÖNSÖZ

Aleviler ve Alevi kimliği, Türkiye'nin öncelikli gündem konularından bir tanesidir. 1980'li yılların sonlarından bu yana kimlik taleplerini kamuoyu önünde daha görünür bir şekilde dile getiren Aleviler, bir tür medya seferberliğine girişmiştir. Alevi sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinin yaygınlaşmasından daha önce bir Alevi yayıncılık atılımı gerçekleşmiştir. Araştırmacı yazarların kitapları, dergiler, Alevi müzisyenlerinin albümleri, televizyon ve radyo kanalları Aleviliğin kamuoyu önüne çıkışının araçları olmuştur. Söz konusu atılımın son kamusal alanı internettir. İnternet, Alevilerin taleplerinin, tanıma ve tanıtma ihtiyaçlarının yeni merkezidir. Aynı zamanda internet, Alevi kimlik anlatısının en güncel sahasıdır. Bu çalışmada, Alevi kimliğinin anlatı repertuarının internet sitelerindeki temsil biçimleri, Cem Vakfı'nın ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği'nin resmi internet sitelerinin incelenmesi suretiyle tespit edilmeye çalışılacaktır. Böylece Aleviliğin medya seferberliğinin henüz çok söz edilmemiş bir alanına temas edilmeye çaba harcanacaktır.

Bu araştırma sırasında akademik ve manevi desteğini sunan, öğrencilerinin akademik özgüven kazanmaları için her daim çaba sarf eden danışman hocam Prof. Dr. Yaşar Erjem'e teşekkür ederim. Çalışma arkadaşları olmaktan büyük mutluluk duyduğum, Mersin Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü hocalarına teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca, sevgilerini hiçbir zaman esirgemeyen aileme teşekkür ederim.

ÖZET

ALEVİ KİMLİĞİNİN İNTERNET SİTELERİNDEKİ TEMSİLİ VE ANALİZİ

Bu çalışmada, Alevi kimliğinin internet sitelerindeki temsilini incelemek amacıyla Cem Vakfı'nın ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği'nin resmi internet siteleri analiz edilmiştir.

Araştırmanın ilk bölümünde kavramsal çerçeve sunulmuştur. Kavramsal çerçevede Aleviliğin dini yapısı ve siyasal tarihi, Alevilerin modernleşme süreci, Alevi kimliği üzerine yapılan yorumlar ve yeni medya kavramı incelenmektedir. İkinci bölümde araştırmanın yöntemi açıklanmaktadır. Bu bölümde çalışmanın araştırma tekniğinin içerik analizi olduğu belirtilmektedir. Ayrıca bu bölümde, Cem Vakfı'nın ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği'nin resmi internet sitelerinin, iki sivil toplum kuruluşunun Aleviliği farklı tanımladıkları için seçildiği ifade edilmektedir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde Cem Vakfı'nın ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği'nin resmi internet siteleri analiz edilmektedir. Bu bölümde, Alevi kimliği üzerine yapılan yorumlardan hareketle oluşturulan kategorilere yer verilmiştir. Ardından, her iki site için genel değerlendirme yapılmıştır. Son olarak, Cem Vakfı'nın ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği'nin resmi internet siteleri karşılaştırılmıştır. Alevi kimliği üzerine yaptıkları tanımlamalar arasındaki farklar ve benzerlikler aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Alevilik, Kimlik, İnternet, Modernleşme, Kamusal Alan

ABSTRACT

THE REPRESENTATION AND THE ANALYSIS OF ALEVI IDENTITY ON THE WEBSITES

In this study, official sites of Pir Sultan Abdal Cultural Association and Cem Foundation are analyzed in order to examine the representation of Alevi identity on websites.

In the first chapter, conceptual framework of the study are introduced. In the conceptual framework, the religious structure and the political history of Alevism, the modernization process of Alevis, discussions concerning Alevi identity and the concept of new media are viewed. In the second chapter, the methodology of this research is explained. In this chapter it is emphasized that research method of this study is content analysis. In addition, in this chapter it is expressed that official sites of Pir Sultan Abdal Cultural Association and Cem Foundation are determined as research subjects, because these two non-governmental organizations assert different points of view about Alevism.

In the third chapter, official sites of Pir Sultan Abdal Cultural Association and Cem Foundation are analysed. In this chapter, categories composed from Alevi identity definitions are discussed. Analyses for both websites is followed. Finally, official sites of Pir Sultan Abdal Cultural Association and Cem Foundation are compared. Differences and similarities between Alevi identity definitions on websites are mentioned.

Key Words: Alevism, Identity, Internet, Modernization, Public Sphere

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
I. 1. Alevilik.....	4
I. 1. 1. Aleviliğin Dini Yapısı	4
I. 1. 2. Aleviliğin Siyasal Tarihi	7
II. 1. 2. 1. Osmanlı Devleti Öncesi Dönem	7
II. 1. 2. 2. Osmanlı Devleti Dönemi	9
I. 1. 2. 3. Mustafa Kemal Atatürk Dönemi	13
I. 1. 2. 4. Çok Partili Dönem.....	15
I. 1. 2. 5. 1980 Sonrası.....	19
I. 1. 3. Alevi Modernleşmesi	23
I. 1. 3. 1. Örgütlenme.....	26
I. 1. 3. 2. Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre Geçiş	30
I. 1. 3. 3. Dinsel Yapıdaki Değişimler	32
I. 2. Kimlik	35
I. 2. 1. Alevi Kimliği	38
I. 2. 1. 1. Alevilik Üzerine Genel Yorumlar	39
I. 2. 1. 1. 1. Alevilik İslam Dışıdır.....	39

I. 2. 1. 1. 2. Alevilik Sosyalizm ve Materyalizm ile Bağlantılıdır.....	40
I. 2. 1. 1. 3. Alevilik İslam'a Dahildir	42
I. 2. 1. 2. Hz. Ali Hakkındaki Yorumlar	43
I. 2. 1. 3. Alevilerin Etnik Kökeni Üzerine Yorumlar	45
I. 2. 1. 4. Aleviliğin Atatürk ve Cumhuriyet Halk Partisi ile Bağı Üzerine Yorumlar	48
I. 2. 1. 5. Devlet Kurumlarının Alevilik Yorumu	51
I. 3. Yeni Medya Kavramı, İnternet ve Alevi Kimliği	55
I.3.1. Yeni Medya.....	55
I. 3. 2. İnternet	57
I. 3. 3. Alevilik ve İnternet.....	60
I. 3. 3. 1. İnternet ve Kamusal Katılım İlişkisi	60
I. 3. 3. 2. İnternet ve Alevi Kimliği	63
II. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	67
II. 1. Araştırmanın Problem Tanımı	67
II. 2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	68
II. 3. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği.....	70
II. 4. Araştırma Soruları.....	71
II. 5. Araştırmanın Sınırlamaları	73
III. BÖLÜM: ALEVİ KİMLİĞİNİN İNTERNET SİTELERİNDEKİ TEMSİLİ.....	74
III. 1. Cem Vakfı Resmi İnternet Sitesi	74
III. 1. 1. İnternet Sitesinin Ana Sayfası	74
III. 1. 2. İnternet Sitesindeki Bağlantılar	76
III. 1. 3. Alevi İslam Kavramı	82
III. 1. 4. Aleviliğin Tarihsel ve Siyasi Karşılaşmaları	86

III. 1. 4. 1. Alevilerin Osmanlı Devleti'nin Kuruluşundaki Katkıları	86
III. 1. 4. 2. Hanefi İslam Kaidelerinin Baskın Hale Gelmesi	89
III. 1. 4. 3. Alevilerin Mustafa Kemal Atatürk'e Desteği.....	91
III. 1. 5. Devlet ve Devlet Kurumları Üzerine Yorumlar	94
III. 1. 6. Sol Görüşlü Alevi Sivil Toplum Kuruluşları Hakkındaki Görüşler	98
III. 1. 7. İnanç Önderleri	100
III. 1. 8. Genel Değerlendirme.....	104
III. 2. Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Resmi İnternet Sitesi.....	107
III. 2. 1. İnternet Sitesinin Ana Sayfası	107
III. 2. 2. İnternet Sitesindeki Bağlantılar	111
III. 2. 3. Alevilik Öğretisi Kavramı	118
III. 2. 4. Sivas Katliamı	128
III. 2. 5. Zorunlu Din Dersleri	132
III. 2. 6. Laiklik.....	134
III. 2. 7. Diyanet İşleri Başkanlığı	136
III. 2. 8. Milliyetçilik	137
III. 2. 9. Mustafa Kemal Atatürk	138
III. 2. 10. Cem Vakfı Üzerine Yorumlar	139
III. 2. 11. Genel Değerlendirme.....	140
III. 3. Cem Vakfı ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Resmi İnternet Sitelerinin Karşılaştırılması.....	143
SONUÇ	147
KAYNAKÇA.....	152

GİRİŞ

Türkiye’de toplumsal değişimin önemli göstergelerinden biri, farklı toplumsal grupların ‘kimlik’ talepleriyle ortaya çıkmasıdır (Çalışlar, 2009). 1980’li yıllardan itibaren artan kimlik taleplerinin en önemli aktörlerinden biri de Alevilerdir. Aleviliğe ilişkin yayınlar, televizyon programları, sivil toplum örgütlerinin faaliyetleri ve Alevi araştırmacı-yazar grubunun oluşumu Aleviliğin kamuoyu önüne çıkışının içeriğini belirlemiştir. 1990 yılında yayımlanan ‘Alevilik Bildirgesi’ ile Alevlerin talepleri en açık bir biçimde duyurulmuştur. “ Aleviler, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk defa kendilerini siyasi bir güç unsuru olarak değil, kendi kaderlerini tayin hakkını ve resmi olarak tanınmayı da talep eden dini bir cemaat olarak açıkça ifade ediyorlardı” (Vorhoff, 2010: 45).

Alevilerin kamuoyu önündeki görünürlülüğü, beraberinde hararetli bir tartışmayı, Aleviliğin nasıl tanımlanacağı sorununu getirmiştir. Cumhuriyet sonrası ortaya çıkan uluslaşma azmi, kırdan kente göç ile Alevilerin geleneksel bağlarından kopmaları ve bunun sonucunda ontolojik güven duygularının zedelenmesi, ulusal ve uluslararası gelişmeler; Aleviliğin kimlik krizi yaşamasında önemli rol oynamıştır. Aleviliğin ne olduğu sorusu sadece devlet kurumları, araştırmacı yazarlar ya da sivil toplum örgütleri nezdinde farklılık göstermemektedir; gündemi işgal eden herhangi bir konu (örneğin, din eğitimi, Muharrem iftarı, Alevi Çalıştayları, seçimler vb.) Alevilerin kimlik yörüngesini oynatabilmekte ya da Alevilik yeni çehreler kazanabilmektedir. Tarih inşası, dini yapı ve siyasi tutum başta olmak üzere sayısız kategori Aleviliğin tanımlanmasını geniş bir coğrafyaya yaymaktadır.

Alevi kimliği üzerine tartışmalar ve Alevi kimliğinin temsil biçimlerinin sunumu çok farklı araçlar vasıtasıyla ifade edilmektedir. Alevi araştırmacı yazarların kitapları, dergiler, televizyon kanalları, afişler, basın duyuruları, deyiş albümleri vb. birçok iletişim aracı, Alevi uyanışının geniş coğrafyasının bileşenleridir. Karşılıklı etkileşim ve çoklu medya olanakları gibi özellikleri ile geleneksel medyadan ayrılan internet, Alevilerin kimlik ‘forum’larının en sonucusudur. İnternet, geleneksel bilgi kaynaklarına ulaşma sancısını yaşayan ve temel haklar ve özgürlükler hususunda ayrımcılığa maruz kalan Alevilerin tanıma, tanııtma ve tanınma isteklerinin en faal merkezine dönüşmüştür. Haber siteleri, dini bilgiler aktaran siteler, video paylaşım siteleri veya Alevi sivil toplum örgütlerinin web siteleri, tanıma ve tanııtma hizmetinin üsleridir. Bu çalışmada, Alevi kimlik taleplerinin internet sitelerindeki temsil biçimleri incelenecek, böylece Alevi hareketi ile medya arasındaki ilişkinin henüz üzerinde fazla durulmamış bir alanına katkı sağlamaya çaba harcanacaktır. Bu amaç doğrultusunda, çalışmada Aleviliği tanımlama seferberliğinde her daim uyuşmazlık içinde bulunan Cem Vakfı’nın ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği’nin resmi internet siteleri analiz edilecektir.

Araştırmanın ilk bölümünde çalışmanın kavramsal çerçevesi sunulmaktadır. Bu bölümde, Aleviliğin dini yapısı ‘senkretizm’ ve ‘heterodoksluk’ kavramları ile tanımlanmaktadır. Aleviliğin siyasal tarihi ‘Osmanlı Devleti Öncesi Dönem’, ‘Osmanlı Devleti Dönemi’, ‘Mustafa Kemal Atatürk Dönemi’, ‘Çok Partili Dönem’ ve ‘1980 Sonrası’ başlıkları ile incelenecektir. Alevilerin kırsal bölgelerden kente göçü ile hızlanan ve bugünkü kimlik tartışmalarını doğuran ‘Alevi modernleşmesi’ sorgulanacak, ardından Alevi kimliği üzerine farklı yorumlar sunulacaktır. Bu bölümde son olarak yeni medya kavramına ve Alevi kimliği ile internet arasındaki temasa değinilecektir.

İkinci bölümde araştırmanın problem tanımı, amacı, önemi, veri toplama tekniği, soruları ve sınırlamaları konu edinilecektir. Araştırmanın üçüncü bölümünde Cem Vakfı'nın ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği'nin resmi internet siteleri incelenecektir. Çeşitli kategorilerin yardımıyla bu internet sitelerinin Alevi kimliği üzerine yorumları mercek altına alınacak ve sembolik dağarcığı analiz edilecektir. İnternet sitelerinin içeriklerinin tasnif edilmesinin ardından önce sitelerin genel değerlendirmeleri yapılacaktır; son olarak iki internet sitesinin Alevilik tanımları karşılaştırmaya tabi tutulacaktır.

I. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesine yer verilecektir. Bu bağlamda, bölüm boyunca Aleviliğin dini yapısı, Aleviliğin siyasal tarihi, Alevi modernleşmesi, Alevi kimliği ve yeni medya üzerinde durulacaktır.

I. 1. Alevilik

I. 1. 1. Aleviliğin Dini Yapısı

Özellikle 1980’li yılların sonlarından bu yana kimlik taleplerini yoğunlaştıran Alevilik, dini yapısı bakımından sayısız tartışmaya konu olmaktadır. Bu tartışmaların, Aleviliği teşkil eden Hz. Ali kültü, ritüel ve ibadet biçimleri, Tanrı ve insan bağı hakkında giriştiği anlamlandırma çabalarının farklılığına karşın, Aleviliğin dini muhtevasına ilişkin birtakım ortak kanaatler bulunmaktadır. Sözelimi, Aleviliği, iç içe geçmiş ve tam bir düğüm biçiminde kenetlenmiş fakat birbiriyle ilgisiz öğelerin oluşturduğu bir inançlar karışımı manasına gelen senkretizm (bağdaştırmacılık) (Melikoff, 2007) ile tanımlamak bu fikir birliğinin en önemlilerinden biridir.

Alevi senkretizmi inanç hafızasını iki dönemin özellikleri etrafında kurmuştur. İlk dönem Maveraünnehir, Mezopotamya ve Anadolu bölgesinde yaşayan Müslüman olmayan veya tamamıyla hayvan sürülerine bağlı bir ekonomik düzenin oluşturduğu göçebe toplulukların inanç birikimleri ile beslenmiştir. Alevi- Bektaşî menakıbnamelerinde yer alan mitolojik hikayelere ve şifahi kültür unsurlarına bu bölgedeki toplulukların inançlarında da rastlanmaktadır (Ocak, 1999). Orta Asya’dan Anadolu’ya intikal eden

nüfusun dini motiflerinde Şamanizm, Budizm, Maniheizm, Mazdeizm gibi Türklerin İslam öncesi inançları ile Kitab-ı Mukaddes menşeli öğeler bulunmaktadır. Keza, dedelik ve babalık kurumunun tarihsel arka planında kam-ozan denilen pagan dini-siyasal reisler bulunmaktadır (Melikoff, 2009). Ayrıca tenasüh (reenkarnasyon), şekil değiştirme, dört unsur kültü (anasır-ı erbaa), gibi İran ve Uzakdoğu ilintili öğeler ile ölmeden önce göğe çekilme, az yiyeceklerle çok insanı doyurma, ölü insan ve hayvan diriltme gibi Kitab-ı Mukaddes kaynaklı mucizeler Alevi-Bektaşî menakıbnamelerinde göze çarpan senkretizm işaretleridir (Ocak, 2010) Bununla birlikte, Bruinessen (2011) güneşe ve doğaya tapınmanın Dersim bölgesi Alevileri için önemli bir yer tuttuğunu belirtmektedir. 20. yüzyılın başlarında Dersim bölgesini ziyaret eden seyyahlar, köylülerin güneşin doğuşuyla birlikte doğuya döndüğünü, güneşin önünde eğilerek kibarca iyi bir gün diledikten sonra günlük işlerine devam ettiklerini yazmaktadır. Aynı köylüler aya karşı da aynı saygıyı göstermişlerdir.

Anadolu'daki bazı heterodoks toplulukların Ali ve On İki İmam Kültü ile yakınlığı ise 16. yüzyılda Safevi lider Şah İsmail'in İran'da Şafii-Sünni çevreleri tasfiye hareketi ve Anadolu ve Rumeli bölgesindeki Safevi propagandası ile başlamıştır (Ocak, 1999). Rumeli ve Anadolu çevresinde yaşayan heterodoks gruplar Safevi etkinliklerin asıl hedefini oluşturmaktaydı. Ahmet Yaşar Ocak'ın belirttiği gibi;

Bu sosyal taban, büyük çoğunluğu itibariyle okuma yazma ile tanışmamış, kabilesel geleneklerine ve örflerine sınımsız bağlı bir toplumsal yapı sergileyen ve mitolojik, sözlü bir kültürü kat ettiği geniş coğrafyada rastladığı değişik motiflerle besleyerek gittiği her yere birlikte taşıyan bir kitle tarafından temsil ediliyordu. (Ocak, 1999: 247)

Alevilik inancının senkretizmi böylece kadim inanışlar ile İslam'ı harmanlamıştır. “İslam’la ilişkisi içinde Alevi inanış, resmi olarak Hıristiyan olan, fakat eski inanışlarının bütün özünü koruyan Amerika yerlilerinin Hıristiyanlığıyla karşılaştırılabilecektir” (Melikoff, 2007:20). Cami merkezli ibadet, beş vakit namaz, ramazan orucu, içki yasağı gibi Ortodoks İslam’a ait zorunlulukların bulunmayışı Aleviliğin ayırt edici nitelikleri arasındadır. Bu açıdan Alevilik örf dışıdır (non-conformiste); yani, dinin dış biçimlerine (zahiri) ehemmiyet vermeyen, içrek (batını) bilgiye erişmenin yüceltiildiği bir öğretilerdir (Melikoff, 2009). Alevi tasavvufunda belirgin olan vahdet-i vücud anlayışı Tanrıyı evrenin her yerinde görmektedir (Çamuroğlu, 2008). Aleviliğin dini telakkisi, sözlü bir kültürün çıktığı seyahat sırasında rastladığı farklı tasavvufi yorumlardan beslenmesi suretiyle ortaya çıkmıştır. Heterodoks İslam’ın, Sünni teoloji gibi teologları (mütekellimleri) ve sistematik teoloji kitapları bulunmamaktadır (Ocak, 1999).

Ali kültü Alevi öğretisinin klasik yapısının tamamlanmasını sağlamıştır. Pagan inanışların gökyüzü tanrısının panteist (kamutanrıcı) içeriği Ali kültüründe de görülmektedir. Ali, görünmesi için dua edilen, doğan güneş ile özdeşleştirilmiştir (Melikoff, 2009). Hz. Ali’nin gnostik varlığı, özellikle Hz. Muhammed ile bağının dile döküldüğü hikâyelerde belirginleşmektedir. ‘Kırklar Meclisi’ ve ‘Miraç’ menkıbelerinin Hz. Muhammed’in ve Hz. Ali’nin İslam mistisizminde sıklıkla yer bulan mürşit ve mürit kalıplarının uyarlamaları olduğu görülmektedir.

Nübüvvet’i temsil eden birincisi, tıpkı Hz. Musa- Hızır ilişkisine benzer bir şekilde, *Velayet*’i temsil eden ikincisine göre daha alt konuma yerleştirildi. Tıpkı Hızır’ın bazı mutasavvıfları nezdinde Hz. Musa’ya aslına vakıf olamadığı bir takım gerçekleri öğreterek adeta bir peygamberden daha üst bir pozisyonda onun mürşidi konumunu işgal etmesi gibi, Hz. Ali de

aynı mürşid konumunda Hz. Muhammed'e bazı velayet gerçeklerini öğretiyordu. (Ocak,1999: 250).

Aleviliğin dini merasimi olan Ayin-i Cem dede önderliğinde yapılmaktadır. Seyit olduğuna inanılan dedeler karizmatik meşruiyetleri gereğince çok çeşitli görevlerde bulunmaktadır. Örneğin, töre hukukunu ilgilendiren sorunları çözmeye dedeler sorumludur. Dede, törenin ihlal edildiği varsayılan hususları incelemekte, eğer gerekiyorsa kefaretlere belirlemekte ve ceza vermektedir. Toplumsal anlaşmazlıkların sonuca bağlanması ertesinde cem törenine geçilmektedir. Cemin icra edilme aşamaları yöreden yöreye, hatta köyden köye değişse dahi bazı faaliyetler ortaktır. Öte âlemin kişiliklerini canlandıracak 'On İki Hizmet' temsilcileri belirlenmesi ve aşık ozanın Yaradılış Efsanesi'ni, Miraçlama'yı ve cem törenin uhrevi aslı olarak görülen Kırklar Sofrası hikayesini okuması bu ortaklıklar arasındadır. Hazır bulunanlar, âşık ozanın makamla okuduğu bölümlerde semah dönmeye başlar. Semahın hareketlerinin turnaların dönüşlerine benzetilmesi Aleviliğin özümlediği Tanrı ve tabiat ilişkisinin önemli bir göstergesidir. Göçebeliğin canlı örneği olan turna, Hz.Ali'yi, ebedi yaşamı, ölümsüzlüğü ve sonsuzluğu ima etmektedir. (Melikoff, 2009). Müziğin ve şiirin estetik bir coşkunluk ile birleştiği cem törenleri, Alevi senkretizmini yansıtmaktadır (Bozkurt, 2005).

I. 1. 2. Aleviliğin Siyasal Tarihi

II. 1. 2. 1. Osmanlı Devleti Öncesi Dönem

Her ne kadar Aleviliğe bir başlangıç tarihi atfetmek, 'halk İslamlığı', 'heterodoksluk', 'senkretizm' gibi kavramlarla tanımlanan bir inancı sınırlandırmak anlamına gelse de Aleviliğin derlenişini sağlayan birtakım tarihsel gelişmeden söz etmek

mümkündür. İslam öncesi inançlarını koruyan, eski gelenek ve göreneklerine bağlı kalan Moğol istilası dolayısıyla Anadolu topraklarına sığınan göçebe Türkmenler ile Anadolu Selçuklu Devleti'nin yönetimi arasındaki çatışmalar Aleviliğin tarih belleğinin ilk kıvılcımlarından biridir.

13. yüzyılda devlet ile köylü arasında toprak sahiplerinden oluşan aracı sınıfın baş göstermesi, öte yandan toprakların bir miras hukuku etrafında babadan oğla geçmesi üzerine toplu kullanım alanları giderek daralmıştır. Bu dönemde, hayvanlarını otlatacak otlak ve kışı geçirecek kışlak bulmakta güçlük çeken Türkmenlerin kışın soğuktan korunmak düzlüğe inmesi yerleşikler için huzur bozucu ve tedirginlik verici hale gelmiştir (Bozkurt, 2005). Devlete karşı asi bir öge olarak dışlanan Türkmenlerin Baba İlyas'ın ve halifesi Baba İshak'ın başlattığı ayaklanmaya katılması zor olmamıştır. Moğol yayılması sırasında Amasya yakınlarındaki Çat köyüne yerleşen, keramet sahibi olduğuna inanılan, otacı, şaman özellikleri taşıyan, 'Baba Resul' olarak anılan Baba İlyas, salt Türkmenlerin değil geniş bir kitlenin desteğini görmüştür. Babailer Ayaklanması kanlı bir şekilde bastırılmıştır; buna karşın ayaklanmanın yaydığı Batını ve gnostik öz taraftar bulmaya devam etmiştir (Bozkurt, 2006). Keza Alevi-Bektaşî yazını, Babailer Ayaklanması sonrası tarih sahnesine çıkan Rum Abdalları'nın (Abdalan-ı Rum) kalıtını sahiplenmektedir. Geyikli Baba, Abdal Musa, Abdal Murad, Kızıl Deli, Seyyid Ali Sultan gibi dervişler Alevi-Bektaşî kültürünün oluşumuna katkı sağlamışlardır (Ocak, 1999).

Saçları, sakalları ve bazen bıyıkları ve kaşları kazınmış, belden yukarıları çıplak, sırtlarında bir hayvan postu, boyunlarında aşık kemikleri ve çingiraklar, bellerinde para ve yiyecek toplamaya yarayan küçük kaplar (keşküller) asılı, bir ellerinde baltalarıyla dolaşan bu dervişler, Allah'ın insan bedenine girip insan kılığında görüldüğüne, beden öldükten sonra ruhun başka bir bedende yeniden dünyaya geldiğine inanıyorlardı. Namaz kılmadıkları, oruç tutmadıkları, içki

içtikleri, esrar kullandıkları için uğradıkları şehir ve kasabalarda çoğunlukla halkın ve ulemanın kınamalarına ve bazen hakaretlerine muhatap oluyorlar, kırsal bölgelerde ise büyük bir saygı ile karşılanıyorlar ve evliya muamelesi görüyorlardı (Ocak, 1999: 266)

Rum Abdallarının Haydarilik, Vefailik, Yesevilik, Hurufilik gibi mistik yaklaşımlarını özümseyen sufilerden biri de Hacı Bektaş'tır. 13. yüzyılda Horasan bölgesinin Nişabur şehrinde doğan Hacı Bektaş, menkıbelerde anlatıldığı kadarıyla Ahmet Yesevi ile Lokman Perende'nin yanında öğrenimini tamamladıktan sonra Anadolu'ya gelmiştir (Bozkurt, 2005). Anadolu topraklarındaki esrik yaşamı özellikle göçebe ve kırsal topluluklar tarafından kişiliğinin mitleştirilmesine neden olmuştur. Duvarı ata dönüştürüp yürütmesi gibi mucizeler veya kucağındaki ceylan ve aslan ile hoşgörüyü temsil etmesi suretiyle Hacı Bektaş'ın mitleştirilen yaşamı, ölümünden sonra doğacak Bektaşî inancının ilkelerini kuracaktır (Erdoğan, 2010).

II. 1. 2. 2. Osmanlı Devleti Dönemi

Aşiret beyliği özelliklerini koruduğu kuruluş döneminde Osmanlı Beyliği, beyliğe Türkmen desteğini sağlayan dervişlerin karizmatik güçlerine ihtimam göstermiştir (Bozkurt, 2005). Ayrıca, Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında dervişlerin yalnızca coşan ve kendinden geçmiş ermişler olmadıkları, tarıma ve hayvancılığa yöneldikleri görülmektedir. Birçok tarihinin 'kolonizatör' vurgusu, dervişlerin söz konusu yerleşik çalışmalarıyla ilgilidir. Yerleşmeleri çoğu kez oraya bir zaviye, bir inziva köşesi kurmuş olan ve bağ bahçe ekerek toprağı işleyen derviş müritlerin gelip, kendileri için bir tekke kurarak katıldıkları herhangi bir şeyhe bağışlanmış oluyordu (Melikoff, 2009).

Ardından kısa zamanda bir köy, sonra da değirmenler, aşevleri, fırınlar, kervansaraylar, darüşşifalar, vb. sosyal yararlı vakıflar belirlemekte gecikmiyordu. Bu ücra yer, kısa zamanda manevi bir değer verilen kurucu velinin türbesi çevresinde bir kültür merkezi oluyordu. Bu yer eğer Hıristiyan bir bölgede bulunuyorsa, dervişlerin hoşgörülü, hatta dinler üstü eğilimleri; henüz Şamancı adetlere yakın bir gelenekle alkollü içkiler içilen, hatta haşhaş kullanılan sofraları ve coşkun danslara ilahiler karışan merasimleri, yörede yaşayan ve zaviye hizmetlerinde çalışan Hıristiyanlar üzerinde etkiler uyandıran çekiciliği ile Türk kültürünün ve İslam'ın bir yayılma merkezi olabiliyordu (Melikoff, 2009: 198).

Yolları koruma ve güvenliği sağlama ile muhtemel askeri hareketlere savaşçılar göndererek katılma gibi hizmetleri görmeleri dolayısıyla 'kolonizatör dervişler', Osmanlı sultanlarınca verilmiş iltimasa sahiptiler. Yayılmanın artışıyla paralel olarak devlet otoritesinin her konuda karar verici olma konusundaki ısrarı devlet ile heterodoks inanış arasındaki bağları esnetmiştir. Şah İsmail efsanesinin doğu vilayetlerinde yaygınlaşmasının arifesinde Dimetoka doğumlu Balım Sultan, devlet tarafından Suluca Karahöyük'teki Bektaşî dergahına postnişin olarak görevlendirilmiştir. Bektaşîliğin ikinci piri olarak görülen Balım Sultan, Bektaşî öğretisini kurumsallaştırmıştır (Saraç, 2011). Bu kurumsallaşmada devlet nezdinde 'sapkınlıklara' müdahale etme, diğer deyişle tarikata bağlı olan müritleri denetleyebilme amacı bulunmaktadır (Massicard, 2007). Kurumsallaşma ile birlikte Kızılbaş Aleviler düzen dışı kalırken, Bektaşîler düzenli topluluklar oluşturmuşlardır; Kızılbaş Aleviler, söylencelerin yerel folklorla kaynaştığı anlatılara (mythos) bağlanırken, Bektaşîler belirgin bir usul ve erkan izlemiştir (Melikoff, 2007).

Çağcıl anlamda Aleviliğin 'rengini' inşa eden olay Osmanlı Devleti ile Safeviler arasındaki mücadeledir. Safevi etkisi Anadolu'daki heterodoks İslam anlayışına mensup kitleleri Kızılbaş toplumu haline dönüştürmüştür (Ocak, 1999). Nitekim Kızılbaş

adının doğuşu Şah İsmail'in (1487-1524) babası Şeyh Haydar (1460–1488) dönemine rastlamaktadır. Şeyh Haydar'ın tebaası, Tac-ı Haydari olarak bilinen on iki dilimli kırmızı serpuş taktıkları için bu adla anılmıştır (Melikoff, 2007). Anadolu'nun 'Kızılbaşlaşması', Şah İsmail'in şairane yeteneklerinin ve kendisine atfedilen mehdiliğin konar göçer kitleleri etkilemesinin yanında Fatih Sultan Mehmet'ten beri uygulanan toprağa yerleştirilip vergiye bağlama politikası (Ocak, 1999) ve Sünni İslam'ın baskın hale gelmesi (Saraç, 2011) ile de ilintilidir. Safevi etkisinin tetiklediği olaylar ise 16. yüzyılın başındaki Şahkulu (1511), Nur Ali Halife (1512), Bozoklu Celal (1520), Baba Zünnun (1526) ve Şah Kalender (1526-1527) ayaklanmalarıdır. Söz konusu ayaklanmalar zinciri kimi zaman hakaretimiz kimi zaman ise övünç dolu bir desen ile zikredilen 'başkaldırı geleneğini'nin Alevilik ile özdeşleştirilmesini sağlamıştır.

16. yüzyılda, Kızılbaş muhalefetini bastırmak isteyen Yavuz Sultan Selim, meşruiyet oluşturmak maksadıyla Müftü Hamza Efendi ve Şeyhülislam İbni Kemal başta olmak üzere birçok din adamına fetvalar ve risaleler hazırlatmıştır. Bu fetva ve risalelerde Kızılbaşlar, şeriatın yasakladıklarını mubah sayma, peygambere ve kutsal kitaplara hakaret etme, Osmanlı ulemasını aşağılama, camileri tahrip etme ile suçlanmışlardır. Müslümanlardan ölenlerin cennetin en yüce katına, kafirlerden ölenlerin ise hakir olup cehennem dibinde yer tutacağı bildirilmiştir (Bozkurt, 2005). "Şah İsmail'i ve müritlerini 'mülhidlik' ve 'zındıklık'la suçlayan Osmanlı uleması, onları Ortodoks Müslümanlığın dışına iter, böylece kolektif biçimde aforoz edip, üzerinde uygulanacak baskıyı meşrulaştırmış olurlar" (Massicard, 2007: 33). Çaldıran Savaşı'nın 'kamuoyunu' oluşturmak için yapılan karalamalar, kuşaktan kuşağa aktarılan iftiraların, korkuların ve ayrımcılıkların biçimlenmesine zemin hazırlamıştır. Savaşın sonrasında devlete sadakatin

kanıtı Ortodoks Müslümanlığa bağlı olmaktan geçmiştir. Genel kaidenin dışında kalan Alevi gruplarda korunmacı adetler, gizlenme, soydan aidiyet, iç evlilik, kirvelik veya musahiplik gibi iki aile arasında kardeşliği kutsayan kurumlar güçlenmiştir (Saraç, 2011). Şah İsmail'in yenilgisinin ardından Osmanlı Devleti'ndeki Kızılbaş Sorunu şiddetini yitirmiştir. Massicard'ın ifade ettiği üzere;

Öğretileri fetvalarla vurulan, karizmatik bir önderden, dış destekten ve gerektiğinde sığınabilecekleri bir topraktan yoksun kalan Anadolu Kızılbaşları, 1580'den sonra artık pek isyan etmezler. O andan itibaren imparatorluk açısından ancak sınırlı bir tehlike oluşturmaktadırlar. Osmanlı devleti de 16. yüzyıl sonundan itibaren üzerlerindeki baskıyı azaltır. İran'la temas içinde tüm sapkınların tutuklanması ve idam edilmesi yönündeki fermanlar yerlerini yavaş yavaş münferit ve yerel olayları hedef alan fermanlara bırakırlar (Massicard, 2007: 33).

Bektaşiliğin 1826 tarihinde Yeniçeri Ocağı'nın kapatılmasına müteakip tasfiyesi, Alevi kimliği belleğine çok kalıcı bir iz bırakmasa da, Sünni İslam'ın dışında kalanların akıbeti ile ilişkili algıya referans oluşturmaktadır. Bu dönemde, Yeniçeri Ocağı'nın öğretim ve denetleme merkezleri olan Bektaşî tekkeleri, ocağın 'fitne ve fesat yuvasına' dönüşmesinin müsebbibi olarak görülmüştür. Yeniçerilerle Bektaşîler arasındaki ruhani bağ başta olmak üzere her türlü bağın silinmesi istenmiştir. Ocağın kaldırılmasından önce Topkapı Sarayı'nın avlusunda Sultan II. Mahmut'un pencere kafesinden izlediği bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda Şeyhülislam Mehmet Tahir Efendi, Bektaşîlerin şeriatın yasakladığı şeylere yöneldiklerini dile getirmiştir. Ocağın kaldırılmasının ertesinde dini gerekçeler de sunularak Bektaşî dergahları kapatılmış, dergahlara Nakşibendi şeyhler atanmış, Bektaşî babaları sürgün ve idam edilmiştir (Saraç, 2011). Bektaşiliğin tasfiyesindeki kırılma noktası, yani herhangi bir iktidar çatışması anında fetva kanalı vasıtasıyla Ehl-i Sünnet dışı sayılan inançların hedef seçilmesidir.

I. 1. 2. 3. Mustafa Kemal Atatürk Dönemi

Aleviler ile Atatürk Dönemi arasındaki ilişki, Alevilerin siyasi tarihi açısından özel bir konuma sahiptir. Aleviliğin kimlik göndermelerinde Mustafa Kemal Atatürk ayrıcalıklı bir yer kazanmıştır:

Birçok yazar ve araştırmacı, Aleviler'in Mustafa Kemal'e ve Cumhuriyet'e, laik reformlardan ötürü kitlesel ve koşulsuz bir destek verdiğini varsayar. Bu beylik düşünce, neredeyse doğal ve gizli bir ittifak olduğunu kabul eder: Aleviler tecrit halinden kurtulmak için Atatürk'e ihtiyaç duymuş, o da Kurtuluş Savaşı'nı kazanıp modern Türkiye'yi kurmak için Alevilere başvurmuştur (Massicard, 2007: 48).

Bu düşünceye kanıt olarak çoğu kez Atatürk'ün partisi olarak içselleştirilen Cumhuriyet Halk Partisi'ne verilen kitlesel Alevi oyları gösterilmektedir. Atatürk'ün Alevileri Osmanlı mezaliminden kurtardığı özellikle 1980'li yılların sonunda ortaya çıkan Alevi araştırmacı-yazarlar tarafından vurgulanmıştır. Bu çalışmalarda, Alevilerin Atatürk desteğinin en somut örneği olarak Sivas Kongresi gösterilmektedir. Örneğin, Baki Öz'e göre, Sivas Kongresi'nde Mustafa Kemal'i en çok destekleyenler Alevi-Bektaşî cemaati olmuştur. Sivas'a gelen delegelerin konuk edilmesinde titizlik göstermeleri üzerine Mustafa Kemal kongreden sonra Hacı Bektaş tekkesi postnişi Salih Niyazi Baba'ya memnuniyetini ve teşekkürlerini bildiren bir telgraf göndermiştir (Öz, 1996). Fakat Necdet Saraç'ın (2011) belirttiğine göre, Erzurum ve Sivas kongrelerinde bütün çevrelerden temsilci bulunmasına karşın Alevi temsilci yer almamıştır. Saraç'a göre, milli mücadelenin şeriatı ve hilafeti koruma şiarıyla yola çıkması ve Bektaşî postnişindeki rekabet ortamı kongreye yönelik bir tereddüde sebebiyet vermiştir. Mustafa Kemal, 22 Aralık 1922 tarihinde Sivas Kongresi'nin ardından dini önderlerle ittifak girişiminin bir tezahürü olarak

Hacı Bektaş dergahını ziyaret etmiştir. Mustafa Kemal'in ziyaretinden sonra dergah milli mücadeleye para, erzak ve yiyecek yardımı yapmıştır. Dergahın mücadeleye desteğini belirten beyan ise 1922 yılında sunulmuştur (Massicard, 2007).

30 Kasım 1925 tarihinde yürürlüğe giren 677 sayılı 'Tekke ve Zaviyeler ile Türbelerin Seddine ve Türbedarlık ile Bazı Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun' Türkiye'deki tüm inanışları olduğu gibi Alevi-Bektaşî inancını da etkilemiştir. Bu kanunla 'dedelik' ve 'çelebilik' gibi sıfatlar yasaklanmış, bu sıfatlarla faaliyet yürütenler için para ve hapis cezası konulmuştur. Diğer inanç önderlerine olduğu gibi dedeler, babalar ve çelebiler de büyücülük ve üfürükçülükle eş tutulmuştur. Hiçbir Alevi milletvekilinin bulunmadığı İkinci Meclis'te (11 Ağustos 1923- 2 Ağustos 1927), bu yasanın tartışılması sırasında söz alan milletvekilleri, idlal ve iğfal edilen, siyasi tahribatta bulunan tekkeler ve zaviyeler sorununa karşı camileri çözüm yolu olarak göstermiştir. Zira 1924 tarihli köy kanununda bulunan köy tarifinde cami baş sırada yer almaktadır. Aynı kanunda köy meydanının bir tarafına mescit yapmak köylünün mecburi işleri arasında sayılmıştır. Kapatılan Hacı Bektaş Dergahı'ndaki belgelerin önemli bir bölümü Ankara'daki Etnografya Müzesi'ne aktarılmıştır; kitaplar ise Milli Kütüphane'ye verilmiştir (Saraç, 2011). Cumhuriyet döneminin toplumsal seferberlik hali ortodoksiden sapma ihtimali gereğince devreye sokulmuştur. Denetim sisteminin katılığı ve milli bölünme korkusu sonucunda devlet, farklı inançları merkezileşmiş bir İslam'a çekmeye çalışmıştır (Mardin, 2008). Bir ulusal topluluk yaratma projesine uygun olarak din ve mezhep çoğulluğu yeni devletin seçkinleri tarafından göz ardı edilmiştir (Massicard, 2007).

I. 1. 2. 4. Çok Partili Dönem

Cumhuriyet Halk Partisi'na dair kitlesel Alevi sadakati savını şüpheye düşüren en bariz örnek 1950 ve 1954 genel seçimleridir. Çok partili dönemin en çok taraftar bulan muhalif hareketi Demokrat Parti'nin 1950'li yıllardaki seçim zaferlerinde Aleviler de pay sahibi olmuşlardır (Schüler, 1999). Alevilerin yoğunlukta yaşadığı vilayetlerdeki Alevi oylarında Demokrat Parti'nin ekonomik kalkınma projeleri büyük rol oynamıştır. Demokrat Parti'nin kuruluş yıllarında, ekonomik kalkınmanın başat faktörü olarak tarımın geliştirilmesi ve bunun için gerekli kaynakları (tohum, krediler, tarım makinelerinin ithali, ziraata elverişli alanların genişletilmesi vb.) seferber etme sözü, çoğunluğu kırsal alanda yaşayan Aleviler için de bir umut olmuştur. Demokrat Parti 1950 ve 1954 genel seçimlerinde Amasya, Çorum, Tokat, Maraş, Sivas gibi Alevilerin yoğun yaşadığı illerde birinci parti olmuştur. 1957 parlamento seçimlerinde Alevilerin Cumhuriyet Halk Partisi'ne yönelmesinde Demokrat Parti'nin Sünni tarikatlarla kurduğu yakınlık etkilidir. Parti içi muhalefetin artması ve kötüleşen ekonomik durum dolayısıyla partinin tabanını kaybetmesi üzerine tarikatlarla kurulan ittifak, Adnan Menderes'in seçim mitinglerinde 'Müslüman Başbakan' sloganlarıyla karşılanması, İslamiyet'e referanslarla dolu miting konuşmaları, her köye bir cami propagandası Alevileri Demokrat Parti'den uzaklaştırmıştır (Güler, 2008).

27 Mayıs 1960 askeri darbesinin hakların ve farklılıkların yasallaştırılması konusunda görece istekli tavrının uzantılarından biri 1963 yılında cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde tüm mezhepleri temsil etmeyi amaçlayan 'mezhepler bürosu' konusunda yaptığı görüşmelerdir. Bu görüşmeler üzerine sağcı basın

saldırıya geçerek Aleviliğin bir mezhep olmadığını ve Türkiye’de Şii bulunmadığını ileri sürmüştür. Saldırlara tepki olarak Ankara’da elli kadar öğrencinin hazırladığı ‘Alevilik Bildirgesi’, Alevi meselesinin kamusal alana çıkışının miladı olarak görülebilir (Massicard, 2007). 1961 Anayasası’nın din, vicdan ve kanaat hürriyetini teminat altına alan 24. maddesine atıfla kaleme alınan bildirinin altında ileride Alevi hareketinde farklı görevlerle yer alacak Mustafa Timisi ve Seyfi Oktay gibi isimlerin de imzaları bulunmaktadır. Bildiride, mezhepler müdürlüğünün kurulması ile Diyanet İşleri Başkanlığı’nın toplumu tesir altında bulundurmaya isteyenlerin vasıtası olmaktan çıkacağı ifade edilmiştir. Ayrıca bildiride, Aleviliğin öz Türk ve Müslüman olduğu ancak usulen diğer inanışlardan farklılaştığı, Alevilerin her zaman Atatürk ilkelerinin sadık bekçileri kaldıkları vurgulanmıştır (Tosun, 2002).

Kente göç eden Alevilerin sayısındaki artış örgütlenme arzusunun belirleyici faktörü olmuştur. Köyün kapalı devre yaşamın dışına çıkan Aleviler, cemaatin ayakta kalmasını sağlayacak kurumların canlı tutulması için çalışmalarda bulunmuştur. İlk örgütlerde kimlik vurgusu bulunmamaktadır. 1963 yılında faaliyetlerine başlayan Hacı Bektaş Turizm ve Tanıtma Derneği örneğinde olduğu gibi, bu dönemde kurulan örgütler, hedeflerinin başına ulusal kültür mirasının keşfi, muhafazası ve tanıtılması maddesini yerleştirmiştir (Saraç, 2011). Hacı Bektaş Kültür Kalkınma ve Yardım Derneği’nin hazırladığı Karahöyük Dergisi’nin 1 Temmuz 1964 tarihli sayısı Aleviliği konu edinerek bir ilk gerçekleştirmiştir.

1961 Anayasası, sendikalara grev hakkını vermesi, düşünce, ifade, örgütlenme ve yayın özgürlüklerini garanti altına alması sebebiyle öğrencilerin, işçilerin ve

akademisyenlerin politikleşmesinin yolunu açmıştır. 1961 Anayasası'nın sağladığı görece özgürlükçü ortam, küçük ölçekli partilerin ve merkezi kaidelerin dışında kalan grupların temsil sistemine katılmasını sağlamıştır. Kırdan kente göç ile birlikte yüksek öğretim olanaklarını yakalamış, gelir düzeyleri yükselmiş ve Aleviliğe ilişkin kimliklerini unutmamış kesimlerin çabasıyla 17 Ekim 1966'da kurulan Birlik Partisi, bu sürecin bir yansımasıdır. "Bu kişiler kurdukları parti ile Aleviliğe dayalı geleneksel himaye ve ilksel dayanışma ağlarını harekete geçirerek, eğitim ve deneyim itibarıyla siyasal süreçlere katılmak ve ulusal politik arenada yükselmek amacı taşımışlardır" (Güler, 2007:76).

Birlik Partisi'nin amblemi aslan tasviri ve 12 yıldızdır; aslan Hz. Ali'yi, 12 yıldız ise 12 imamı sembolize etmektedir. Cumhuriyet rejimine Türkçülüğe ve Atatürkçülüğe bağlılık, bölücülükten, ayrımcılıktan ve ırkçılıktan uzak olmak, partinin esas ilkeleri olarak belirlenmiştir. Birlik Partisi programında; herkesin vicdan, dini inanç ve kanaat özgürlüğüne sahip olması ve kimsenin inançları dolayısıyla kınanmaması taleplerini dile getirmiştir (Schüler, 1999). 12 Ekim 1969 genel seçimlerinde Birlik Partisi en çok sırasıyla Amasya, Tokat, Çorum, Sivas, Malatya, Kahramanmaraş, Yozgat ve Ankara'dan oy almıştır. Kullanılan oyların % 2.8'ini alan parti sekiz milletvekili çıkarmıştır. Her ne kadar Alevi oylarını tek bir çatı altında toplamayı başaramasa da mecliste hükümet kuracak çoğunluğu kimse sağlayamadığı için kendini hakem konumunda bulmuştur (Massicard, 2007). Ancak Birlik Partisi'nin bu inisiyatif hakkı, partinin çözülmesine de neden olmuştur. Alınan parti kararına karşın BP'den beş milletvekilinin 15 Mart 1970'de yapılan 3. Demirel Hükümeti bütçe görüşmelerinde 'beyaz' yani 'evet' oyu vermesi üzerine bu milletvekilleri partiden ihraç edilmiştir. Bununla beraber, milletvekillerine verilen 'düşkünlük' ile ceza pekiştirilmiştir. Aleviliğin töre hukukunda

yol terbiyesine aykırı davranan suçlu kimse anlamına gelen ‘düşkün’, dönemsel veya müebbet dışlanmayı ifade etmektedir (Güler, 2008). Hukuki ve törel dışlanmayı birleştiren bu olay, siyaset ile dini inancın karşılaşmasının en karakteristik örneklerinden biridir.

1972’den itibaren Türkiye Birlik Partisi alan parti, Bülent Ecevit başkanlığındaki CHP’nin 1970’li yıllarda ‘ortanın solu’ çizgisiyle sol düşünceye eğilimli partilerin taleplerini ve hedeflerini üstlenmesi üzerine atılım gösterememiştir (Schüler, 1999). 1977 seçimlerinde oy oranı % 0,4’e kadar düşmüştür. TBP, 1980 askeri darbe sonrası diğer partilerle birlikte kapatılmıştır.

Ekonomik açıdan görece geri kalmış, ayrıca marjinalleştirilmiş Aleviler 1960’lı yıllardan itibaren sol hareketlere karşı daha duyarlı hale gelmişlerdir. Miraslarını Marksist paradigmaya göre yeniden yorumlayan Alevi gençler, Aleviliği devrimci bir öğreti olarak görmeye başlamışlardır. Kızılbaşların rengi olan kırmızı, sosyalizmin kızılına dönüşmüştür ve 16. yüzyıl isyanları sosyalist hareketler olarak yorumlanmaya başlamıştır. Kente göç etmiş birçok Alevi, şiddete maruz kalma korkusuyla denetimleri, dayanışması ve iç güvenliği sol militanlarca yapılan ‘kurtarılmış’ mahallelere yerleşmiştir. Bunun yanında, Alevilere yönelik saldırılara zemin hazırlayan kutuplaşmalar kente yerleşen Alevilerin sosyoekonomik tırmanışı ile de ilgilidir. O zamana değin yalnızca Sünnilerin elinde bulunan mevkileri (zanaat, ticaret, serbest meslek, yüksek kamu görevlisi) Alevilerin de işgal etmelerine mani olmak, sağcı radikallerin vaatlerinden biri olmuştur. Söz konusu panorama, Alevileri, Milliyetçi Hareket Partisi öncülüğündeki sağcı radikallerin saldırgan propagandasının ortasında bırakmıştır (Massicard, 2007). Aleviler ve Sünniler arasındaki dini farklılıkları kullanarak seçmen tabanı oluşturmaya dönük düşman

ingelerinin sürekli canlandırıldığı bir ortamda ‘pogrom’ olarak adlandırılabilir saldırlar meydana gelmiştir. 1978 ve 1979 yıllarında Sivas’ta (Eylül 1978’de 12 ölü, 100 yaralı ve binden fazla eve ve işyerinin tahrip edilmesi), Kahramanmaraş’ta (Aralık 1978’de 107 ölü, 205 yaralı, yaklaşık 500 ev ve işyerinin tahrip edilmesi) ve Çorum’da (1980 Mayıs-Temmuz aylarında 57 ölü) şiddet olayları meydana gelmiştir (Schüler, 1999). Güvenlik güçlerinin ihmali olayları daha da korkunç kılmıştır.

I. 1. 2. 5. 1980 Sonrası

12 Eylül 1980 askeri darbesi Alevi örgütlenmesinin ilk eğilimlerini de kilit altına almıştır. Hacı Bektaş Veli Kültür ve Turizm Derneği ve Türkiye Birlik Partisi kapatılmış, komünizm ve bölücülükle suçlanan kadroları yargılanmıştır. Örgütsel kopuş, kentleşme sürecinde bazı adetlerin değişimi veya vazgeçilmesiyle birleşince bazı araştırmacılar Aleviliğin yok olduğunu iddia etmişlerdir. Fakat tüm dezavantajlı koşullara karşın artık bir sınıf hadisesi olarak anlaşılmayan Alevilik, kimlik seferberliğinin en ısrarla savunulduğu bir öğretiye, siyasi öğeye dönüşmüştür. Alevilerin Türklük ve Sünnilik çevresinde odaklanan devlet doktrinine karşı gittikçe marjinalleşmesi, örgütlenme isteğini hızlandırmıştır (Massicard, 2007). ‘Alevi uyanışı’ şeklinde tanımlanan olgu 1980’lerin sonundan itibaren varlığını hem kimlik dolayımında hem de sosyal hayat içinde kendine yer açarak ortaya koyma kararlılığı ile ortaya çıkmıştır (Subaşı, 2007).

Reha Çamuroğlu’na (2010) göre, Aleviliğin keşfinde sosyolojik ve politik etkenler bulunmaktadır. Sosyolojik açıdan belirleyici etken kırsal kesimden kentlere göçtür. Göç, Alevilerin modernlikle ilişkiye geçmesini sağlayan ilk unsurdur. “ Ülkedeki

ekonomik koşulların kırsaldakileri kente göçe zorlayan vurgusu içinde Aleviler, yoğunluklu bir şekilde kültürel sığınaklarından çık(arıl)mışlardır” (Subaşı, 2010:159). Varlığını ücra kesimlerde sürdüren Aleviler göç ile birlikte kentsel düzeyde yeni ifade biçimleriyle karşılaşmıştır.

Alevilerin kimlik keşfinde politik etkenler üç madde ile ifade edilebilir. Bu etkenlerin ilki Doğu Avrupa’daki sosyalist bloğun çöküşüdür. Sosyalist ittifakın dağılması neticesinde ideolojik bir alternatif olarak genç ve orta kuşak Aleviler üzerinde baskın olan sosyalizm eski faal gücünü yitirmiştir. Keza birçok Alevi geriye dönüp baktığında sosyalizmin öne çıkartılıp Aleviliğin pasif duruma getirilmesini bir hata olarak görmeye, hatta Aleviliğin sosyalizmden bile daha adil, eşitlikçi ve özgürlükçü kökler taşıdığını savunmaya başlamıştır. Mücadele menzili, devrim tutkusundan Aleviliğin ve Alevilerin korunmasına doğru kaymıştır (Çamuroğlu, 2010).

Radikal İslamcılığın yükselişi, Alevilerin teyakkuz durumuna geçmesinin ikinci ve en zorlayıcı nedenidir. Alevi derneklerinin kurulmasının ve hızla yayılmasının ardındaki en itici güç, ülkedeki laikliğin koruyup geliştirilmesi ve bu amaçla da Sünni fundamentalizme karşı mücadele etmektir (Çakır, 2010). Alevilerin yoğunlukla yaşadıkları bölgelerdeki saldırılar ‘gelin canlar bir olalım’ şiarında görüldüğü gibi kimlik mücadelelerinin parametrelerini belirlemiştir. 2 Temmuz 1993’te Sivas’ta düzenlenen şenliğe katılanlara yönelik saldırı seferberlik duygusunu daha da pekiştirmiştir. Pir Sultan Abdal Kültür Derneği yöneticileri, 1993’te dördüncüsü yapılacak olan Pir Sultan Kültür Etkinlikleri’nin Banaz köyüyle sınırlı tutmayarak Sivas iline de taşıma kararı almıştır. Kültür bakanlığının yanı sıra yazarlar, sanatçılar ve kültür kurumları ile de bağlantıya

geçilerek etkinliğin ‘Alevi şenliği’ sınırlarından çıkarılmasına çalışılmıştır. Şenlikler sırasında Sivas’ta dağıtılan bildirilerde, Salman Rüşdi’nin çok tartışılan ‘Şeytan Ayetleri’ romanının Türkçeye çevrilmesinin hukuksal ve entelektüel sorumluluğunu üstlenen Aziz Nesin için Müslümanların tetikte olmaları çağrısı yapılmıştır (Coşkun, 1995). Etkinliğe katılanların kaldıkları Madımak Oteli saatlerce süren kuşatma sonrasında yakılmıştır. Olaylar sırasında 37 kişi hayatını kaybetmiştir. Güvenlik güçlerinin ihmali, devlet yöneticilerinin ‘provokasyon’ ihtimali dışında beyanda bulunmamaları, daha önemlisi davaların adil bir sonuca ulaşmadığı inancı, birçok Alevinin hareket çatısı altına girmesine neden olmuştur (Massicard, 2007).

Alevi kimlik hareketinin doğuşunda üçüncü politik etken ise Kürt sorunudur. Kürt milletçiliğinin yayılmasına karşıt olarak Aleviler birlik ilkesini öne çıkarıp, kimliklerini ve aidiyetlerini Alevi olarak sunmaya yönelmişlerdir. Türkiye açısından hassas bir konum barındıran bu etken kimi yazarlar tarafından Kürt muhalefetini zapturapt altına almanın taktiklerinden biri olarak değerlendirilmiştir. Buna göre, Horasan kökenli, ibadetlerini Türkçe yapan, İslam’ın kırsal yansıması olan ‘Anadolu Aleviliği’ tipolojisi Kürt sorununun barometresini düşürmeyi amaçlamaktadır (Aksoy, 2009).

Örgütlenme bağlamında 1980’li yılların sonundan itibaren hızlı bir gelişme gösteren Aleviler en çok Hacı Bektaş adını kullanmıştır. Bağımsız veya şubeli faaliyet gösteren Hacı Bektaş adlı derneklerin sayısı yüzü aşmış durumdadır (Kaleli, 2000). Hacı Bektaş ismine atıf yapan derneklerin ulusal ölçekteki kurucuları daha çok belli bir sermayeye sahip işadamlarıdır. Hacı Bektaş dernekleri genellikle Aleviliğin kültürel

boyuttaki, konsensüse açık bir yorumunu temsil etmekte, folklorik bir çağrışım yapan içeriğini Anadolu ve Türk geleneğine bağlamaktadır (Massicard, 2007).

Sol doktrin ile Kızılbaşlık öğretisini harmanlayan Pir Sultan Abdal Kültür Derneği 1988 yılında kurulmuştur. Dernek, devlet kurumlarına karşı mesafelidir; dine veya ibadete yönelik çalışmalardan ziyade toplumsal meselelere duyarlı bir yaşam felsefesinin altını çizmektedir. Aleviliği, İslam içinde özgün bir tasavvufi yorum olarak tanımlayan Cumhuriyetçi Eğitim ve Kültür Merkezi (Cem) Vakfı ise 1995 yılında kurulmuştur. Kurucusu ve başkanı hukuk profesörü İzzettin Doğan'ın şahsıyla bütünleşen Cem Vakfı sol eğilimli derneklere nazaran devlet ile müzakereyi her koşulda diri tutmaktan yanadır (Massicard, 2007).

Alevi modernleşmesinin ürünlerinden biri olan Alevi yazarlar kümesi köyden kente göçün bütün sancılılarıyla hissedildiği yıllarda büyümüş, yüksek eğitim görmüş, öğretmen, mühendis, avukat ya da doktor olan, Alevilik hakkında insanları bilgilendirmeyi amaç edinmiş aktörlerdir. Alevi araştırmacı yazarlar büyük ölçüde laikleşmiş bir yapı içinde yol gösterici ve bilgi aktarıcı görevini üstlenmiştir (Subaşı, 2010). Araştırmacı yazarların çalışmaları, bakir kalmış bir konu hakkında bilgi edinmek isteyenleri hemen kendisine çekmiştir. Örneğin, Cemal Şener'in ilk baskısı 1988 yılında yapılan Alevilik Olayı adlı kitabı yayımlanmasından bir yıl dahi geçmeden sekiz baskı yapmıştır (Şener, 1990). Sözü edilen çalışmalarda devrimci tutumlardan vazgeçip geleneksel Aleviliğin yaşatılmasına inanan bir kitlenin düşünceleri telaffuz edilmektedir; bunun gerçekleşebilmesi için dedelerin varlıklarına tekrar ihtiyaç duyulmuştur ve böylece dedeler uzun sakallarıyla kitap kapaklarında yer bulmuştur (Subaşı, 2007). Araştırmacı yazarlar bir

yeniliğe imza atarak, dedelerin irfan hikayeleri yerine çoğu zaman kendi temennileriyle bezeli bir Aleviliğin sosyal ve siyasal tarihini anlatmayı tercih etmişlerdir.

Sivil toplum kuruluşları, araştırmacı yazarlar, akademisyenler, yöneticiler gibi kalabalık bir kesim tarafından ele alınan Alevilik 1980'lerden itibaren yorum mücadelelerinin arenası haline gelmiştir. Aleviliği tanımlama, eylemin amacının ve hasmın kimliğinin belirlenmesi bakımından bir sınır koyma sürecidir. Soy kütüğü kurgusu; ortak atalar ve paylaşılan bir kader ile aidiyet duygusunu inşa etme arzusunun sonucudur. “ Artık farklı Alevilikler söz konusu ve Aleviler bir yandan kültürün korunmasına ilişkin talepleriyle sadakatleri arasında bir gerilim yaşarken bir yandan da modern yaşamın çekiciliğinin açığa çıkardığı parçalanmalardan beslenen kültürel erozyonu aşabilecek kalıcı kimlik politikaları geliştirmeye çalışmaktadır” (Subaşı, 2007:68).

I. 1. 3. Alevi Modernleşmesi

Alevilik modernleşmeye farklı görünüm ve stratejiler ile uyum sağlamaya çalışmaktadır. Modernleşmenin her bir nüveye nüfuz eden yayılması sonucunda Alevilik evreni bir sır olmaktan çıkmıştır. Modernizmin katı olan her şeyi buharlaştıran gücü karşısında Alevi toplumu erimekten farklılaşmaya, çarpıtılmaktan siyasallaşmaya kadar değişen bir dizi kompleks yapı içerisinde gündeme taşınmıştır (Subaşı, 2010). Alevi uyanışı diye adlandırılan gelişmeler Türk medyasında en çok tartışılan konulardan biri olmuştur (Çamuroğlu, 2010). Tartışmaların odak noktalarından biri Alevilerin hem geleneksel özünü koruyacak hem de onu moderniteyle bağdaştıracak çıkarların yarattığı çelişkilerin nasıl aşılabileceği ve buna bağlı bir vizyonun üretilip üretilmeyeceğidir. Zira

modernleşme sürecinde, Aleviliğin manevi öğretisel zemini ciddi kaymalara maruz kalmış ve kimlik arayışının yarattığı gerilimler Alevi özneyi kimi kez öğretiyile çelişen yeni bir tanımlama evreni içine itmiştir (Subaşı, 2010).

Geleneksel Aleviliği kitlesel bağlamda sarsılmaya maruz bırakan ilk olgu cumhuriyet sonrası ortaya konan uluslaşma azmidir. Devletin, iç sınırların her noktasına kadar genişlemesi Alevileri sosyal ve coğrafi yalıtılmışlıktan çıkarmıştır. Ayrıca cumhuriyet sonrası Türkiye’de yerleştirilmeye çalışılan laiklik, dini söylemi ve eğitimi akılcı ideallerle aynı çizgiye çekmek için kurumsal olarak dini devlet kontrolüne almıştır. Mezheplere karşı eşit muamelede bulunulmayan dini kontrolde, Sünni İslam dolaylı olarak devlet dinini temsil etmiştir (Göle, 2000). Ulus devletin kendini kutsallaştırması ve kendi sekülerleşmiş teolojisini yaratması, hurafe karşısında doğru/hakiki dini tanımlayan tek aktör olarak konumlandırılmasını da sağlamıştır. Türkiye’de gayrimüslim nüfus, sevgi/nefret, içerimle/dışlanma kutupları içerisinde bir ötekileştirme yaşarken, etno-dinsel bir grup olarak Aleviler ‘öz Türk’ ile ‘şüpheli heretik’ arasında bir konumda çift yurttaşlık veya çift değerlilik kategorisini oluşturmuştur (Ateş, 2011). Bununla beraber, modern Türkiye’nin parçası olma telaşına kapılan Alevilerin, inkılapların öncüleriyle girdiği duygusal mutabakat, inancın kendini kurumsallaştırma ihtimalini de sekteye uğratmıştır (Subaşı, 2010).

Alevilerin kadim geleneklerinin sarsıldığı ilk süreç Türkiye’nin ulus devlet azmi ise çatlamasına mahal veren asıl olgu kırdan kente göçtür. 1950’lerde artan köylerden kentlere göç sonucunda mezhep ve dil ortaklığı olan köy kökenli göçmenler, kentlerin çeperlerinde kümeleşerek etnik ve mezhepsel varlıklarını koruma eğilimi içine girmişlerdir

(Erman, 2005). 1950'li yıllara kadar çoğunlukla kırsal bölgelerin ücra yerlerinde yaşayan aleviler, göçün dayatmasıyla yeni bir ontolojik güvenlik inşa etmek zorunda kalmıştır. Anthony Giddens'in (2010) belirttiği üzere, ontolojik güvenlik, insanların kendi öz kimliklerinin sürekliliğine ve çevredeki toplumsal ve nesnel eylem ortamlarının sabitliğine duydukları itimattır. Kişilerin ve şeylerin güvenilir oldukları duygusu, ontolojik güven duygusunun temelini oluşturmaktadır. Modernliğin sonucunda ortaya çıkan yaşam tarzları, bireyleri geleneksel toplumsal türlerin kuşatıcılığından söküp çıkarmıştır. Geleneksel sürekliliğin parçalanması ile rutinlerin kestirilebildiği ontolojik güvenlik algısı krize girmiştir. Kentsel düzey, geçmişte varlığını dışa kapalı bir biçimde sürdüren Alevilere kaçınılmaz yeni biçimler dayatmıştır.

Sıkı bir toplumsal-dinsel ağ geliştiren, iç evlilik (endogami) ile soyunu kendi kuşakları arasında sürdürmeyi garanti altına almak isteyen Aleviler, kentlileşme sürecinde dayanak noktaları bulma hususunda çatışmalar yaşamıştır; artık kendilerini dini bir sadakatten çok etnik bir kimliğe dayandırmaktadırlar (Bozkurt, 2005). Dini önderliğin otoritesinin çözülmesi dini bilginin tehlikeye düşmesine yol açmıştır. Aleviler cem ayinleri düzenleyerek ibadeti sürekli kılmaya çalışmaktadır, ancak bu düzenlemeler çoğunlukla geçicidir ve cemaatin miras bırakacağı kurumlar geçmişte kalmıştır (Massicard, 2007). Dini bağlılığa büyük darbeyi siyasi kutuplaşmalar vurmuştur. Köyde yaşayan yoksul bir Alevinin yerini alan sendikalı işçi veya mülk sahibi esnaf, Sünni nüfusu rahatsız etmeye başlamıştır. Alevilerin kamu ve eğitim sektöründeki istihdamları Sünnilerle daha sıkı bir teması ve rekabeti doğurmuştur. Ülke içindeki siyasi çatışmalar söz konusu rekabet atmosferinde Alevi gençleri sol devrimciliğe yöneltmiştir. 1970'li yılların genç kuşağı devrimcilik gereği gördükleri üzere feodalite kalıntısı olarak tanımladıkları dini önderlere

yönelik olumsuz tavır almışlardır (Subaşı, 2011). Modernleşmenin enerjisi Aleviliği müşkül bir durumun ortasında bırakmıştır. Böylece Aleviler bir yandan geleneksel kültürlerini korumayı öncelerken bir yandan da modernliğin hızı ile temas kurdukça, ontolojik güvenlik kaygılarının yeni boyutlarıyla yüz yüze gelmektedir (Subaşı, 2003).

I. 1. 3. 1. Örgütlenme

8 Kasım 2009'da 'Ayrımcılığa Karşı Eşit Yurttaşlık' sloganıyla İstanbul'da toplanan yüz binlerce Alevi, birtakım ortak sorunların çözüme kavuşturulması talebini dile getirmiştir. Mitingde, devletin Aleviliği tanımlama çabalarına son vermesi, zorunlu din derslerinin kaldırılması, cem evlerinin Alevi inanç merkezleri olarak kabul edilmesi ve Alevilere yönelik ayrımcılıkların son bulması konusundaki talepler vurgulanmıştır. 'Ayrımcılığa Karşı Eşit Yurttaşlık' mitingi, Alevilere yönelik şiddet veya hor görü içeren bir olaya yönelik ani tepkiden daha çok örgütlenmiş bir hareketin sivil haklar mücadelesini sergilemesi açısından özel bir yere sahiptir. Bu bakımdan, Aleviliğin kamusal alanda sesini duyurma çabası ve kimin 'sesinin' daha hakiki olduğuna yönelik Alevi örgütleri arasındaki müsabaka (Massicard, 2003), Aleviliği 'yeni sosyal hareketler' paradigmasına yaklaştırmaktadır. Kültür üzerinden yükselen, özellikle kimlik ve farklılık tartışmaları çerçevesinde şekillenen 'yeni sosyal hareketler' kuramı, esas olarak sınıf tabanlı kitlesel hareketlerin bitmiş olduğu temel savını ifade etmektedir (Erbaş ve Coşkun, 2007). Modernliğin ilk dönemlerinin en etkin hareketi olan işçi hareketi, siyasal gücü ele geçirmek amacıyla 'devrim fikri' ile özdeşleşmişti. Yeni sosyal hareketlerin ortaya çıkışı, sosyal hareketler ve siyasal yapı arasındaki bir değişimi simgeler (Çayır, 1999). Bu hareketler daha çok ekonomik olmayan hususları ima eder; kimlik, katılım ve kendini gerçekleştirme

‘devrim fikri’nin önüne geçer. Sözelimi, aktörlerin merkeze alındığı bir sosyolojik perspektif geliştiren Touraine, sosyal hareketlerin yeni bir çehre kazandığını belirtmektedir:

Touraine, önceki dönemlerde var olan ulus-hükümdar veya sonrasındaki işçi-işveren arasındaki çatışmaların yerini günümüzde öznenin savaşımının aldığı ileri sürmektedir. Ona göre özne olma, bireyin kendi öyküsünün eyleyeni olabilecek koşulları bulma çabasıdır. Bu nedenle asıl mücadele bireyin kendini gerçekleştirme çabası içinde olması ve bu savaşı yılmadan vermesidir. Dolayısıyla da günümüzdeki toplumsal hareketlerin farklılaştığı temel nokta, bu hareketlerin başında tüm insanların bağlandıkları, inandıkları yüce bir ülkü ya da bir liderin bulunmayışıdır. Böylece, özneyi tarih sahnesinden ve toplumsal analizlerden çıkararak yapısal ve yapısalılık-sonrası kuramlarla, ideolojilerin sonunu ilan eden kuramlar karşısında, Touraine’in tarihsel bir bakış açısı ile toplumun kendine ilişkin edimde bulunma ve dolayısıyla ‘toplumsal eylem’ denilen şeyi tanımlayan kültürel yapıyı değiştirebilme yetisi üzerine ya da başka bir deyişle, tarihsel yasalara boyun eğmek zorunda olmayan kadınlar ve erkeklerin kültürel yaratıları ve toplumsal mücadeleleri üretmeleri hakkında Touraine, ‘özneyi geri döndürür’. Bu anlamda Touraine, programlanmış toplumda yeni toplumsal hareketleri ‘özne’ konumunda yeni tarihsel edimciler olarak görmektedir (Erbaş ve Coşkun, 2007: 12-13).

Örgütlenme bağlamında Alevi hareketinin canlanması önce eski Bektaşî tekkelerinde kendini göstermiştir. Onlarca yıl boyunca terk edilmiş halde kalan İstanbul’daki Karacaahmet ve Şahkulu tekkelerinde ilk cem ayinleri ve Alevi toplantıları kimi zaman gizlilik içerisinde yapılmıştır. Tekkeleri koruma dernekleri de genellikle Bektaşî ailelerin başı çekmesiyle ilk kez 1960’lardan itibaren bu tekkeler etrafında kurulmuştur. 1980’lerin sonundan başlayarak Aleviliği bir hareket olarak benimseyen örgütlerin doğuşuna tanık olunmuştur. 1988 yılında kurulan Pir Sultan Abdal Kültür Derneği, Aleviliğin ‘isyankar’ mirasını savunmaktadır (Massicard, 2007). Aleviliği bir halk hareketi ve ezilmişlerin yanında yer alan bir ideoloji olarak tanımlayan dernek, Aleviliği bu anlamda siyasal mücadelenin bir unsuru olarak görmektedir. Güney Amerika’daki ‘özgürlük teolojisi’ terimi ile kategorileştirilen hareketlere referansla bir bakıma Marksist Alevi teolojisi üreten bir yönelim olarak görülebilir. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden ve

Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra, daha önce çeşitli sol partilerde ve sendikalarda yer alıp daha sonra Alevi hareketine katılan aydınların da yardımı ile faaliyetlerini ve üretimlerini artıran bu hareket, Pir Sultan Abdal'ı önder edinmiştir (Bilici, 2010). Bu yelpazede amaç her şeyin paylaşıldığı, mülkü ortaklığının bulunduğu, Şeyh Bedrettin esinli 'Rıza Şehir'i ölkü edinmektir. Pir Sultan Abdal Kültür Derneği, İslami bir mezhebe, tarikata veya inanç sistemine değil, yaşam biçimine, yaşam felsefesine ve özgün bir kültüre kendini yerleştirmektedir (Ocak, 1999).

1995 yılında kurulan Cem Vakfı, Aleviliğe İslam içindeki özgün bir tasavvufi yorum olarak bakmaktadır ve Aleviliğin İslam dışı görülmesinden rahatsızlık duymaktadır. Bu tanımlamaya göre Alevilik, Orta Asya'dan Ahmed-i Yesevi ile başlayan, Anadolu'da Hacı Bektaş-ı Veli ve Yunus Emre ile devam eden Kuran-ı Kerim'e ve Hz. Muhammed'e bağlı tasavvufa dayalı özgün bir Türk İslam'ıdır (Ocak, 1999). Her zaman tartışmaya açık olan 'din' ve 'mezhep' gibi kavramlara az yer veren vakıf, Aleviliğin, İslam'ın hususi bir yorumu olduğunu iddia etmektedir (Dressler, 2008). Cem Vakfı'na göre, Aleviler etnik kökeni Türk olan, inançsal kökeni ise 'Emevi olmayan' Müslüman bir topluluktur. Alevilerin çektiği sıkıntılardan Emevi İslam anlayışı sorumlu görülmekte ancak bu anlayışın reel politikadaki uzantılarına pek açıklık getirilmemektedir. Cem Vakfı Alevilere ve Aleviliğe yardımcı olan siyasal partilerle işbirliğini her zaman muhafaza etmektedir. Fakat diğer yandan Aleviliği kuru bir politik angajmana dayandırdıklarına inandığı sol Alevi örgütlerine mesafeli yaklaşmaktadır. Vakfın kurucusu ve hâlihazırdaki başkanı Prof. Dr. İzzettin Doğan'a göre vakfın birincil amacı 16. yy.'ın birinci çeyreğinden itibaren siyasi nedenlerle Alevi İslam'ın üzerinde bilerek insafsızca çökertilen sisin dağıtılması ve Alevi İslam anlayışının ortaya çıkartılmasıdır (İrat, 2009). Cem Vakfı kent hayatında

özellikle ibadet meşruiyeti açısından sancı yaşayan Alevileri modernleşmiş bir cemaate dönüştürmek istemektedir.

Alevi hareketi içindeki aktörlerin problemleriyle doğrudan meşgul olmayan, daha çok Türkiye Şiileri veya Mevlevi tarikatı ile yakınlık arz eden Ehl-i Beyt Vakfı, Fermani Altun tarafından 1994 yılında kurulmuştur. Vakıf, Kuran-ı Kerim'i Alevi inancının temeli olarak kabul etmekte ve İslami kuruluşlarla yakın dostluk ve işbirliği kurmaktadır. Alevi hareketinin geri kalanından tecrit olan bu vakıf uluslar arası bir dinsel dayanışmanın vücut bulması için hizmet verdiğini belirtmektedir (Ocak, 1999).

Alevi örgütlerinin birleşimi ile oluşan federasyonlar her geçen yıl çoğalmaktadır. Avrupa Birliği'ne uyum çerçevesinde federasyon kurulmasını kolaylaştıran yasama reformlarından yararlanarak 2003 yılında kurulan Alevi Bektaşî Federasyonu esas olarak Pir Sultan Abdal Kültür Derneği ve Hacı Bektaş dernekleri etrafında şekillenmiştir. Diğer yandan, aynı yasa değişikliğinden yararlanan Alevi Vakıflar Federasyonu liberal sağ tandanslı Cem Vakfı'nın öncülüğüyle kurulmuştur. Federasyonlar arasında vuku bulan temsil çatışmaları, tüm Aleviler adına söz alma konusuyla ilintilidir. Söz alış, belirli bir tavrı öne çıkarma ve rakip aktörlerin veya siyasal tasarıların meşruiyetini tahrip etme taktiğidir (Massicard, 2007). Fakat şunu belirtmek gerekir ki Alevi örgütleri arasında gerilimler gözlense de Alevilerin devlet erki tarafından dışlanması konusunda bütün örgütler ortak paydada birleşmektedir. Sorunların çözümü için ittifakın mı yoksa meydan okumanın mı tercih edileceği, müzakereye mi yoksa mücadeleye mi öncelik verileceği örgütlerin yaklaşımlarına göre değişmektedir.

I. 1. 3. 2. Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre Geçiş

Modernleşme koşulları altındaki Aleviler, sözlü kültürün kaybolması ve tanınma mücadelesinin parçası olarak yazılı kültürün güç kazanması olgusuyla derinden etkilenmişlerdir. Geleneksel kültürün yorumcusu olan din otoritelerinin talipleri nezdinde yetkelerini kaybetmeleri sözlü kültür için deprem tesiri yaratmıştır (Subaşı, 2010). Yazının kültürel aktarımda başat kaynak oluşturmadığı topluluklarda insanın düşünce çizgisini sergileyecek, tekrar bir araya getirecek veya denetleyecek kendinden başka dayanak bulunmamaktadır. Walter J. Ong'a (1995) göre, birincil sözlü kültürlerde koruyup anımsama ve aktarma sorunu için geçerli çözüm, belleğe yardımcı olan, ağızdan çıkmaya hazır, düşünce biçimleri kullanmaktır:

Düşüncenin ritmik dengeli tekrarları ya da antitezleriyle, kelimelerdeki ünsüz ve ünlü seslerin uyumuyla, sıfatlar ve başka kalıpsal ifadelerle akması, herkesin sık duyup kolaylıkla hatırladığı, kolay hatırlanacak şekilde biçimlenmiş atasözlerinden oluşması ve belli izleklere yerleştirilmesi (örneğin toplantı, yemek, düello, kahramanın 'yardımcısı' vb.) gerekir (Ong, 1995: 49-50).

Ritm ve anımsama arasındaki işbirliği Alevilerin sözlü kültürünün mihenk taşı olan bağlamada belirginleşmektedir. Alevilerde saz, Alevi öğretisinin ve tarihinin deposu konumundadır; cem töreninde çalınan deyişler, bilginin güncellenmesi ve gerçekleşmesi manasına gelmektedir (Hendrich, 2005). Alevi ceminde çalınan deyiş, dede, cemaat ve Tanrı arasındaki iletişimi sağlamaktadır. Nitekim ağızdan çıkan sözün içselleştirici gücü, kutsallıkla doğrudan bağlantılıdır. Söylenen söz hemen her dinde ayinlerin ve duaların ayrılmaz bir parçasıdır. Kutsal deyişler zamanla yazıya dökülerek kutsal kitaplara dönüşmüş olsa da, sözlü gelenek, İncil'in yüksek sesle okunması gibi, üstün bir yere

sahiptir; çünkü Tanrı'nın insanlara yazı yazdığına değil 'konuştuğuna' inanılmaktadır (Ong, 1995).

Modernleşme ve devlet yapısıyla bütünleşme açısından Sünnileri Alevilere kıyasla daha başarılı bulan Shankland'a göre, Sünni köylerinin ahlak kuralları, toplumsal düzeni, yaşam biçimi, yurttaşla devlet arasında patrimonyal bir ilişkiyi gerektiren ulus devlet kavramıyla daha uyumludur. Alevi inancı ise merkezi ulusal devletin otoritesini ve Sünnilerin egemen olduğu bir yönetimi sorgulayan bir dinsel hiyerarşiye ve örgütlenmeye dayanmaktadır (akt. Vorhoff, 2010). Yazılı kültürle birlikte gün yüzüne çıkan tarihselleşme, Aleviler arasında norm ortaklığı ve kolektif hatıra kurma suretiyle birlik oluşturmayı ve eşit yurttaşlık elde etmeyi hedeflemektedir. 1980'lerden itibaren bir yayın seferberliğine giren Alevi araştırmacı yazarlar Aleviliğin kamuoyu önüne çıkışının öncü aktörleri olmuştur. Bu yazarlar, köy kökenli, kentlerde yüksek eğitim almış ve eğitim yılları siyasal açıdan hareketli dönemlere gelmiş kimselerdir (Subaşı, 2010) 1980'lerin sonuna kadar, Alevilerin Alevilik hakkında yazdıkları kitaplar çok özen gösterilmemiş ibadet ve menkıbe kitaplarından ibaretti. Alevi araştırmacı yazarların çalışmaları örgütlenme ve birlik girişiminin bir uzantısı olarak kaleme alınmıştır:

Modern kurumlarda eğitim gören kişilerin fikirlerine duyulan gereksinimin karşılanması isteniyorsa, babadan oğla geçen otoritenin yerini onaylanmış niteliklere bırakması gerekiyordu. Kırk yaşın altındaki Aleviler, çoğunlukla dinsel öğretilerden tamamen habersizdiler. Bu nedenle, bir Alevi literatürü üretiminin karlı bir pazar bulacağı neredeyse kesindi. Ayrıca Aleviler, dışarıdan birilerinin, yani Sünnilerin ya da yabancı araştırmacıların kendileri hakkında yazdıkları şeylere karşı çıkmak istemiş olabilirlerdi. Yapısal koşullar göz önüne alındığında, Alevi uyanışının kendisini büyük oranda modern kitle iletişim aygıtları aracılığıyla ifade etmesi şaşırtıcı görünmemektedir. 1990 yılından beri her ay, Alevi kitap ve dergilerinden oluşan bir yığın çalışma piyasaya çıkmakta ve bu üretim hala düşme eğilimi göstermemektedir (Vorhoff, 2010: 50).

Cemal Şener, Baki Öz, Rıza Zelyut gibi laikleşmiş yeni Alevi entelektüel seçkinlerin üstlendiği yol gösterme ve bilgi nakletme görevi, dini önderliğin çözüldüğü bir dönemde yoğun bir rağbet görmüştür. Alevi yazarların çoğu zaman akademik objektiflikten taviz veren yayınları, Alevilik konusunu tartışmaya açma ve temel bilgi ihtiyacını giderme amacıyla bütüncül bir içeriğe göre sunulmuştur. Bu yayınlar, Aleviliğin tarihsel köklerine, kimlik tanımlarına, Aleviliğin geleceği ve Sünni İslam ile eşit otorite talebi sorununa öncelik vermektedir.

I. 1. 3. 3. Dinsel Yapıdaki Değişimler

Aleviliğin çağın koşullarına uyumlu hale getirilmesi yönündeki çabalar, grup içi dayanışmayı sağlayan doğuştan Alevilik ilkesi, dedelik, cem ayini, musahiplik, görüm (yargı kurumu), cenaze ve anma törenleri gibi kurumları ve pratikleri dönüştürmekte, hatta yeniden icat etmektedir. Farklılıkları asgariye indirme, öğretinin standartlaşması ve yazıya geçirilerek sabitlenmesi, merkezi bir dinsel merciin inşası, cemaate mensubiyetin ölçütünün değiştirilmesi gibi reformların yaygınlaşması dile getirilmektedir (Subaşı, 2010). Geleneklerin söz konusu yeni çehreleri, modernleşme taarruzuna karşı ayakta kalma isteğinin görünümüdür. Zira modernleşme sonrası toplumlar kendi temayül ya da rutin ağlarını oluşturmaya önceki toplumlardan daha fazla mecbur kalmıştır. Erich Hobsbawm'ın (2006) belirttiği gibi, gelenekler icat etmek, geçmişe referansla belirginlik kazanan, özünde bir formelleştirme ve rutinleştirme sürecidir. İcat edilen gelenek esasında halkın hafızasında saklananların seküler gerilemesinin boş bıraktığı alanı doldurabilme gereksinimi ile kaynaşmıştır. Ayrıca Aleviliğin yeniden keşfi, dine dönüş hareketlerine bağlanabilse de onun Türkiye'deki görüntüsü, siyasal İslam karşıtlığının yarattığı gerilim

tablosunda yer almaktadır. Radikal sağı hak mezhep ve Ehl-i Kitap argümanlarına Aleviler kurumsallaşmış bir inanç ile yanıt vermek istemektedir.

Aleviliğin merkezileşmesi, kökleri sözlü kültüre dayanan bir inancın yerellikten arındırılması, kişiselleştirilmekten uzaklaştırılması ve ibadetin tanışıklık cemaatlerinden koparılması anlamına gelmektedir (Massicard, 2007). Sözelimi, modernleşme sancısını en fazla çeken pratiklerden biri olan cem töreninin geleneksellikten koptuğu görülmektedir. Fuat Bozkurt'un belirttiğine göre, geleneksel Alevilikte dini törenler ibadethanelerde ve belirgin bir zamanda yapılmamaktadır (Bozkurt, 2005). Köy evinde, su başında, ağaç altında, kutsal semboller etrafında, dedenin seyrek ziyaretlerinde yapılan cem, Aleviliğin tasavvuftan devraldığı vahdet-i vücud inancı gereğince ibadetin zamana ve mekâna sıkıştırılmaması imasını taşımaktadır (Çamuroğlu, 2008). Standartlaşma girişimindeki kuruluşlar, bir kutsal mekan yaratarak, yeni bir tür din adamı tipolojisi oluşturarak veya haftalık törenler düzenleyerek, Aleviliği kamusal alanda yeniden tanımlamayı denemişlerdir. Kent hayatında tasarlanan cem evleri, postmodern üsluptan tekke parodilerine kadar geniş bir yelpazeye sahiptir ve cem evleri henüz tek bir üsluba kavuşmamıştır (Massicard, 2007). Diğer yandan cemevlerinin mabet mi ibadethane mi yoksa kültür merkezi mi olacağı da ihtilaf altındadır. Alevi tasavvufunun esrimeye ağırlık veren özü, kapalı salonlarda yapılan geniş katılımlı törenlerde biçim değiştirmektedir; yüzlerce insanın katıldığı cem törenlerinde dini hassasiyet geri plana düşerken, sembolik gösteri ön plana yerleşmektedir (Bozkurt, 2005). Cemevlerinin statüsüne yönelik tartışmalar cem olgusunun tartışılmasının önüne geçmektedir. Cemevlerini, modern dönemle birlikte erime sorunuyla sürekli yüz yüze gelen bir kültürün kaleleri olarak görmek mümkündür (İrat, 2009).

Modern cemevlerinin doğuşuyla ilintili olarak Alevi din adamı tipolojisinde de değişiklikler meydana gelmiştir. Geleneksel Aleviliğin dini önderleri olan dedeler, peygamber soyundan geldiğine inanılan kimselerdir. Yeni dede kuşağının başat temsilcilerinden biri olan ‘görevli dede’, camideki imam gibi belirli bir kurum ya da kuruluşa bağlıdır. Görevli dedelerin bağımsız bir yetkisi bulunmamaktadır; belirli istisnai durumlar dışında, kendilerini seçerek göreve getiren dernek yönetimine tabiidirler. Ayrıca dedelerin akademik eğitim almaları sık tekrarlanan görüşler arasındadır (Massicard, 2007). İcat edilen gelenekler silsilesi tek tipleştirme çalışmaları ile cereyan etmektedir. Örneğin, 2000 yılında ilk kez ortaya çıkan Ramazan bayramı cemi, ortodoksleşmenin yansımalarındandır. 1995 yılında tahrif edildiği öne sürülen Kuran’ı Kerim’e alternatif olarak Alevi dedelerinin hazırladığı Kuran-ı Hakim isminde bir kitap yayımlanmıştır. İslamcı basındaki infialin yanı sıra Alevi kuruluşlarının çoğunluğu da bu girişime destek vermemiştir. Hatta birçok Alevi yazar bu tür girişimlerin Alevi kültür ve felsefesi ile asla uyumlayacağını, tasavvufi bir inancın dogmatik ve skolastik kalıplara gömmeye çalışıldığını ve Sünnilik taklidi bir Alevilik yaratılmak istendiğini belirtmiştir (Doğan, 2010).

Modernleşme süreci ile birlikte hukukun tek bir elde idaresi ve yerel hukuki kararların yasadışı addedilmesi ortaya çıkmıştır. Hukukun bürokratikleşmesi, dedelerin talipleri arasındaki anlaşmazlıkları çözme yetkisini de yasaklamıştır. Alevi hukukunun en göze çarpan cezalandırma biçimi olan düşkünlük, esas içeriğini kaybetmiş ve siyasi arenada kullanılır hale gelmiştir. Alevileri asimilasyona uğratmaya çalışanlarla işbirliği yaptığı düşünülen Alevi kökenli politikacılar ve idareciler için düşkünlük kurumu devreye sokulmuştur. Bunlardan ilki, TBMM’de 3. Demirel Hükümeti’nin 1970 yılı bütçesi için

parti yönetiminin ret kararına karşın kabul oyu kullanan beş milletvekili ile ilgilidir. 8 milletvekiline sahip olan Birlik Partisi'nden 5 milletvekili (Hüseyin Balan, Hüseyin Çınar, Ali Naki Ulusoy, Yusuf Ulusoy ve Kazım Ulusoy) kesin ihraç istemi ile merkez disiplin kuruluna sevk edilmiştir. Merkez disiplin kurulu ise milletvekilleri hakkında örfi hukuka referansla, bu kişilerin ikrarlarından ve yollarından döndükleri gerekçesiyle 'düşkün' olduklarını saptamış ve partiden kesin olarak ihraçlarına karar vermiştir. 'Beş Yolduşkünü' adlı bir kitapçık ile bu konu kamuoyuna ayrıntılarıyla duyurulmuştur (Yıldırım, 2010). Siyasal nedenlerle verilen ikinci düşkünlük kararı ise 2008 tarihlidir. On iki Alevi dedesi ortak bir açıklama yaparak Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 'Alevi Açılımı' çerçevesinde düzenlediği, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın katılımında gerçekleşecek olan Muharrem iftarına katılacak Alevilerin düşkün ilan edileceğini belirtmiştir. Açıklamada, Muharrem iftarı ile Alevilerin laik, demokrat, cumhuriyetçi, zalime karşı, ırkçı ve gerici siyasal oluşumlardan uzak olan dirençli duruşunun zaafa uğratılmak istendiği ifade edilmiştir. İftarı organize eden 23. dönem Adalet ve Kalkınma Partisi İstanbul milletvekili Reha Çamuroğlu 'devşirme Alevi' olarak suçlanmıştır. Başbakanın, 9 bakanın ve 50'nin üstünde Adalet ve Kalkınma Partisi milletvekilinin katılımıyla yapılan iftara 276 Alevi örgütünden 6'sı katılmıştır.

I. 2. Kimlik

Günümüzde her zaman sıcak bir konu olarak kalan kimlik sorunu, modernizmin toplum ve tarih üzerine yansıttığı makro ve total bakışın kırılma ve çöküşü ile beraber önemli bir yer işgal etmeye başlamıştır. Küreselleşme, kültürel açıdan tek tip bir

devlet mitine dair inancın sorgulanmasına sebep olmuştur ve her bir devleti, içindeki çoğulculuğa daha açık olmaya zorlamıştır (Kymlicka, 1998).

Kültürel kimlik, özcü (dar ve kapalı) ve tarihsel (kapsayıcı ve açık) perspektiflerden ele alınmaktadır. İlki kimliği tamamlanmış bir olgu, oluşmuş bir öz olarak değerlendirmektedir. İkincisi ise kültürel kimliği üretilen, sürekli bir eğitim süreci içinde olan hiçbir zaman tamamlanmayacak bir şey olarak görmektedir (Larrain, 1995). Stuart Hall'a göre, özcü kavrayışta tarih, tarihsel olarak miras ve gelenek adıyla dondurulurken bir tarih-dışlaştırma süreci yaşanmaktadır. Özcü tanımında, yüzeysel farklılıkların ve insanların tarihsel değişimlerinin altında yatan anlam kümelerinin, şifrelerin ve başvuru çerçevelerinin 'tekliğini' sağlayan bir öz ve paylaşılmış deneyimler bulunmaktadır (akt. Larrain, 1995). Özcü anlayışa karşı Hall, kimliğin devingenliğine işaret etmektedir:

Kültürel kimlik bu ikinci anlamda, bir 'olma' sorunu olduğu kadar bir 'oluşma' sorunudur da. Geçmiş ait olduğu kadar geleceğe de aittir. O zaten varolan, yer, zaman, tarih ve kültür değiştiren bir şeydir. Kültürel kimlikler bir yerlerden gelirler, tarihleri vardır. Ancak tarihsel olan her şey gibi onlar da sürekli dönüşüme uğrarlar. Mutlak bir geçmişte ebedi olarak sabit kalan bir şey olmaktan uzaktırlar, tarihin sürekli 'oyun'una, kültüre ve iktidara tabidirler. Bulunmayı bekleyen bir geçmişin 'keşfi'ne bağlı, bulunduğu kendimize ilişkin yaklaşımımızı sonsuza dek saklayacak bir şey olmaktan uzak bulunan kimlikler, aldığımız değişik konumlara verdiğimiz isimlerdir, bizi geçmişin hikayeleri içinde yeniden konumlandırır (akt. Larrain, 1995: 222)

Kimliğin 'tahayyül' edilen dinamiklerine dikkati çeken Benedict Anderson (2011), yüz yüze temasın geçerli olduğu ilkel köyleri dahi içerecek bir biçimde, bütün cemaatlerin hayal edildiğini zikretmiştir. En küçük ulusun üyeleri bile diğer üyeleri tanımayacaktır, çoğu hakkında hiçbir şey işitmeyecektir, ama yine de her birinin zihninde toplamlarının hayali yaşamaya devam edecektir:

Bir Amerikalı 240 000 000 k s r yurttaşından ancak bir avuç içi kadarının, onları tanımak bir yana, adını bilebilir. Herhangi bir anda ne yapmakta oldukları hakkında en ufak bir fikri bile yoktur. Ama kendisiyle ortak ve eşzamanlı faaliyetlerinin sürekliliğine güveni tamdır (Anderson, 2011: 41).

Anderson, modern cemaatin oluşumunda, birbirini tanımayan sayısız insanın birleşmelerini sağlayan yatay zaman olgusuna atıfta bulunmaktadır. Dikey zaman, geçmiş-gelecek düzleminde yer alan, geçmişten geleceğe doğru ilerleyen zaman d şncesini ifade etmektedir. Yatay zaman kavramı ise, farklı mekanlarda aynı ‘an’da olmanın yaşanmasını dile getirmektedir. Yatay zamanı olgusunun doğurduğu eşanlılık tasavvuru, kapitalist yayıncılık ile gerçekleşen düşünsel atılımın kitleselleşmesidir. Sözgelimi, bir gazete okuru, kendisiyle aynı gazeteyi okuyarlardan belki sadece birkaçını şahsen tanımaktadır, ancak her sabah kendisi gibi on binlerce kişinin aynı gazeteyi okuduğuna dair inancı taşımaktadır (Erözden, 2008). Böylece dayanışma, iletişim olanakları vasıtasıyla hayali bir düzlemde kurulmaktadır.

Etnisite kimliğinin bireşiminde de benzeri yönde bir ortaklık duygusunun bileşenlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Etnisite birbiriyle ortak geçmişi olduğuna inanan, ortak kültür, dil ve veya din gibi değerleri olduğu farz edilen ve ortak bir geleceğe sahip olmak isteyen bir gruplaşmadan meydana gelmekte ve bir oluşum süreci geçirmektedir.

Etnik bir grup, soya ait mitlerin rolünü ve tarihi anıları vurgulayan, din, gelenek, dil ya da kurumlar gibi bir veya birden fazla kültürel farklılığa göre tanınan ve ayırt edilen bir kültürel kolektif tiptir. Bu tür kolektifler sadece tarihi anıların devamlılıkları bakımından özsel bir önem taşımaları bakımından değil, her bir etnik grubun özel tarihsel g lerin ürünü olması ve bu nedenle tarihsel değişim ve çözülmelere maruz kalması anlamında hiç şüphesiz ‘tarihi’dir (Smith, 2010: 41).

Anthony D. Smith'e göre, etnik bir topluluğun altı niteliği bulunmaktadır: a) Kolektif bir özel ad, b) ortak bir soy miti, c) paylaşılan tarihi anılar, d) ortak kültürü farklı kılan bir ya da daha fazla unsur, e) özel bir 'yurt'la bağ ve f) nüfusun özel kesimleri arasında dayanışma duygusu. Belirli bir nüfus bu niteliklere ne kadar sahipse veya bu nitelikleri paylaşıyorsa ideal etnik topluluk ya da etni tipine o ölçüde yaklaşmaktadır (Smith, 2010).

I. 2. 1. Alevi Kimliği

Alevi hareketinin mitinglerinde sık sık işitilen 'gelin canlar bir olalım' sloganı etnik birliktelik idealinin bir timsalidir. Ancak Alevi hareketi, kamuoyu önüne çıkışında Alevilik üzerine yoğun bir tanımlamayı, 'tahayyül' etmeyi ve yorum mücadelesini ve yorum çeşitliliğini beraberinde getirmiştir. Bir taraftan, Aleviliğin sözlü geleneğe ve tecride dayalı yapısı nedeniyle meydana gelen farklılıklara uygun bir anlam yükleme ihtiyacı doğmuştur. Diğer yandan, Aleviliğe toplumsal ve siyasal bir kaynak sağlama gerekliliği, bir mana arayışını yaratmıştır (Massicard, 2007). Senkretik yapısı ve modernleşme ile karşılaşmasında yüzleştiği krizler, Aleviliği bir nevi tanım savaşının ortasında bırakmıştır. Anthony D. Smith'in etnik topluluklar için belirlediği niteliklerin hemen her biri Alevi kimliği üzerine yapılan yorumlarda fikir birliğine varılamamış başlıklardır.

I. 2. 1. 1. Alevilik Üzerine Genel Yorumlar

Alevilerin kamuoyuna çıkışlarında dini ölçütlerden ziyade Alevi kimliği etrafında örgütlenmeleri, teolojik nitelikte sayılabilecek ‘Alevilik nedir?’ sorusunun siyasal bir soru olarak vücut bulmasına zemin hazırlamıştır. Bu soru salt Alevi örgütlerinin dağarcığında yer almamaktadır; Alevi örgütleri dışında pek çok siyasal aktör, akademisyenler, yazarlar ve en başta ileri sürülen taleplerin muhatabı olan devlet, Aleviliğe ilişkin sorulara yanıt vermeye çalışmaktadır (Ecevitöğlü, 2011). Bu açıdan, Aleviliği tanımlamak konusunda kendini yetkili gören mercilerin bolluğundan söz edilebilir. Ancak Alevilik bilgisi konusunda hiçbir referans, kendisini mutlak hakikat olarak kabul ettirememiştir. Söz konusu yorumlar şu şekilde bir tasnife tabi tutulabilir:

I. 2. 1. 1. 1. Alevilik İslam Dışıdır

Nejat Birdoğan, ‘Anadolu’nun Gizli Kültürü Alevilik’ isimli çalışmasında, Aleviliğin başlı başına özgül bir inanç ve yaşam biçimi olduğunu belirtmektedir. Alevilik, İslam dinine kadar olan Türk, Kürt, Zaza ve Hatay yöresindeki Arap inanışlarının bir karmasıdır (Birdoğan, 2003). Gene Erdoğan Çınar ‘Aleviliğin Gizli Tarihi’ adlı kitabında etimolojik bir savdan yola çıkarak, Alevi adının Hz. Ali’yi ve Ehli Beyt’i sevenler ve onun yolundan gidenler manasına gelmediğini iddia etmektedir (Çınar, 2011). Çınar’a göre, Alevi tarihini Hz. Muhammed’in ölümünden sonra ortaya çıkan hilafet kavgaları ile başlatmak Aleviliği Hz. Ali merkezli bir mezhep olarak kabul etmenin doğal bir sonucudur. Alevi adının M.Ö. 2000’li yıllardan sonra Hititlerin bıraktığı yazılı ve resimli belgelerin tanıttığı Luvilere uzandığını belirten Erdoğan Çınar, Luvi sözcüğünün birçok

dildeki ışık ve ışık kaynağı anlamına gelen sözcüklerle köktaş olduğunu öne sürmektedir. Bu etimolojik izaha göre Luvi sözcüğü, Türkçede ‘a’ ön ekini alarak alev sözcüğüne dönüşmüştür. Luviler’in Hititler tarafından ‘ışık insanları’ olarak adlandırıldığını vurgulayan Çınar, Alevi sözcüğünün Hz.Ali kaynaklı bir kelime olmayıp ‘luvi’ kelimesi ile benzerlik taşıdığını dile getirmektedir. Aleviler uzunca bir süre ‘Işık Taifesi’ olarak anılmıştır. Ayrıca Alevilik, çeşitli dinlerin ve kültürlerin etkileşimi ile ortaya çıkmış bir sentez değildir: ‘Alevilik yeryüzündeki hemen hemen bütün inanışları etkilemiş, semavi dinlere de başlangıç oluşturmuş asıl kaynaktır’ (Çınar, 2011: 19). Erdoğan Çınar çalışmasında Aleviliğin paganist inançlardan Hıristiyanlığa değin tüm dinlerin ‘serçeşme’si olduğunu zikretmektedir.

I. 2. 1. 1. 2. Alevilik Sosyalizm ve Materyalizm ile Bağlantılıdır

İsmail Kaygusuz, Alevilik ve materyalizm arasında bağ kurduğu ‘Görmediğim Tanrıya Tapmam’ adlı kitabında, toplumsal ve siyasal yanı sürekli gelişim ve dönüşümlere açık olan Alevi toplumlarının inançlarının doğası gereği hep devrimci muhalefet barındırdığını, çeşitli coğrafyalarda yüzlerce kere egemenlere başkaldırdığını, sürgünler yaşadığını, toplu kıyımlara uğradığını, ama gelişimini ve yaşamını sürdürdüğünü belirtmiştir. Hz. Ali’nin ‘Tanrıyı görmeseydim tapmazdım’ sözünden hareket ettiğini dile getiren Kaygusuz, Aleviliğin İslam’ın soyut Tanrı anlayışına karşı çıktığını, Tanrıyı insan ile eşleştirdiğini ve insan dışında görmediğini belirtmektedir.

Aleviliğe Ali’siyle, Hacı Bektaş Velisi ve de mutasavvıf- bilgin ozanlarıyla din demekte ısrar edenler bilsinler ki, Alevilik yaşamla bütünleşmiş ‘Madde’nin dinidir; ‘Madde’ye ilişkin bir inanç sistemidir ve Felsefi Materyalizm üzerinde yükselmiştir. İnsan canlı maddedir, hem de evrendeki en gelişmiş maddedir. Alevilik inanç sistemi insanı ve insani değerleri doruğa

çıkartır. İnsan ve İnsan sevgisinin üstünde hiçbir değer tanımaz. İnsan sevgisinin üstün değer sayıldığı yerde, insan emeği öne geçer ve emeğin yarattığı işe saygı duyulur. Bu güzel değerler, felsefesi Materyalizm olan, Diyalektik Materyalizm üstüne kurulmuş siyasi ve ekonomik sistem Bilimsel Sosyalizmin, Komünizmin yücelttiği en öne koyduğu değerlerdir (Kaygusuz, 2009: 11).

İsmail Kaygusuz açısından Alevilik inancı ve felsefesi, tabanında kendisinden önceki çeşitli inançların ve siyasetlerin deneyimlerinden devrimci sentezler oluşturarak ortaya çıkmıştır. Alevi siyaseti, Babailikten Mazdekizm'e kadar Anadolu coğrafyasındaki ve komşu bölgelerdeki 'heretik' inançların senteziyle doğmuştur ve ezilen her cenahtan halkı yığınlarını peşinden sürüklemiştir. Kitapta belirtildiğine göre, Karl Marx'ın teorilerinden bin yıl önce, Alevi siyasetlerinin komünist düşünceyi halk ayaklanmalarıyla yönetime yerleştirip hayata geçirme girişimleri görülmektedir. Alevi hareketleri, toplumsal yaşam biçimini belirleyen cem düzeninin (eşit paylaşım, kardeşlik, kadın erkek eşitliği, özgürlük, insanın yüceltilmesi, özeleştirme, toplumsal adalet içeren) devlet yönetimine dönüştürülmesini hedeflemiştir.

Aleviliği evrensel nitelikte bir aydınlanma öğretisi olarak değerlendiren Esat Korkmaz, Kızılbaşlığın, Ortaçağ koşullarında belirlediğini; birey değerlerinin ve toplumsal mücadelelerin ağırlıklı taşıyıcıları olarak yaşanan somutta, toplumu ileriye götürecek kimliklerin arayıcıları olduğunu ifade etmektedir. Kızılbaşlık, kimliğini, Sünni Ortodoksluğu ideoloji edinmiş egemen sınıflara karşı mücadele koşullarında toplumsal memnuniyetsizlikle birleştirmiş ve modern kimlikle buluşmuştur. Korkmaz açısından Kızılbaşlık, uygarlığa ulaşıncaya değin insanlığın ürettiği ilksel komünist değerlerle günümüz toplumunda geleceği temsil eden sınıf değerleri arasında bir ara halka oluşturmuştur. “ Kızılbaş aydınlanması Ortaçağ koşullarında kendini *yitiren* insanın

yeniden kendisiyle *buluşmasını*, kendi bedeniyle kucaklaşmasını, bedeninin bilgeliğinin *ayırına* varmasını, parçası olduğu doğayla *senli-benli* olmasını amaçlayan bir aydınlamadır” (Korkmaz, 2011: 51). Esat Kormaz’a göre, Türkiye’nin bütün ‘insalık’ kazanımının elde edilmesinde, şeraitçi değerlerle yaşamsal bir mücadeleye giren ve mücadeleyi günümüze taşıyan Kızılbaşların payı yadsınamayacak denli büyüktür.

I. 2. 1. 1. 3. Alevilik İslam’a Dahildir

Bu savdan yola çıkan araştırmacılara göre, Aleviliği bir inançlar sisteminden çok bir yaşam biçimi, doğayı, dünyayı, toplumu ve bireyi anlama ve yorumlama biçimi olarak değerlendiren düşünceler, Alevilerin inançsal değerlerini göz ardı etmektedir (Öz, 2008). Alevilerin Tanrı, Hz. Muhammed ve Kuran bağı yadsınmamalıdır. Bununla birlikte, Alevilik solculuk, Kürt ve Türk milliyetçilikleri etkisi altında yandaş bir yapı haline dönüştürülmemelidir. Temelde maddeci olan Marksizm, İslam dinin bir kolu olan Alevilik inancıyla örtüşmemektedir. Tek ortak paydaları her ikisinin de mücadelecisi olmasıdır. Aleviliği salt sınıf gözlüklerinde incelemek ve ekonomik düzeye indirgemek tasavvufu görmemek imasını taşımaktadır. Keza, Alevilik maddi servetin nasıl dağıtılacağını vazedemeyen bir reçete de değildir. Öte yandan, Alevilikteki ortaklaşacı ve toplumcu yapı Marksizm ile birbirine denk değildir. Alevilerin önder kabul ettiği Şeyh Bedreddin ‘Tanrının kullarından’ bahsederken, Marx seküler bir emekçi tipolojisinden söz etmektedir.

Reha Çamuroğlu’na (2008) göre, Alevi-Bektaşî inancı İslam’ın heterodoksi kanadını oluşturmaktadır. Ortodoks dinsel inançlar dünyaya düzen vermek, dünyevi iktidarın sahibi olmak gibi perspektifler bulduklarından, birbirleriyle sürekli silahlı ya da

zihinsel çatışma içine girmektedir. Oysa heterodoksi akımların birbirleriyle ilişki içine girdikleri, dostane yakınlık kurdukları, hatta Ortodoks mezheplere karşı güç birliği yaptıkları görülmektedir. Örneğin, Şeyh Bedreddin ayaklanmasının önemli bir unsuru, Hıristiyan heterodoksinin bağlıları olan Bogomilcilerdir. Heterodoks inançlar kitaplar ve peygambeler arasında hiyerarşi gözetmemektedir. Bu nedenle Alevilik için, çarmıhını taşıyarak Golgotha'ya çıkan İsa Peygamber, Hz. Muhammed kadar aziz ve saygıya değerdir. Yine bu nedenle St. Georges kolaylıkla Hızır-İlyas kültü içinde yaşamaya devam etmektedir.

I. 2. 1. 2. Hz. Ali Hakkındaki Yorumlar

Alevi hareketinin kimliğini tanımlama mücadelesinde Hz. Ali'nin varlığı etkin bir simgesel role sahiptir. Hz. Ali üzerinden Aleviliğin Tanrı, toplum, insan, inanç ve yaşam anlayışı sergilenebilmektedir (Aydın, 2011). Hz. Ali, tarihi biyografisinden çıkıp siyasi bir ikona dönüşmüştür.

Hz. Ali'nin günümüz koşullarına göre toplumcu, eşitlikçi, adil ve ezilen-yoksul sınıftan yana olduğundan söz eden Baki Öz, devlet malını ve halkın haklarını koruyan, toplumun her kesimine karşı adaleti uygulayan, emeğiyle iş göreni asla aşağılamayan, kişisel olarak dünyevi zenginliği reddederek sade bir yaşam sürmüş bir Hz. Ali portresi çizmektedir. Öz'e göre, Hz. Ali toplumsal kesimlere yaklaşımını kendi yaşam biçimine ve dünya anlayışını uygun olarak belirlemiştir. İslam öncesi kabile döneminin sadeliğini ve bölüşümcülüğünü sürdürmekteydi; insanların özgür yaratıldıklarını, tamahın kulu olunmaması gerektiğini savunuyordu (Öz. 2008). İsmail Kaygusuz ise nesnellığe ve

rasyonel düşünceye sonuna kadar bağlı bir Hz. Ali figürü çizmektedir. Kaygusuz'a (2009) göre, Hz. Ali, insanları aklın ve düşüncenin üstünlüğünü kabul etmeye, diyaloga saygı duymaya çağırmıştır. Bu fikir gereğince, Hz. Ali'ye göre İslam aklın dinidir; kör bir inanış değildir ve bu nedenle İslam dinine inanların manevi bağlılığa erişmek için akla önem vermesi gerekmektedir. Böylece adalet duygusu ve öğretiler sağlam bir karakter kazanabilecektir.

Erdoğan Aydın açısından, Anadolu Aleviliği nezdinde Hz. Ali, Hz. Muhammet'in amcasının oğlu ve damadı olmanın, İslam tarihindeki halifelik tartışmasının merkez noktasında bulunmasının çok ötesindedir. Hz. Ali aşkın bir varlık anlamında Tanrısallık barındıran evvel (öni ilk), ahir (en son), tayyip (iyi, güzel), tahir (temiz), batın (iç, gizli, görünmeyen), zahir (görünen) gibi sıfatların taşıyıcısıdır. Aleviliğin Ali'si esasen tanrıdır. Alevi inancının bir nevi özü olan Kırkların Cemi mitinde Hz. Ali, Hz. Muhammed'in üstündeki Tanrısal organ, Kırkların başı ve peygamberin kılavuzudur. “ Muhammet'i aralarına alıp almamak konusunda karar sahibi olan bu eşitlikçi ve kolektif meclis, aynı zamanda Alevilerin tarih boyunca bu adaletsiz ve despotik dünyayla niye uzlaşamadıklarının niye uyum sağlayamadıklarının, dolayısıyla niye ezildiklerinin de ifadesidir” (Aydın, 2011: 41). Erdoğan Aydın Aleviliğin Ali'sinin, halife Hz. Ali'yi hem tanrısallık bakımından hem de inanç dayatmasını reddetmesi anlamında aştığını vurgulamaktadır.

Faik Bulut, tartışma yaratan kitabı 'Ali'siz Alevilik' için yazdığı önsözde, bu çalışmayı kaleme almaktaki amacının Alevilik inancının simgesi, baş aktörü, destansı kahramanı, insanüstü özelliğe sahip rehberi, piri, mürşidi sayılan Hz. Ali ile Sünni

İslamcıların öne çıkardıkları Hz. Ali arasında ayırım yapmayı sağlamak olduğunu yazmıştır. Bulut'a (2011) göre, Alevi fikriyatının Hz. Muhammed'e ve İslam devleti uğruna kılıç sallamış Hz. Ali'ye bağlanması, Aleviliğin İslamcılığa bağlanması demektir. İslam dininden önce yoksulluk çeken Hz. Ali, sonraki dönemlerde fakir değildi. Hz. Ali'nin eşitlikçi ve sosyalist olduğu yönündeki görüşler, onun izinden giden Kızılbaşların iyi niyetinden ve ütopyasından ibarettir. Bu özellikler tarihte yaşamış Hz. Ali'nin hayat tarzına ve benimsediği İslam görüşüne uymamaktadır. Faik Bulut, Hz. Ali'nin 'esas' karakterinin hatlarını çizerek, Alevi inancının İslam dışı, şeriata aykırı doğasını ortaya çıkarmak istediğini belirtmektedir.

I. 2. 1. 3. Alevilerin Etnik Kökeni Üzerine Yorumlar

İslam diniyle kurulan bağ, coğrafi geçmiş savı ve ibadet dili üzerine yorumlar Alevilik ile etnik köken arasındaki sınırları da çizmektedir. Alevi hareketinin daha çok sağ kanadını oluşturan araştırmacılara göre, Alevilik bütünüyle Türkmenlik ile ilintilidir. Örneğin Cemal Şener, Bruinessen'den (2011) hareket ederek, Alevilerin ritüel dilinin Türkçe olduğunu, hatta bağlı oldukları aşiretlerin hemen hepsinin Türkçe adlarının bulunduğunu, dolayısıyla Kürtçe ya da Zazaca konuşan Alevilerin asimile Türkler olduğunu öne sürmektedir. Şener, yaptığı köy araştırmalarında ve mülakatlarda elde ettiği bulgular neticesinde yaşı altmışın üstündeki Alevilerin büyük çoğunluğunun Türkçeyi bozuk bir şive ile konuştukları halde kendilerini Kürt ya da Zaza olarak ifade etmediklerini aktarmaktadır. Şener'e göre, kendisini Kürt ya da Zaza olarak ifade eden kesim, son dönemdeki Kürtçülük veya radikal sol rüzgârından etkilenen azınlık bir gençlik kesimidir. Bu kesimin savunduğu Kürt ya da Zaza kimliği tarihsel değil siyasi bir kimliktir. Zira

Osmanlı döneminde zulüm gören Türkmen Alevileri, canlarını kurtarmak için Osmanlı'nın ulaşamayacağı dağ köylerine çekilmişlerdir ve bu sırada Kürtçe ve Zazaca yaşamlarında yer tutmuştur. Osmanlı Devleti tarafından korunan Kürtler böylece Alevi Türkmenler için can simidi olmuştur.

Orhan Türkdoğan'a (2006) göre, Alevilik esasında Türk tarihinin dışında cereyan etmiştir. Hz. Ali ve Muaviye olayları ile Kerbela Hadisesi'nde Türkler taraf olmamışlardır. Alevilik olgusu salt anlamda Türk tarihinin bir parçası değildir; Alevilik bir 'Türkleşme' olgusudur, İran Şiasından farklı kültür değerleri ve inanç sistemlerini Anadolu'ya taşıyan Türkmenler kaynaklıdır. Türkler, İslam'ın Araplaştırıcı Emevi kanadını değil, gönülleri fetheden sevgi ve hoşgörü ilkelerini barındıran Şia kanadını benimsemiştir. Aleviler arasında da 'İrani' kimlik dışlanmıştır; Alevilerin çoğunluğunda Türklük ideali en yüksek duygu ve düşünce olarak varlığını hissettirmektedir. Nitekim, Türkdoğan açısından, Alevilikteki birçok gelenek, töre ve kutlama merasimi eski Türk kültür unsurlarının bir uzantısıdır. Ayin-i Cem'e erkeklerle kadınların birlikte katılması, musahiplik törenleri, alkollü içkilerin törenlerde kullanımı, cenaze merasimleri, aslında Şamanist kültürünün bir devamıdır. Ayrıca dervişler, pirlar ve dedeler, Şamanizm kültüründeki Kamların izlerini taşımaktadır

Baki Öz, Alevilikte Türk etkeninin ağırlıkta olduğunu savunmaktadır; fakat Türk etkeninin olduğundan fazla öne çıkarılmasının, Alevi sentezini ve İslamiyet'in yayıldığı bölgelerdeki etniklerin, toplulukların, toplumların da etkenliğini göz ardı etmek olduğunu düşünmektedir. Baki Öz'e (2008) göre, Alevilik, İslam (Arap), Asya (Şamanizm, Budizm, Brahmanizm, Mazdeizm) Orta Doğu (İran-Zerdüştlük) ve Anadolu (Eski Yunan

ve Anadolu uygarlıkları, Hıristiyanlık öncesi çok tanrıcı ve paganist inançlar) kültür, inanç ve düşünce yapısıyla oluşmuştur. Bu elementlerin birleşimi ise Anadolu’da meydana gelmiştir:

Bu kültür düşünce ve inançların karılmasında temel olan inanç İslamlık, temel olan coğrafya Anadolu ve temel olan etnikse Türk’tü. Alevilik; Türklüğün İslamlığı yorumudur. Arap İslamlığına kazandırdıkları Türk İslamlığı, halk İslamlığı (popülizm) biçimidir. Türklerin/Türkmenlerin İslamlığa damgalarını basmalarıdır. Bu da ancak Anadolu’nun özgür ve çok sesli ortamında mümkün olmuştur. Alevilik, İslamlığın Anadolulaşması ve Anadolu yorumudur (Öz, 2008: 38).

Aleviliğin Türklükle bütünleştirilmesini ve ‘Anadolu Aleviliği’ terimini eleştiren Gürdal Aksoy, bu çabanın politik hareketlerin, özellikle de Kürt hareketinin elindeki kozların alınması ve çok özel bir biçimde etnik farkların silinmesi amacıyla öne çıkarıldığını vurgulamaktadır:

Bugün genellikle politik referanslarla tanımlanarak, daha çok bir ‘halk hareketi’, ‘toplumsal bir başkaldırı’ ya da kültürel bir direniş mevzii olarak sunulan Alevilik, Türk solunun ezici çoğunluğu tarafından da etnik sorunların rafa kaldırılması ya da irtifasının düşürülmesi yolunda kullanıldı. Bu anlayışa göre, bir kardeşlik diyarı olan Anadolu, mazlum ‘Alevi halkı’nın (Türk/men) bağrında yekvücut olup zalimlere karşı koyduğu biricik mekandı! Bu mekan, Alevilik araştırmalarında genellikle yarı göçebe Alevi Türkmen aşiretlerle ilişkilendirildiği için ‘Anadolu Alevileri’nin sözde ‘etnisite dışı’ bir topluluk varsayımlarının ve yerine göre, yalnızca siyasal bir hareketin temsilcileri olarak betimlenmelerinin zemini yaratılmıştı. Böylece onlar, Anadoluçuluğun sembolik sermayesindeki diğer özneler (Anadolu köylüsü, Anadolu kadını, Anadolu insanı) gibi hep bir mağduriyet içinde konumlandırılarak, mağdur, ama mağrur bir ana olarak düşünülen Anadolu’nun çocukları varsayıldılar (Aksoy, 2009: 18-19).

Gürdal Aksoy’a göre, Aleviler ‘Anadolu insanı’ şemsiyesi altına alınarak yalnızca etnik ve dinsel kimliklerinden değil, sınıfsal kimliklerinden de yoksun bırakılarak ‘sınıfsız, imtiyazsız zümre’nin folklorik ögesine dönüşmektedir. Coğrafi homojenleştirme

ise Horasan bölgesinin tüm Alevilerin ilk yurdu ilan edilerek yapılmaktadır. Horasan kökenli, yetmiş iki milleti bir gören, insanın manevi, iç dünyası itibarıyla olgun (insan-ı kamil) olmasının önemine işaret eden Anadolu Aleviliği, kimliğin önemsizliğini vurgulayıp, insanı anonimleştirmekte ve kişiyi yalnızca devlete bağlı bir ideal örnek bir vatandaşa dönüştürmektedir.

I. 2. 1. 4. Aleviliğin Atatürk ve Cumhuriyet Halk Partisi ile Bağı Üzerine Yorumlar

Alevi hareketinin Atatürk'e ve Kemalizme yaptığı destek vurgusu, Alevilerin yüzlerce yıllık esaretinin cumhuriyetin ilanı ile kalktığı görüşüyle uyum taşımaktadır. Alevilerin cumhuriyeti büyük bir coşkuyla karşıladığı, bunu 'Ali Rehber Ata Önder' şiarıyla dile getirdikleri, Atatürk sadakatının Cumhuriyet Halk Partisi sadakatiyle bütünleştiği birçok araştırmacının tekrarladığı bir husustur. Birçok Alevi, Atatürk cumhuriyetinin aynı zamanda bir Alevi devrimi olduğunu ve Milli Mücadeleciler ile Alevilerin ortak düşmana cephe aldığını düşünmektedir (Subaşı, 2010). Ayrıca Alevi mekanlarında başköşeyi kaplayan aksesuarlardan biri Mustafa Kemal Atatürk'ün portresidir (Aktay, 1999). Alevilik ve Atatürk arasındaki sadakat ilişkisinin en bilinen taraftarlarından araştırmacı-yazar Cemal Şener'e (1990) göre, Mustafa Kemal Kurtuluş Savaşı'nı örgütlerken Alevilerin desteğini almayı zaruri görmüştür; çünkü Aleviler Sünni bir imparatorluk olan Osmanlı yönetimine yedi yüz yıldır muhalefet içindeydi. Böylece Mustafa Kemal ve Aleviler arasındaki 'doğal ittifak' başlamıştır. Sünniler işbirliği Osmanlı padişahına ve İslam hilafetine günah olduğu gerekçesiyle başkaldıramamaktaydı. Bu sebepten, Sünni halk öncelikle padişahın yanında yer almıştır. Fakat Milli Mücadeleciler ile Alevilerin düşmanları ortaktı:

Aleviler Atatürk'ü, cumhuriyet yönetimini ve özellikle laikliği her zaman canla başla savunmuşlar, çünkü 700 yıllık Osmanlı yönetimi onlara sürekli kuşku ile bakmış, onları her türlü kötülüğün kaynağı saymış, din ve hilafetin düşmanı kabul etmiştir.

Cumhuriyet yönetimi onları anlamaya ve kazanmaya çalışan, onları insan yerine koyan ilk rejimdir. Bu rejim din ve düşüncelerinden dolayı onlara baskı yapmıyor, dinsel inançlarında kısmen özgür bırakıyordu. Bu, inançları yüzünden asırlardık olmadık işkence ve baskılara uğrayan bir kitle için önemli bir olaydır (Şener, 1990: 151).

Cemal Şener, Alevilerin Atatürk'ün partisi CHP dışında bir partiyi destekleme ihtimalinin bulunmadığını belirtmektedir. Şener'e göre, Aleviler için CHP'yi desteklemek bir yaşam tarzıdır. CHP ve Birlik Partisi dışındaki diğer siyasi partiler Alevi kimliğine sıcak bakmamıştır. “ Her şeye rağmen, Alevi insanının küçümsenmeden, aşağılanmadan, itilmeden, kakılmadan kendi kurumu gibi gidip gelebileceği tek adres Atatürk'ün kurduğu gelenek olan parti ve partilerdir (Bunlar; CHP, SHP, SODEP, DSP'dir.)” (Şener, 1998: 83).

Ağa Memiş'in çeşitli mülakatlardan oluşan çalışması 'Müslüman Mahallesinde Alevi Olmak'ta Ali Akdağ, Aleviler ve Kemalizm arasındaki yakınlığı 'afişe olmamaya' bağlamaktadır. Akdağ'a göre, Alevilerin göç ettiği semtler, İslamcı yönleri hafif, modernizmden yana, yönlerini Avrupa'ya çeviren, CHP'ye destek veren yerlerdir. CHP, politikada söz almak isteyen Alevilerin kimliklerini rahatça gizleyebildikleri bir partidir. Aleviler, Alevi partisi olduğu için değil, oruç tutmadıkları Ramazan ayında, namaz kılmadıkları Cuma gününde kimlikleri yüzlerine vurulmadığı için CHP ile her zaman sadakat ilişkisi kurmaktadır (Memiş, 2010). Necdet Subaşı da Aleviler ve Kemalizm arasındaki yakınlığın temelinde çoğunluğun ayrımcılığına karşı kendilerini koruma

refleksinin etkili olduğunu belirtmektedir. Keza tek parti döneminde kendilerini olumsuz yönde ilgilendiren pek çok uygulamada sessiz kalmaları bu kaygıyla ilintilidir (Subaşı, 2010). Reha Çamuroğlu'na göre tek partili cumhuriyet rejimi Aleviler açısından dinleyenlere zevk vermekle birlikte yaşayanlara aynı zevki vermemiş bir masal ülkesidir. Bu masal ülkesinde, Diyanet İşleri Başkanlığı baştan Alevileri yok saymış, din eğitimde Alevilere yer verilmemiş, Dersim İsyanı'nda genç Türk Cumhuriyeti kendi topraklarına bombalar yağdırmış, cem ayinleri jandarma tarafından sıkı takibe alınmıştır. Bu minvalde, Alevilerin Atatürk dönemindeki 'altın çağı', tamamen Alevi entelijansiyasına tarafından yaratılmıştır (akt. Aktay, 1999).

Gürdal Aksoy, Osmanlı ile kopuşu gösterebilmek için resmi tarih tezinin Osmanlı Devleti'ni negatif inşa etmesi gibi Alevi tarih yazıcılığının da Osmanlı dönemini sürekli bir eza ve cefa dönemi olarak takdim ettiğini dile getirmektedir (Aksoy, 2009). Aksoy'a göre, Osmanlı döneminin Alevi tarihindeki yeri, genellikle salt bir kıyım olarak tasarlanmış olduğundan. merkezi İstanbul olan Sünni iktidara karşı, Aleviler de mekansal bakımdan Anadolu kavramına hapsedilmiştir. Ayrıca Alevilik modern dönemde tarihsel ve siyasal referanslarını Türk milli hassasiyetlerinden alınması suretiyle şekillendirmiştir.

Aslında Aleviliğin Anadolulaştırılarak, bir bakıma 'Misak-ı Milli' çerçevesinde anlamlandırılması, 1. Emperyalist Paylaşım savaşı sonrasında, Mustafa Kemal'in önderlik ettiği hareketin historiyoğrafik olarak '*Alevi kurtuluş savaşı*' biçiminde dizayn edilme çabalarıyla eşgüdümlüdür. Bu amaçla yakın tarih Kemalizme uygun perspektiflere hapsedilir ve Mustafa Kemal'in Ali'nin yeniden bedenleşmiş hali olduğu rivayetlerinin uydurulmasından, babasının adına (*Ali Rıza*) ve Bektaşî olduğu iddialarına dek, hemen her figür, olay ya da olgu, aynı amaç doğrultusunda kullanılır. Böylece Aleviler, yeni rejimin '*ilk saatten itibaren destekçileri*' olup çıkarlar (Aksoy, 2009: 28)

I. 2. 1. 5. Devlet Kurumlarının Alevilik Yorumu

Türkiye’deki Sünni Müslüman topluluktan inançsal açıdan farklılık gösteren en büyük topluluk olan Aleviler, cumhuriyetin kurulması sürecinde elit-bürokratik yönetime destek verse dahi devletin Alevilere her zaman kuşkuyla ve dışlayıcı dille yaklaştığı açıktır. Aleviler bir yandan devletin ele aldığı ve homojenleştirmeye çalıştığı devlet merkezli ‘sahih’ anlayışla uyuşmamaktadır; ayrıca, İslam dışındaki herhangi bir ‘millet’ ile paralel değerlendirilmemektedir (İrat, 2009). Aleviliğe biçilen bu ‘müphem’ karakter, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın bu konuya yaklaşımından analiz edilebilmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı’nın kuruluş amacı, Türkiye’deki Müslüman nüfusun farklılığa ve karışıklığa sebebiyet vermeyecek ‘modern’ bir İslam ile bütünleşmeleri ve Müslüman vatandaşların dini konularda aydınlatılmaları, hurafe itikatlardan korunmasıdır. Her zaman ‘müphem’ ve ‘tasnif edilemeyen’ bir topluluk olarak görülen Alevilerin mevcudiyeti Diyanet İşleri Başkanlığı için hep savunma konusu haline dönüşmüştür. Diyanet İşleri Başkanlığı’nın genel eğilimi Türkiye’de bir mezhep ihtilafının olmadığı yönündedir. Alevilik, Hz. Ali’ye bağlılıktır; Hz. Ali, Peygamber Efendimiz’in damadı ve inançlı bir Müslüman olduğuna göre Aleviler Müslüman’dır ve bunun şartlarını yerine getirmelidir (Ateş, 2011). Nitekim Diyanet İşleri Başkanlığı kendisine yöneltilen tek yönlü idarecilik eleştirisine cevaben, yayınları arasında yer alan ‘Hazret-i Ali Diyor Ki’ ya da ‘Hazret-i Ali’nin Ölmeyen Özdeyişleri’ kitaplarını göstermektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı yapan Lütfi Doğan, benzeri doğrultuda, Aleviliğin dinde Hz. Ali’nin görüşünü izleyenlere verilen bir adlandırma olduğunu belirtmektedir. Doğan’a göre, Allah düşüncesi olan, Hz. Muhammed’e bağlılığını ifade eden bir topluluk

‘din dışı’ sayılamaz. Bununla birlikte, ‘Türkiye Alevi Müslümanlarını’ İslam dini dışına çıkartmak, onları toplumdan soyutlamak, huzursuzluk çıkartmaktır. Toplumsal bir varlık olan insan toplumdan soyutlanırsa bütün imkanlar yaratılsa dahi mutlu olmayacaktır. Lütfi Doğan, cemevlerini ibadethane olarak görmediğini söylemektedir. Doğan’a göre İslam’da tek ibadet mekanı camiidir. Hükümetin Alevilerin cem evi yapmaları için bütçe ayırması tasvip edilmemelidir, keza böyle bir çalışma tarikatlar kanununu ihlal etmek demektir (Aydın, 2006). Kurumun 2003-2010 yılları arasında başkanlığını yürütmüş olan Ali Bardakoğlu’na göre, Diyanet İşleri Başkanlığı Sünni bir kuruluş değildir; İslam bir üst kimliktir ve buna dayalı olarak Diyanet İşleri Başkanlığı toplumu Müslüman üst kimliğinde buluşturmaktadır. Bu görüş doğrultusunda, cemevleri için ‘özgün, kültürel ve mistik kimliği ve misyonu bulunan ve korunması gereken bir zenginlik’ değerlendirilmesi yapılmasına karşın cemevlerinin asla camilerin alternatifi ve muadili olamayacağı ilan edilmektedir (Ateş, 2011). Diyanet İşleri Başkanlığı, genel tutumu uyarınca, camilerin bir mezhebin, meşrebin, tarikatın değil bütün Müslümanların ortak ibadet merkezi olduğunu zikretmektedir. Kurum, Aleviliğe ‘kültürel’ bir mana biçmektedir; dolayısıyla kurumun bütçesinden cemevlerinin de faydalanması çağrılarında kulak asılmamaktadır.

Aleviliğin ‘kültürel’ bir kimlik olarak ele alınışı, Aleviliği folklorik bir ‘renge’ dönüştürmektedir. Örneğin Hacıbektaş Şenlikleri’nde resmi makamların mikrofondan söylediği Alevilik, birlik ve beraberliğin çimentosu olan, hoşgörüyü yüksek önem atfeden İslam’ın kültürel bir biçimidir. Bu yorum tarzında Alevilik, Balkanlar’dan Orta Asya’ya dek uzanan, bağlama, ozanlar ve semah gibi kültürel niteliklerle kendini özgün kılan Türk İslamı’dır. Hacı Bektaş-ı Veli, Türklere özgü bir kültürün ve mistik-tasavvufi bir İslam’ın öncüsü olarak tanıtılmaktadır (Massicard, 2007). Yine, milli eğitim müfredatında Aleviler-

Bektaşiler için önemli olan dini şahsiyetler, ‘Türklerin İslamiyet’e Katkısı’ başlığı altında ele alınmaktadır (Ateş, 2011). Bu yorumlar çerçevesinde, kurumsal görüş, kendisini kök ve sahih İslam anlayışına dayandırdığını, mezhepler üstü bir bakışın kaide edindiğini beyan etmekte, İslam’daki bölünmelerin siyasi ve ideolojik çıkarlardan kaynaklandığını söylemektedir.

Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetinin öncülüğünde Haziran 2009 - Ocak 2010 tarihleri arasında yürütülen Alevi Çalıştayları neticesinde hazırlanan rapor, ‘Alevilik nedir?’ sorusuna verilen kurumsal yanıtı tekrarlamaktadır. Alevi Çalıştayları Nihai Raporu’na göre Alevilik, Hz Muhammed’e ve peygamberin ailesine, özellikle de Hz. Ali ve soyuna derin bir sevgi ve saygıyla bağlı olan ve Sünni olmayan Anadolu Müslümanlarının yol, adap, ve erkanlarını ifade etmektedir (AÇNR, 2010). Pınar Ecevitöğlü, Aleviliği yol, adap ve erkan olarak tanımlanmanın, dinsel alakadan kaçınma ve onu kültürel/ahlaki bir kategoriye yerleştirme amacı taşıdığını yazmaktadır.

Alevilerin özgül bir dinseliliği tecrübe eden bir topluluk olduklarını reddetmek, bu özgülükten hareketle talep ettikleri -başta cemevlerinin ibadethane statüsünün tanınması, zorunlu din derslerinin kaldırılması ve Diyanet İşleri Başkanlığı’nın lağvedilmesi olmak üzere- eşit yurttaşlık haklarını da toptan reddetmeye gerekçe oluşturmaktadır. Hz Ali ve Ehl-i Beyt’e daha derinden bağlı olmak dışında bir farklılığı bulunmayan bir yol, adap ve erkânın taşıyıcısı kabul edilen Alevilerin ayrı dinsel ritüellerinin olabileceği, zorunlu din derslerinden ve Diyanet İşleri Başkanlığı’ndan bizzat dinsel nedenlerle rahatsızlık duyuyor olabilecekleri neden hesaba katılsın ki? (Ecevitöğlü, 2011: 140).

Rapor, Alevilerin itirazlarını, şikayetlerini ve taleplerini aktarmaktadır; fakat tüm bunların sosyolojik bir olgudan ziyade koz gibi kullanılan ideolojik söylemler olduğuna işaret edilmektedir. Örneğin, Alevilerin, yaşadıkları pek çok sıkıntıyı mitolojik

bir evren üzerinden konuşmak suretiyle mevcut ‘dil bariyerlerini’ aşamadıklarına değinilmektedir. Raporda, Alevilerin, Ali-Muaviye, Hüseyin-Yezid, Pir Sultan-Hızır Paşa gibi ikilikler yoluyla radikal, mitik ve romantik bir evren inşa ettiğinden, bu inşa münasebetiyle sağ ve sol gruplar arasındaki çatışmaları Sünniler ile Aleviler arasında cereyan ediyormuş sanısına düştüğünden söz edilmektedir. Gene raporda, cem ayininin ve cemevlerinin ‘orijinalliği’de sorgulanmaktadır.

Şurası bir gerçek ki, günümüzde Aleviler kendi ritüellerini genel Müslüman kamuoyu gibi camilerde gerçekleştirmemekte, ayin-i cemlerini cem evlerinde yapmaktadırlar. Cemlerini ibadet olarak takdim ederken cem evlerini de ibadethane olarak görmektedirler. Bugün Aleviler arasında genel kabul gören bu yaklaşım cem evlerinde gerçekleştirilen ritüellerin Alevi ibadetlerinin esaslı bir parçası olduğunda oldukça kararlıdır. Oysa bu oldukça yeni bir durumdur ve mevcut kabullerin her türlü duygusallığın ötesinde nesnel bir yaklaşımla ve soğukkanlılıkla incelenmesi gerekir. Bu amaçla da teologlara, tarafların saygı duydukları bilim adamlarının görüşlerine duyulan ihtiyaç izahtan varestedir (AÇNR, 2010: 171-172).

Raporda tekrarlanan ‘inanmaktadırlar’, ‘kararlıdırlar’, ‘görmektedirler’ gibi fiiller, çalıştayda tartışılanları aktarma görevini yerine getirmekten çok Alevilerin kimlik talepleri konusundaki temkinli, şüpheli ve tereddüt dolu yaklaşımları görünür kılmaktadır. Farklı kimlik yorumları dikkate alınmamakta ve ‘Alevilik Hz. Ali’yi sevmekse hepimiz Aleviyiz’ sözüyle dile dökülen etnosentrik bir tavırla konuya yaklaşılmaktadır.

I. 3. Yeni Medya Kavramı, İnternet ve Alevi Kimliği

I.3.1. Yeni Medya

Yeni medya, bir bölümü bilgisayarlara özgü işlemleri, bir bölümü ise iletişim araçlarına özgü yapıları barındıran iki yönlü, melez bir medyayı ifade etmektedir. Geleneksel tek-yönlü iletişim araçlarından ayrı duran internet, sayısal televizyon, GSM, WAP, GPRS, CD, VCD, DVD diğer kitle iletişim araçlarından farklı olarak sayısal teknolojiyle üretilmişlerdir. Dolayısıyla yeni medya teknolojileri, sayısal ağlara bağlanabilme, karşılıklı işleyen akışkan bir ağın sağladığı çoklu ortam (çok-medyalılık) özelliklerine sahiptir (Törenli, 2005).

Yeni medyanın, geleneksel medyadan (gazete, radyo, televizyon, sinema) ayırt edici özellikleri, etkileşimli ve mültimedya (çoklu ortam) biçimine sahip olmasıdır (Binark, 2007). Dijital kodlama sistemine temellendirilmiş olmaları dolayısıyla etkileşimlik özelliğini, bununla birlikte iletişim sürecine iletişim uzamında karşılıklılık veya çok katmanlı iletişim olanağı kazandırmıştır:

Etkileşimsellik özelliğinin iletişim sürecine ilişkin dönüştürücü etkisi, iletişimin zamanında eşanlı olma derecesine ilişkin yaptığı açılamdır. Yeni medyanın bu özelliği, geleneksel medyaya göre kullanıcıyı iletişim sürecindeki rolünü ve katılımını da çeşitli şekillerde etkilemektedir. Yeni medyanın sahip olduğu mültimedya biçimselliği göstergelerin, simge sistemlerinin, iletişim çeşitlerinin, farklı veri türlerinin tek bir araçta toplanmasıdır (Binark, 2007: 21).

Medya teknolojilerindeki radikal dönüşüm, kültürel kodlamalarda da hızlı bir değişimi açıklamaktadır. Hız ve kapsama alanındaki büyüme, ‘sanal topluluklar’ı

doğurmuş, görüntünün ve sesin iletişim ortamına ‘eşzamanlı’ olarak taşınabildiği, okuyucunun- izleyicinin okur-izler konumunda tutulabildiği gibi ‘görsel-işitsel’ iletişim ortamı ya da biçimini belirginleştirmiştir (Törenli, 2005). Medyadaki bu değişim sürecinde multimedya kavramı ön plana çıkmıştır. Yeni medya, alıcı ile verici arasında sinyal taşıyan ancak zamana ve mekana sabitleşmiş iletişim araçlarıyla zaman ve mekan arasında köprü oluşturan iletişim araçlarının tüm fonksiyonlarını tek başına karşılayacak potansiyele sahiptir. Bu özellik dolayısıyla yeni medya, toplumsal olduğu kadar ticari gereksinimlerin de karşılanması açısından önemli bir üstünlüğe sahiptir.

Teknik açıdan yeni medyanın en belirgin özelliklerini şöyle sıralayabiliriz (Törenli, 2005):

a) Karşılıklı Etkileşim: Yüz yüze iletişimin ‘kendiliğinden’ etkileşimli niteliği ile kıyaslanamasa da ya da etkileşimlilik hali belli ‘menü’ başlıkları ve içeriklerle sınırlı olsa da bu iki yönlü, çok ortamlı işleyiş ve enformasyonun ayrı tabakalar biçiminde yapılandırılmış olması yeni medyaya klasik iletişim araçlarının ‘görece’ tek yönlü işleyişleri karşısında önemli bir üstünlük sağlamaktadır. Karşılıklı etkileşim böylece çok-yönlülük kazanmış ve sözgelimi tek yönlü iletişim örneği olan televizyonun dar çerçevesi aşılmıştır.

Kullanıcı bir konu hakkında metin, ses, hareketli görüntü, çizim, grafik, fotoğraf vb. farklı biçimlerde çok daha fazla bilgiye ulaşabilme olanağına sahiptir. Diğer bir konu, iletişim teknolojilerindeki ‘hızlanma’, yeni medyayı daha tercih edilebilir hale

getirmiştir. Örneğin, elektronik posta (e-mail), geleneksel posta hizmeti ile bu yönden karşılaştırılabilir

b) Kitlesizleştirme : Yeni medya tek tek bireylere ya da belirli gruplara özel-genel mesajlar iletme veya alma, bunlara vereceği yanıtlar için düşünme, zamanı veya yeri seçme olanağı verme yanında, mesaj değişimi sağlama, aynı mesajı farklı kişi ya da gruplara yollama gibi modüller, farklı parçaları farklı biçimlerde bir araya getirme ya da farklı biçimlerde yeniden ayrıştırma türünden önemli özelliklere sahiptir. Bu nedenle de iletişim sürecinde denetimin bir bölümü, mesajının içeriği ve gönderileceği adreslerin seçilmesi, sayısal enformasyonun parçalarının kopyalanması, kesilip yapıştırılması, elden geçirilip yönlendirilmesi bağlamında kaynak yerine alıcıya ve iletişim sürecinde tüketiciye geçmiştir.

c) Asenkron Olabilme: Yeni iletişim teknolojilerini kullananlar iletişimi istedikleri zaman başlatabilmekte, dondurmakta ya da bitirebilmektedir.

I. 3. 2. İnternet

Sosyal alanda çeşitli değişimlere yol açan internet, yeni iletişim teknolojileri arasında ayrıcalıklı bir yer elde etmiştir. İnternet sadece maksimum düzeyde bilgi paylaşımı demek değildir; aynı zamanda da ‘küresel’ dünyanın büyük oranda temsil edildiği geniş bir platformdur (Yılmazkol, 2007).

İnternet'in tarihi 1960'lı yıllara kadar uzanmaktadır. Paket anahtarlama şebekelerinin kurulduğu bu dönemde, mesajları altbölmelere ayıran ilgili yerlere gönderen, onları yeniden toplayan bir yöntem doğmuştur. Birden çok kullanıcının ayrı birimlere ayrılmış verilere aynı bağlantı içinde erişmesine olanak sağlayan bu yöntemle, bilgisayarların birbirine bağlanarak verilere aynı anda ulaşması mümkün hale gelmiştir.

Her buluş, belli bir ihtiyacı karşılamak amacıyla girilen arayışın sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. İnternet de bu bağlamda askeri bir ihtiyaçtan doğmuştur. 1969 yılında Amerika Birleşik Devletleri Hava Gücü'nün desteğiyle yapılan çalışmada ABD ordusunun iletişim sistemlerini ciddi bir saldırıda nasıl koruyacağı araştırılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda çıkan raporda, açıkça merkezi bir emir ve kontrol noktasına sahip olmayan, ancak pek çok noktaya dağılmış ve herhangi bir saldırı anında sistemin bütününe çökmesine izin vermeyen bir iletişim sistemi önermektedir. İnternetin temeli olan ARPANET (Amerikan Savunma Bakanlığı Araştırma Projesi) bu raporun dikkate değer bulunmasıyla geliştirilmiştir. 1972 yılında 40 bilgisayarın haberleştiği bir ağ olan ARPANET 1975 yılında yaygınlık kazanmış ve deneme aşamasında işlevsel kullanıma geçmiştir (Timisi, 2003).

1990'lara kadar çoğunlukla askeri amaç için kullanılmaya devam edilen ARPANET miadını tamamlamış, bu projenin altyapısı internet adıyla önce ABD'deki üniversitelere daha sonra da genel kullanıma açılmıştır. Özellikle iş dünyasında, değiştirici ve dönüştürücü bir etki yapan internet ve beraberinde gelen yaygın kullanımı ile web temelli teknolojiler, sayısı gittikçe artan internet şirketlerinin doğuşuna zemin hazırlamıştır. 'World Wide Web', yayım olanaklarının basitleşmesine ve ucuzlamasına yol

açmış, bu durum interneti çok daha cazip kılmıştır. İnternetin kullanımını belirleyen amaçlar şöyle ifade edilebilmektedir (Timisi, 2003):

a) Kişisel Amaçlar: İnternet kişinin ilgi alanlarına yönelik meraklarını gidermede, aynı ilgiyi paylaşan kişilerle ilişki kurmada, dostluk, arkadaşlık geliştirmede kişilerarası ve kitle iletişiminden daha fazla olanak sağlamaktadır. Bu tür kişisel arayışlar, aynı zamanda toplumsal harekete geçirme unsuru olarak kullanılabilir.

b) Kişilerarası Amaçlar: İnternet, kişilerarası iletişimde olduğundan daha az bir etkileşim olanağı sağlamaktadır. Ancak kitle iletişimiyle karşılaştırıldığında bu olanak daha fazladır. İnternetin yüksek coğrafi yayılım kapasitesi, kontrolde potansiyel eşitlik ve zamansal sınırsızlığı, özellikle aynı mekanda bulunmayan insanlar arasındaki iletişimi gerçekleştirirde yeni tür bir iletişim ortamı sunmaktadır.

c) Toplumsal Amaçlar: İnternet, bir uzlaşma oluşturmada, çelişki ve belirsizliklerin çözümünde, askeri, siyasal ya da kriz durumlarının organizasyonunda, ekonomik ve çevresel değişimlerin adaptasyonunda, etkili biçimde kullanılacak bir potansiyel olarak değerlendirilebilir.

I. 3. 3. Alevilik ve İnternet

I. 3. 3. 1. İnternet ve Kamusal Katılım İlişkisi

Kullanım pratikleri gün geçtikçe artan, gündelik hayatı dönüştüren ve beden ile neredeyse bütünleşen yeni medya kaynakları, etkileşimli ve mültimedya biçemine sahip olması nedeniyle artan bir rağbet görmektedir. İnternet, enformasyonun aynı anda aktarılabilmesine ve kullanıcının geri dönüşümde bulunabilmesine olanak sağlamaktadır. Bu özellikten dolayı, internet ile birlikte iletişimde düz çizgisellikten hipermetinselliğe geçilmiştir. Yeni medyanın sahip olduğu mültimedya özelliği, medyanın demokratikleştiğine ve tekellikten çoğulculuğa yöneldiğine dair fikirlerin yaygınlaşmasına imkan hazırlamıştır (Binark, 2007). Söz konusu düşünceye göre, internet, adı bilinen veya bilinmeyen herkes ile bağlantıyı olası kılarak toplumsal hiyerarşilere son verecek, bir ortak aklın gelişimini artıracak ya da bugüne değin bireyleri edilgenliğe boğmuş, televizyonla simgeleştirilen bir kitle kültüründen kurtaracaktır (Maigret, 2011). İnternetin hem istenen şeyi bulmaya hem de kişisel yaratıcılıkları herkese açmaya elverdiği için edilgenliği aşacağı düşünülmektedir.

Ana akım ulusal medyanın kanaat mühendisliğine istinaden internetin alternatif medya üretme olanakları ile yeni medyanın kitle iletişim sürecinin hakim kurumsal ve endüstriyel ilişkilere karşı farklı ve etkili bir açılım sağlayacağı savunulmaktadır (Binark, 2007). Bilgi kaynaklarının demokratikleşmesi ve açık toplum ideali özellikle enformasyon toplumu kuramcıları tarafından ön plana çıkartılmıştır. Enformasyon toplumu kavramı, iletişim teknolojilerinin gelişimine paralel yeni bir ekonomik sektörün oluşumuna dayalı ve

bu sektör aracılığıyla var olan yeni bir üretici sınıfının biçimlendirdiği, bilginin merkezde olduğu bir toplumsal yapıyı tanımlamaktadır (Timisi, 2003). Bu tanıma göre, sanayi ötesi toplumda sermaye ile emek arasındaki mücadele sona ermiştir; enformasyon devrimi, enformasyonun ve iletişimin ekonomide yaratacağı verimlilikle, doğal kaynağa ve toprağa en az bağımlılıkla kalkınmanın altyapısını oluşturacaktır (Törenli, 2004). Evrimci bir yaklaşımı benimseyen Daniel Bell'e göre, bilimde ve teknolojiye meydana gelen gelişmeler üretim alanında da radikal değişimlere sebep olmuştur ve neticede bu durum toplumsal ilişkilere yansımıştır. Bell'in 'sanayi sonrası toplum' kavramlaştırmasına göre, kapitalist toplumun kurucusu özel mülkiyettir; sanayi sonrası toplumun özü ise teorik bilginin örgütlenişidir (Timisi, 2003). Bu görüş açısından, sanayi sonrası toplumda, hizmetlerin sunulmasında pazarın ya da özel bireylerin değil, kamusal tercihler öncelikli rol oynayacaktır; merkezi bürokratik bir sanayi toplumu eridiği ve parçalı kültürel yapılara sahip bir toplum teşkil olduğu için azınlık haklarına saygılı daha demokratik bir dünyaya kavuşulacaktır.

Enformasyon toplumu ekolünden beslenen yazarlar, internetin kusursuz bir kamusal alan yarattığından söz etmektedir. Jürgen Habermas'ın 'eleştirel rasyonellik' olarak adlandırdığı kamusal alan, on yedinci ve on sekizinci yüzyılda Avrupa'da filizlenen eleştirel tartışmayı ortaya koymaktadır. Habermas'a göre bu dönemde, kulüplerde ve salonlarda yeşeren zihinsel çabalar, artık sanatçıları himaye eden soylulara verilen hizmet niteliği taşımaktan çıkmıştı; fikir ve kanaat, iktisadi bağımlılık ilişkisinden kurtuluyordu. Kurulan cemiyetler, çeşitli zümrelere mensup eşit olmayan şahıslar arasında bir eşitliği ve ortak bir toplum oluşturmayı hedefliyordu (Habermas, 1997). Howard Rheinghold'a göre, sanal topluluklarda gerçekleşen konuşma ile sözü edilen Avrupa salonlarındaki tartışmalar

arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır; toplumsal gruplar her iki alana da bir otoriteden bağımsız olarak katılmaktadır. Yeni bilgisayar teknolojileri, açık erişim, gönüllü katılım, örgütlü iktidarların eleştirisi vb. özelliklere sahip olduğundan dolayı, yurttaş temelli bir ‘elektronik demokrasi’nin de beşiğidir. Mitchell Kapor da siber uzamın hiyerarşik, elitist ve kitle temelli olmadığını, ademimerkeziyetçi, eşitlikçi ve birey temelli olduğunu vurgulamaktadır (Timisi, 2003). İnternet, katılım için bir ‘üniforma’ veya ‘kılık kıyafet’ yönetmeliği dayatmamaktadır; bu ayrıcalık, interneti diğer tüm kamusal alan türlerinden ayıran en önemli özelliktir (Mossberger, Tolbert ve McNeal, 2008)

Yeni medya teknolojisinin ani bir biçimde ‘açık toplum’ yaratacağı savı eleştiriye açıktır; zira toplumsal gelişmelerin iletişim teknolojilerindeki gelişmelerden kaynaklandığını savunmak teknolojik belirlenimciliğe yol açmaktadır. Diğer yandan, Habermas ‘kültür tartışan’ bir kamu alanından ‘kültür tüketen’ bir kamu alanına dönüştüren gelişmelere, kamusal alanın manipüle edilebilir, anonim ve özelleşmiş kamuoyuna dönüştüğüne dikkat çekmektedir (West, 2005). İnternete yönelik umut ilkesi her an ‘kültür endüstrisi’ kavramı ile eleştirilmeye müsait durumdadır. Ancak internet, sanal cemaatler, toplumsal hareketlerin sanal örgütlenmeleri, sosyal medyanın etkinliği, e-devlet gibi gayet yeni olguların ‘forum’u olması bakımından ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Örneğin, toplumsal hareketler açısından 1999 yılında Seattle’da düzenlenen Dünya Ticaret Örgütü toplantısına yönelik protestolar, sanal örgütlenme seferberliğinin miladı niteliğindedir. Siber uzam toplumsal hareketlerin yeni ‘arayüzü’ haline dönüşmüştür.

I. 3. 3. 2. İnternet ve Alevi Kimliği

Kendine özgü kuralları, dili, alışkanlıkları ve haritaları olan ve bilişsel bir uzam olarak karşımıza çıkan siber uzam, etkileşimin çok boyutlu, sürekli, kaygan ve geçişken sürdürülmesinin dinamiklerini inşa etmektedir. Siber uzamdaki metinlerin akışı ile birlikte grup üyeleri rollerini değiştirmekte, çevrimiçi kimliklerini müzakere etmektedir (Paker, 2004). Siber uzamın sahteliğine, olgusal olan ile bağını kaybettiğine, sanal cemaatler arasında amaçsız ve anlık bağlılıklar oluşturduğuna yönelik çıkarsamalara karşın aidiyet müzakeresini uzun bir zamandır sürdüren cemaatler için siber uzamın güçlü ve organize edici bir mecra olma potansiyeli her zaman mevcuttur

Siber uzamda üs kuran ya da siber uzam kökenli cemaatler anlam ve duruş yeterliliği sağlayamadıkları müddetçe erimleri kaçınılmazdır. Diğer deyişle, internet her zaman sahicilik yeterliliği ile sınanmakta ve kimliklerin internetteki temsil merkezleri keyfiyete göre değil ontolojik güven duygusunu sağlayan anlam birikimlerine göre sorgulanmaktadır. Ayrıca, Manuel Castells'in belirttiği gibi, gerçeklik ile sembolik arasındaki ayırım ilkel bir şifrelenmiş gerçeklik deneyimine atıfta bulunmaktadır; oysa iletişim biçimleri her zaman göstergelerin üretimi ve tüketimine dayalıdır.

Dolayısıyla gerçeklik, deneyimlediğimiz biçimiyle hep sanal olmuştur; çünkü her zaman pratiği, doğru semantik tanımı kaçırarak bir anlamla çevreleyen sembollerle algılanır. Kültürel ifadeleri formel/mantıksal/matematikselsel akıl yürütmeden farklı kılan, tam da bütün biçimleriyle dilin, belirsizliğin şifresini çözme ve farklı yorumların kapısını aralama becerisidir. İnsan zihninin mesajlarının karmaşık, hatta çelişkili niteliği söylemlerimizin çok anlamlı karakteriyle kendini ortaya koyar. Mesajların anlamındaki bu kültürel çeşitlilik yelpazesi, birbirimizle kimi açık, kimi örtülü çok boyutlu olarak etkileşim kurmamızı sağlar (Castells, 2008a: 497).

Sanal ve gerçek arasındaki ayrım müphem ve muğlak olsa da kimliklerin sahiçilik bariyerini, toplumsal aktörler onları içselleştirdiğinde ve kendi anlamlarını bu içselleştirme etrafında örgütlediğinde aştığı açıktır. Kimlikler ‘anlamı’ örgütlemektedir; anlam ise toplumsal aktörün eyleminin amacına getirdiği sembolik tanımdır.

Sosyolojik bir bakış açısından, bütün kimliklerin inşa edildiği olgusu üzerinde anlaşmak kolay. Asıl mesele, kimliklerin nasıl, nereden hareketle, kim tarafından, ne için üretildiği. Kimliklerin inşası, tarihten, coğrafyadan, biyolojiden, üretken ve üremeye yönelik kurumlardan, kolektif hafızadan, kişisel fantezilerden, iktidar aygıtlarından ve dinsel vahiylerden malzemeler kullanır. Ama bireyler, toplumsal gruplar, toplumlar bütün bu malzemeyi, içinde buldukları toplumsal yapıya, uzam/zaman çerçevesinden kaynaklanan toplumsal koşullara ve kültürel projelere göre işler, bütün bu malzemenin anlamını yeniden düzenler (Castells, 2008b:14)

Siberuzam, kimliklerin savunmasını yaptığı anlamların yeni bir vitrini olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan, kimliklerin internetteki sunumunu ‘metin’ olarak yorumlamak mümkündür. İnternette kimlikler, katılımcıların kendilerini mevcut olan söylemselliğin içine eklemeleriyle bir karma yapı oluşturmaktadır. İnternette metin hareketliliği, kullanıcı söylemsel topluluğun üretiminde aktif rol oynamaya yöreklendirildiğinden dolayı, topluluğu bir arada tutan ve topluluğun ne yöne yöneldiğinde işaret eden bir yapıdır. Söylem ise dilin, yaşayan bir bütün olarak anlaşılması demektir; söylemsel olan, bireysel ve toplumsal bakış açılarına, niyetlere ve çıkarılara güdümlüdür.

Buradan yola çıkarak, ‘söylem’in zorunlu olarak ‘kişi’, ‘süre’ ve ‘uzam’ katmanlarında oluştuğunu, bu yüzden söylemsel anlamın/anlamının nasıl gerçekleştiğini ortaya koyduğunu belirtmiştik. Bu bağlamda, söylemselleşme sözcükler-arası bağıntıların yanı sıra anlamlar taşımaktadır. Sadece sözcükler-arası bağıntıların aktarılması yeterli değildir. Anlam, kaynağına yaslanarak kendi kendini yeniden üretir (İnceoğlu & Çomak, 2009: 45).

Aleviliğin anlam üzerine kurduğu söylemsellik simge kullanımlarından ritüellerin yeniden biçimlendirilmesine kadar yerleşikleşemeyen yüzergezerliğe sahiptir; bu söylemsel çatı toplumsal olgularla kurulan etkileşimin yansımasıdır. Aleviler bir yandan kente göçün yol açtığı iç kopuklukları gidermek, bir yandan da yaşadıkları aidiyet ve kabul edilme sorunlarını aşmak için kimliğin simgesel inşasına sürekli dahil olmaktadır. Alevilerin kamuoyu önüne çıkışı sembolik dil ile bütünleşmiştir.

Sembolik dilin tüm unsurları, kentte erime tehdidini her daim hissedene ve devlet idaresi tarafından inkar edilen kimliğin direnç araçlarıdır. “ Tanınma ve ayırt edilme işaretleri üreterek sağlanan iletişim mutabakatı, Alevi bir semantik oluşmasına yardım etmektedir” (Massicard, 2007: 117). Simgeler dünyası, Alevilerin kamuoyu önüne çıkışında siper görevi üstlenmiştir. Alevilerin birbirlerine ‘can’ diye seslenmesi, semahın sahnelenmesi, Hz. Ali’nin, Hacı Bektaş-ı Veli’nin, Pir Sultan Abdal’ın tasvirleri, Atatürk’ün portresinin evlerin başköşesine konulması tam bir ikonografya savaşı yaratmaktadır. Zülfikar kolyesi, rozeti ya da küpesi takmak simgesel dünyanın aleniyet repertuarını oluşturmaktadır. Martin Sökefeld’in internetteki Alevilik için ‘sanal Zülfikar’ tanımını kullanması (Sökefeld, 2002), bu açıdan önem taşımaktadır. Topluluğun diri kalması amacıyla kimlik sembolizmine ağırlık vermiş bir hareket için internet, aidiyet duygusunun daimi ‘güncelleştirilmesi’ ve kamusal katılımın güçlenmesi bakımından yeni bir kanal açmaktadır.

Aleniyet ve kabul hususunda kısıtlamalar yaşayan Alevilerin herkese açık ‘profilleri’ bir tür çağrı niteliği taşımaktadır. Bu minvalde, kente göç eden Alevilerin oluşturduğu köy siteleri aleniyet ve kabul çağrısının mültimedya dökmüş biçimi olarak

karşımıza çıkmaktadır. Köy tarihi hakkındaki bilgiler, ana sayfaya eklenen Hz. Ali tasviri, köyde düzenlenen festivallerin resimleri, köken ve aidiyet sorununa cevap vermeye çalışmaktadır. Özellikle genç kuşak, dede ile talip arasındaki kopukluğun neden olduğu bilgi eksiklikleri forum sitelerindeki soru-cevap kısımlarıyla gidermeye çabalamaktadır. Katılımcıların sorulara verdiği farklı cevaplar, Aleviliği tanımlamaya yönelik polemiği de açığa vurmaktadır. İslami evlilik sitelerine kıyasla az rağbet görse de Alevi evlilik siteleri, kentte çözülen nesep bağının yeniden kurulmaya çalışılması bakımından dikkat çekicidir. Alevi evlilik sitelerinde ‘etnik köken’ ‘hayat görüşü’, ‘politik görüş’, ‘aradığı insanın dini’ gibi ibareler bulunmakta, sır olarak saklanmış bilgiler herkes ile paylaşılmaktadır. Alevi hareketinin haber siteleri ise ana akım medyada yer almayan haberlere dikkat çekmektedir. Sözelimi bu sitelerde, cemevlerinin yaşadığı sorunlar, Alevilerin önem attığı günler, güncel siyasi olayların Aleviler ile ilgileri ana sayfaya yerleştirilen haberler olmaktadır.

Alevi örgütlerinin siteleri Alevi hareketinin ‘metinselliğini’ okumanın imkanlarını sunmaktadır; Alevi hareketi ile ilintili semboller site misafirlerini ‘razı etmeye’ çabalamaktadır. Sitenin fon rengi, ikonlar, güncellenen haberler, resimler, anket soruları vb. bütün ayrıntılar farklı Alevilik tanımlarının köşe taşlarından teşkilidir. Bu köşe taşları, hem bağlam modellerinin izini süren katılımcılar arasındaki aktif ilişkileri tartmaktadır hem de belirsiz kalan ve kalabalıklaşan yorumların standartlaşmasını hedeflemektedir. Nitekim, bağlamayı havaya kaldıran Pir Sultan Abdal tasviri, kırmızı renkli site fonu, Sivas Katliamı’nın kurbanlarının resimleri, Alevi açılımına ilişkin anket soruları ile tasarlanan bir site, metnin devingenliği ile bağlamın standartlaşma çabası arasında yoğun bir dolaşım sağlamaktadır.

II. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmanın bu kısmında araştırmanın problem tanımı, amacı, önemi, veri toplama tekniği, soruları ve sınırlamaları aktarılacaktır.

II. 1. Araştırmanın Problem Tanımı

Milliyetçilik, sekülerleşme, radikal İslamcılık, kentleşme, göç vb. birçok olgunun etrafında ve birleşimiyle şekillenen Alevi kimliği sorunu, Türkiye'nin son yirmi beş yılının öncelikli konularından bir tanesidir. Türkiye'de özellikle ibadet mekanları bakımından 'gayriresmi' konumda varlıklarını sürdüren Aleviler (Çarkoğlu ve Bilgili, 2011), birçok açıdan dezavantajlı durumda bulunmaktadır. Alevilerin talepleri 1980'li yıllardan itibaren kamusallaşmaya başlamıştır. Aleviliğin kamuoyuna çıkışı, Alevilerin tarihsel-toplumsal olgularla karşılaşmaların etkisiyle farklı Alevilik yorumlarını ve tanımlamalarını ortaya çıkartmıştır. Kamusal alana taşınan kimlik talepleri Aleviler arasındaki algı farklılıklarını da belirginleştirmiştir. Cem Vakfı'nın ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği'nin Alevilik yorumları, söz konusu algı farklılıklarını tespit ve tahlil etme bakımından geniş imkanlar sunmaktadır.

İzzettin Doğan'ın ruhani ve siyasi önderliğinde 1995 yılında kurulan Cumhuriyetçi Eğitim ve Kültür Merkezi, asli etnik unsuru Türk olan, Emevi-Arap İslam anlayışının zorbacı unsurlarının etkisini bertaraf etmeyi başarabilmiş, hoşgörülü, hümanist ve otantik bir İslam anlayışını savunmaktadır. Vakıf, Alevilerin sorunlarını çözme konusuna ortak olacağını beyan eden siyasal partiler ve sivil toplum kuruluşları ile

işbirliğine gitmeyi önemsemekte, fakat Aleviliği dinsizliğe sürüklemekle itham edilen sol eğilimli Alevi sivil toplum örgütlerine karşı mesafeli durmaktadır (İrat, 2009). 1988 yılında kurulan Pir Sultan Abdal Kültür Derneği ise demokrasi ve laiklik temelli, sosyalist bellekten beslenen bir Alevi hareketi anlayışını savunmaktadır. Dernek, eşit yurttaşlık hakkına ağırlık vermekte, sivil itaatsizliği ve protesto kültürünü sahiplenmektedir; Aleviliğin dini içeriğinden daha çok ‘muhalif’ yanına dikkat çekmektedir.

Günümüzün en yaygın iletişim araçlarından biri olan internet, Alevi kimliğinin kamuoyu önüne çıkışının ‘forum’larından biri haline gelmiştir. Simgeler, yazılı metinler, sitenin tasarım usulü veya paylaşılan bağlantılar, Alevi kimliği üzerine yapılan yorumların sunulmuş tarzlarına yeni tonlar katmaktadır. Bu araştırmada, Cem Vakfı’nın ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği’nin resmi internet siteleri incelenecek; böylece Alevilik hakkında yapılan tanımların ve yorumların internet sitelerindeki temsil ve sunum biçimleri problemi üzerinde durulacaktır.

II. 2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çok yönlü olanakları nedeniyle internetin, yazılı ve görsel medyanın toplumsal olgularda yarattığı dönüşümden daha hızlı bir dönüşüme yol açtığı ileri sürülmektedir. İnternetin hızlı ve ucuz olması, coğrafi uzaklık olgusunu ortadan kaldırması, enformasyon taşıma ve dağıtma kapasitesi, farklı artalanlardan insanları bir araya getirmesi, anonim kimliklere olanak sağlaması nedeniyle birçok kuramcı internetin yeni bir kamusal alan olarak potansiyeli konusunu tartışmaktadır (Binark, 2007)

Bu araştırmanın amacı, Alevi kimliğine ilişkin 1980’li yıllardan sonra artan tartışmaların internet sitelerindeki temsil biçimlerini incelemektir. Alevilik tartışmalarında yer alan etnik, siyasi ve teolojik görüş farklılıkları, bir kamusal alan ve tartışma odağı olarak siber uzamda da yer almaktadır. Sahip olduğu dikkate değer olanak sebebiyle internet, kimliklerin ifade kanallarından biri haline gelmiştir. Kentleşme ve göç olgusuyla birlikte geleneksel şifahi kültürlerinde çözülme yaşayan Aleviler, kültürel belleğin korunması ve hak talepleri amacıyla internetin olanaklarını kullanmaktadır. İnternet siteleri, bu anlamda, paylaşımın, etkileşimin ve meydan okumanın uzamı haline gelmektedir. Siber uzam, söz konusu farklı yorumların okunması için yeni olanaklar sunmaktadır.

Gündelik hayatla yoğun bir şekilde birleşen bilgisayar-merkezli iletişim üzerine gün geçtikçe araştırmalar artmaktadır. Bu araştırmada, özellikle Türkiye’nin son yirmi beş yılında, bazı olaylar ve sorunlar (Sivas Katliamı, Gazi Mahallesi Olayları, zorunlu din derslerinin kaldırılmasına yönelik davalar vb.) nedeniyle kimi zaman yoğunlaşarak gündem konusu haline gelen Alevi kimliğinin kendini internet aracılığıyla betimleme biçimleri incelenecektir. Bu bağlamda, farklı Alevi kimlik tanımlarını çoğu zaman karşıtlıklar ve kutuplaşmalar içinde bünyesinde barındıran Cem Vakfı’nın ve Pir Sultan Abdal Kültür Merkezi’nin resmi internet siteleri, kimlik mücadelesinin, restleşmesinin ve savunmasının iki önemli arenası olarak ele alınacaktır.

İnternetin sosyal hareketlere bir ‘aktör’ olarak katılması, araştırmacıların kimlik ve internet ilişkisine özel ilgi göstermelerini sağlamıştır. Türkiye’de ve Türkiye dışında, Aleviliğin yazılı ve görsel medyadaki temsil biçimlerine yönelik azımsanmayacak

sayıda araştırma bulunmaktadır. Ancak Alevilik ve internet arasındaki ‘karşılaşmanın’ yansımalarına ilişkin sınırlı sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışma ile sözü edilen eksikliğe yanıt verilmek istenmektedir. Eksikliğin giderilmesine katkı sağlamak amacıyla iki Alevi sivil toplum kuruluşunun internet siteleri incelenecektir.

II. 3. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği

İçerik analizi, iletişim içeriğinin genellikle önceden belirlenmiş sınıflamalar çerçevesinde, sistematik olarak gerçekleştirilmesini sağlayan bir araştırma tekniğidir. İçerik, gazete haberleri veya yazıları olabileceği gibi, televizyon haberleri filmleri, radyo programları ve internet siteleri olabilmektedir (Geray, 2006). İçerik çözümlemesi, toplum bilim teknikleri arasında ‘ kitle iletişim araçlarındaki’ içeriğe yönelik bir yöntem olarak ortaya çıkmıştır.

İçerik analizi tekniklerinin ortak paydası, çıkarsama\çıkartım esasına dayanmaktadır. Söylemin görünen, kolayca yakalanan, sergilenmiş ve ilk bakışta algılanan içeriği yerine, gizil, üstü örtülü içeriğini ortaya çıkarmayı sağlamaktadır (Bilgin, 2006).

Bu çalışmada Alevi kimliğinin internet sitelerindeki temsili, nitel araştırma tekniklerinden içerik analizi ile incelenecektir. Bu bağlamda, kavramsal çerçevede yer alan kimlik tanımlarından yola çıkarak, Cem Vakfı’nın ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği’nin internet sitelerinin içeriği araştırılacaktır. Öncelikle her iki sitenin ana sayfasındaki ve bağlantılarındaki öğeler (simgeler, alıntı sözler, resimler, hakkında gönderme yapılan linkler, örgütlerin resmi metinleri, raporlar vb.) incelenecektir. Ardından birtakım

kategoriler etrafında sitelerin kimlik tanımlarının teferruatlarına inilecektir. İnternet sitelerinde paylaşılan yazılı metinlerin İslam, tasavvuf, devlet ile ilişkiler, tarih, ötekilik, milliyetçilik, Türklük, Mustafa Kemal Atatürk, dini önderler, ibadet mekanları, laiklik gibi kategoriler ile irtibatı aranacaktır. Ayrıca metinlerin incelenmesi ile oluşturulan kategorilerin, sıklık dereceleri tespit edilecektir. Kategorilerin içeriklerinden ve sıklıklarından hareketle genel değerlendirme ve karşılaştırma yapılacaktır.

II. 4. Araştırma Soruları

Alevi kimliği ile ilgili tartışmalardan ve değerlendirmelerden hareketle bu araştırmada şu soruların cevapları aranacaktır:

- 1) Alevi kimliği, Cem Vakfı ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği web sitelerinde hangi kavramlar ve konular etrafında tanımlanmaktadır?
- 2) Cem Vakfı ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği web sitelerinde hangi konularda farklı görüşler sunulmaktadır?
- 3) Cem Vakfı ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği web sitelerinde hangi konularda mutabakata varılmıştır?
- 4) Cem Vakfı ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği web sitelerinin site tasarımları nelere işaret etmektedir?

5) Cem Vakfı ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği web sitelerinde hangi simgeler kullanılmaktadır? Alevi kimliği tanımları açısından bu simgeler neyi ifade etmektedir?

6) Cem Vakfı ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği web sitelerinde Alevilik hangi kaynaklar, olaylar ve olgular aracılığıyla inşa edilmektedir?

7) Cem Vakfı ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği web sitelerinde Aleviliğin dinsel muhteviyatı nasıl ve hangi kavramlarla yorumlanmaktadır?

8) Cem Vakfı ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği web sitelerinde güncel konular hakkında hangi değerlendirmeler yapılmaktadır?

9) Cem Vakfı web sitesinde Pir Sultan Abdal Kültür Derneği hakkında ne görüş bildirilmektedir?

10) Pir Sultan Abdal Kültür Derneği web sitesinde Cem Vakfı hakkında ne görüş bildirilmektedir?

11)) Cem Vakfı ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği web sitelerinde Alevilerin hangi temel sorunları ön plana çıkmaktadır?

II. 5. Araştırmanın Sınırlamaları

Alevilerin bir kamusal alan olarak interneti kullanma pratiklerinin yelpazesi gün geçtikçe genişlemektedir. Alevi evlilik sitelerinden Alevi sivil toplum kuruluşlarının web sitelerine kadar uzanan bu geniş yelpaze, Alevi kimliğinin temsil biçimleri konusunda bilgi sunmaktadır. Bu araştırmada, kavramsal çerçevede yer alan kimlik tanımlarının rehberliğinde Cem Vakfı ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği web siteleri incelenecektir. Kimlik tanımları bakımından farklı Alevilik kurguları bulunan bu iki sivil toplum örgütü, resmi web sitelerinde de belirgin farklılaşmalar taşımaktadır. Aleviliğin kavramsallaştırılması, devlet ile ilişkiler, muhalefet, İslamiyet, Mustafa Kemal Atatürk gibi konularda dile getirilen yorumlar Aleviliğin tanımlanması üzerine girişilen çabayı ortaya koymaktadır. Siyasal destek ve tarih inşası başta olmak üzere birçok konuda uzlaşamayan ancak Alevilerin temel hak ve özgürlüklerden mahrum kalması konusunda ittifak kuran Cem Vakfı ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği, ‘diplomasilerini’ web sitelerine de taşımıştır.

Alevi kimlik tanımları etrafında yapılan araştırma sonucunda Cem Vakfı web sitesinden 75 adet, Pir Sultan Abdal Kültür Derneği web sitesinden ise 68 yazılı metin incelenmiştir.

III. BÖLÜM: ALEVİ KİMLİĞİNİN İNTERNET SİTELERİNDEKİ TEMSİLİ

Araştırmanın bu bölümünde Cem Vakfı ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği resmi internet siteleri incelenecektir. Öncelikle bu internet siteleri çeşitli kategoriler altında analiz edilecektir; ardından her iki siteye ilişkin genel değerlendirme ve karşılaştırma yapılacaktır.

III. 1. Cem Vakfı Resmi İnternet Sitesi

III. 1. 1. İnternet Sitesinin Ana Sayfası

Cem Vakfı'nın resmi sitesi, 'www.cemvakfi.org.tr' adresinin sol üst kısmında Cem Vakfı'nın logosu yer almaktadır. Logo, kırmızı oval bir dairenin içinde yer alan güvercin ve semah yapan kadın-erkek figürlerinden oluşmaktadır. Evrensel barış, sükunet, huzur gibi anlamlar taşıyan, Alevilerin kutsiyet atfettiği hayvanlardan biri olan güvercin, aynı zamanda Hacı Bektaş-ı Veli'nin 'donlarından' yani büründüğü görüşlerden bir tanesidir. Keza, Hacı Bektaş, Alevilik ile hoşgörü bağında, insanları renk, cinsiyet, din, dil ayrımı yapmadan kucaklayan bir hümanist düşünür/tasavvuf ehli olarak anılmaktadır (Bozkurt, 2005). Logoda güvercin mavi renktedir; mavi barışın, sonsuzluğun ve merhametin rengidir. Mavi güvercinin iç kısmında beyaz renkte semah yapan kadın ve erkek figürleri bulunmaktadır. Beyaz ise masumiyetin, huzurun, güvenin ve maneviyatın rengidir. Mavi renkli güvercin, Cem Vakfı'nın Aleviliği hoşgörünün, barışın ve dostluğun savunucusu olarak yorumlamasının bir uzantısıdır. Beyaz renkli semah yapan kadın ve erkek figürü, bir taraftan Cem Vakfı'nın dini olana bağlı tasavvufi bir 'Alevi İslam'

anlayışını yansıtmaktadır, öte taraftan kadının ve erkeğin semahta yan yana bulunması Aleviliği kadın erkek eşitliğine öncelik veren ‘demokratik’ ve ‘laik’ özünü sembolize etmektedir. Tüm bu figürler kırmızı oval bir dairenin içine yerleştirilmiştir. Safevi Devleti’nin on iki dilimli kırmızı serpuşu Aleviliğin de sembollerindedir; ayrıca kırmızı, mücadeleyi, isyanı ve kanın rengi olması dolayısıyla bağlılığı işaret etmektedir. Bu bağlamda, logonun iç kısmında Alevi İslam inancının tasavvufi göstergeleri, dış kısmında ise Alevi hareketinin mücadelesi ima edilmiştir.

Web sitesinin sağ üst kısmında semah yapan kadının ve erkeğin silueti bulunmaktadır. Cem Vakfı logosu ile siluet arasına Prof. Dr. İzzettin Doğan’ın “ Bizim İslam inancımızda cebir, şiddet, kin ve nefrete yer yoktur.” sözü eklenmiştir. Bu söz, Cem Vakfı’nın benimsediği, yetmiş iki millete aynı nazarla bakan, hoşgörü abidesi, Emevi İslam’ın her daim karşısında durmuş Alevi İslam tarifine dayanmaktadır. İzzettin Doğan’ın Cem Vakfı’nın resmi sitesindeki baskınlığı, Doğan’ın sadece vakfın genel başkanı olmadığını, ‘karizmatik’ bir bağlılık halesi yarattığını da ortaya koymaktadır. Dede soyundan gelen İzzettin Doğan hukuk profesörüdür. Cem Vakfının görüşleri bakımından İzzettin Doğan örnek bir inanç önderidir; kozmopolit, aydın, rasyonel akademik bilgi ve değerler ile bütünleşmiş Alevi dedesi prototipine uymaktadır. Ayrıca akademik unvanın kullanımı Doğan’ın nesebe ve geleneksel eğitime dayalı mürşitliğini, ‘çağdaş’ üniversite algısı ile bütünleştirmekte ve vakıf gönüllülerinin nazarında saygınlığı artmaktadır.

Sitenin üst satır kısmında sırasıyla ‘Anasayfa’, ‘Cem Vakfı’, ‘Yönetim’, ‘Video Portal’, ‘Amacımız’ ve ‘İletişim’ başlıkları; sol sütunda ‘Kategoriler’, ‘Vakıf Bölümleri’, ‘Yazarlarımız’ ve ‘İnanç Önderlerimiz’ başlıkları yer almaktadır. Sitenin en alt

kısımında Cem Vakfı bünyesinde bulunan kuruluşların bağlantı ikonlarına yer verilmiştir: Cem Vakfı'nın haber sitesi 'Habercem', televizyon kuruluşunun sitesi 'Cem TV', radyo kuruluşunun sitesi 'Cem Radyo', vakfi bağlı olduğu Alevi Vakıfları Federasyonu'nun sitesi, seyahat acentesi 'Allı Turna Turizm' ve Cem Vakfı Kariyer sitesi. Bu ikonlardan Allı Turna Turizm'in logosu, Aleviliğin kutsal saydığı, hatta Hz. Ali ile örtüştürdüğü ve semahın feyiz kaynağı olarak görülen turnadır. Allı Turna Turizm'in web sitesi olan 'www.alliturnatur.com' adresinde seyahat seçenekleri listelenmektedir; Necef, Kerbela ve Anadolu'daki Alevi inanç merkezleri (Hacıbektaş, Banaz, inanç önderlerinin türbeleri vb.) seyahat seçenekleri arasındadır. Bu turlar, Cem Vakfı'nın Alevi İslam'ın inanç kaynaklarına ve bu kaynakların öğrenilmesine verdiği ehemmiyet bakımından anlam taşımaktadır.

Sitenin orta kısmında haber kuşağı yer almaktadır. Cem Vakfı'nın faaliyetleri (anma törenleri, inanç mekanlarındaki şenlikler, cemevi açılışları, kültür, sanat ve eğitim kursları vb.), İzzettin Doğan'ın açıklamaları ve Alevileri ilgilendiren gelişmeler haber kuşağının başat konularıdır. Sitenin sol alt kısmındaki ses oynatıcısı vasıtasıyla çeşitli deyişler dinlenebilmektedir.

III. 1. 2. İnternet Sitesindeki Bağlantılar

'Amacımız' bağlantısında vakfın resmi senedi paylaşılmaktadır. Resmi senette vakfın amacı şu şekilde belirtilmektedir:

Evrensel kültür değerlerini yakalayan engin ve eşsiz kültür mirasımızın, özellikle tasavvuf kültürünün araştırılması, ortaya çıkarılması, geliştirilmesi ve korunması, ülkemiz kültür

hayatının uluslararası kültür değerlerine katkıda bulunması amacı doğrultusunda seminer, brifing, konferans, tartışma, sohbet toplantılar düzenlemek, kültürel faaliyetlerde bulunmak, aynı amaçla çalışan gerçek ve tüzel kişilere yardımcı olmak, hiçbir din, dil, cins, renk ırk ayrımını yapmaksızın, yetenekli fakat maddi imkandan yoksun öğrencilere her türlü eğitim, öğretim ve barınma olanakları ile çağdaş bir toplumda gerekli sevgiyi geliştirmek ve dayanışmayı sağlamak amacıyla birleştirici bir istikamette katkıda bulunmaktır (“Cumhuriyetçi Eğitim”, tarih yok).

Aynı bağlantıda vakfın faaliyetleri sekiz madde ile listelenmiştir:

- 1) Engin ve eşsiz kültür mirasımızın korunması ve kültür hayatımızın geliştirilmesi için dergi, kitap, broşür ve gazete çıkartmak. Bu amaca uygun olarak seminer, , konferanslar, sohbet toplantıları, tartışmalar, geceler ve benzer sosyal organizasyonlar düzenlemek.
- 2) Vakıf amaçlarına uygun olarak kültürel konularda araştırmalar yapmak, yaptırmak ve enstitüler kurmak.
- 3) Bu konudaki fikir ve sanat eserleri sahipleriyle bunları üretenlere aynı ve nakdi yardımlarda bulunmak ve onları teşvik etmek.
- 4) Kültürle yakın ilişkisi ve yaygınlığı nedeni ile kitle haberleşme araçlarının en önemlileri olan sinema, video, müzik eserlerinin eğitici, öğretici, kültür yayıcı ve aktarıcı fonksiyonlarına işlerlik kazandırmak.
- 5) Sinema, tiyatro, müzik, halk oyunları ve edebiyat sahalarında gösterilen çalışmalara destek olmak.
- 6) Kültür mirasımızı oluşturan tarihi eser ve anıtları restore etmek, edenlere destek olmak veya o kültürü yaratanları araştırmak, araştırmaları teşvik etmek ve abideleştirmektir.
- 7) Mümkün olan en kısa zamanda yurt ve okul açılması için bütün imkanları sarf ederek belediyelerden diğer kamu kurum ve kuruluşlarından ya da özel şahıs ve firmalardan arsa ve bina yardımı sağlamak.
- 8) Kurulan okul ve açılan kursların kapasitelerinin artırılması için çalışmalar yapmak.
- 9) Yurt içinde ve dışında benzer amaçlarla kurulmuş ve kurulacak vakıflarla ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak, kültürel alış veriş yapmak, vakıf amacına uygun olarak şirketler kurmak, kurulmuş olanlara iştirak etmek... Vakfın gücü yeterli hale getirildiği, yönetim kurulu ve genel kurulca tasvip olunduğu takdirde özel yüksek okul, üniversite sağlık evi ve hastane açmak. Amacını gerçekleştirmek için (ilgili kurumdan gerektiğinde izin almak kaydıyla) yurt içi ve yurt dışından bağış ve kredi temin etmek, yetenekli ama maddi imkândan yoksun olan öğrencilere yurt içi ve yurt dışı burs vermek (“Cumhuriyetçi Eğitim”, tarih yok).

Vakfın resmi senedinde Alevilik ifadesi mevcut değildir. Resmi senette ‘tasavvuf kültürü’ ifadesi dikkati çekmektedir. Alevi İslam terimi ‘Cem Vakfı’ başlığında telaffuz edilmektedir. Zira bu bağlantıda Cem Vakfı’nın amacının, ‘eşsiz kültür mirasımızın, özellikle tasavvuf kültürünü yani, Aleviliği, inanç, kültür, yaşam tarzı, sosyal ve siyasal boyutlarıyla ele almak’ olduğundan söz edilmektedir (“Cem Vakfı”, tarih yok). Metnin bir başka yerinde de şu sözler yer almaktadır:

Cem Vakfı’nın amacı da özet olarak, Alevî-İslam’ın değil Türkiye’de, tüm dünyada tanınmasına, kültür ve eğitime hizmet vermektir. Bu hizmet için “kendimizi tanımalı, bizi yanlış tanıyanlara kendimiz tanıtmalı, elimizde gül ve saz, gönlümüzde insanlık sevgisi ve inancımız, her inançtan insanla bir bayrak altında ve iyi yaşamalıyız” prensibinden hareket etmek gerekir. Kendimizi tanımak ve kendi bünyemizde bir olmak için, temeli inanç olan kültürümüzü araştırmak, devrinin egemen güçlerin baskısı ve korkusu ile yazılan doğrularını bulmak, öğrenmek, özümsemek ve öğretmek gerekir. Bu da müfredatı belli bir eğitimle olur (“Cem Vakfı”, tarih yok).

‘Cem Vakfı’ bağlantısı içinde Alevi felsefesinin özgürlükten, sevgiden, barıştan, insanlıktan yana tutum izlediği; Yunus Emre, Pir Sultan Abdal, Hacı Bektaş-ı Veli, Aşık Veysel gibi sufilerin bu inanç ve kültür ile yoğrulduğu dile getirilmektedir. Cem Vakfı’nın, başta İzzettin Doğan’ın girişimleri yoluyla olmak üzere, devlet yöneticileri ve siyasi parti yetkilileri ile görüşmek suretiyle, Alevilerin hak etmedikleri bir dışlanmışlık yaşadıklarının idari görevlilere aktarıldığı beyan edilmektedir. Bilimsel araştırmalara destek verildiği ve Alevi İslam Din Hizmetleri Başkanlığı’nın kurulması aracılığıyla araştırmaların disiplinli bir şekilde yürütülmesine vakfın katkı sağladığı nakledilmektedir. Öğrencilere burs vermek, Hz. Ali’nin doğum günü olan Nevruzunu kutlamak, Mustafa Kemal Atatürk’ü anmak, ticari bir amaç gütmeksizin Alevi inanç önderlerinin türbelerine ziyarette bulunmak, yurtdışındaki (Suriye, Bulgaristan, Yunanistan, Makedonya) Alevi

inanç ve kültür merkezlerine geziler düzenlemek vakfın diğer amaçları arasındadır. Metnin sonunda vakfın devletten istekleri şu şekilde sıralanmıştır:

- 1) Cemevlerinin, ibadet yeri olarak yasal statüye kavuşturulması ve genel bütçeden Alevi İslam inancı için pay ayrılmasını,
- 2) Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yeniden yapılandırılarak, ülkemizdeki bütün inanç gruplarının başkanlıkta temsil edilmesini veya Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılmasını,
- 3) İnanç önderleri (Dede-Baba) eğitimlerinin ve özlük haklarının verilmesini,
- 4) Okullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde, Alevilik de dahil olmak üzere, bütün inançların objektif, eleştirel ve ailelerin felsefi düşüncelerine cevap verebilecek şekilde yeniden düzenlenmesini,
- 5) Devletimizin sahip olduğu radyo ve TV kanallarında, ülkemizdeki bütün inanç gruplarının, kendi inançlarını ifade edebilmeleri için, günün belirli saatlerinde program saatlerinin tahsisinin yapılmasını,
- 6) Türk halkı inanç kültürü geleneğinde, önemli taşıyıcı unsurlardan birisi olan sazın okullarda müzik aleti olarak tavsiye edilmesi hususlarını talep etmekteyiz ("Cem Vakfı", tarih yok).

'Video Portal' bağlantısı Cem Vakfı'nın kurduğu cemevlerinde düzenlenen cem ayinlerinin, vakfın etkinliklerinin ve İzzettin Doğan'ın konuşmalarının videolarına ayrılmıştır ("Video Portal", tarih yok). 'Genel Başkanımız' başlığında İzzettin Doğan'ın Cem Vakfı internet sitesine ilişkin görüşlerine yer verilmiştir ("Genel Başkanımız", tarih yok). İnternet aracılığıyla artık eskisi kadar kapalı rejimlerin ve sistemlerin hüküm sürmeyeceğinden söz eden İzzettin Doğan'a göre, artık internet yayıncılığı vasıtasıyla haksızlıklar, adaletsizlikler ve eşitsizlikler bir tuşun yardımıyla tüm dünya insanlığıyla paylaşılır olacaktır. Bin dört yüz yıldır, bugün bile dünyanın hala ulaşamadığı yüksek insanlık ideallerine ulaşabilmiş ve yüzyıllar boyunca temel değerlerinden hiçbir şey kaybetmeden, inançlarıyla, kültürleriyle, insani birikimleriyle, Alevi, Bektaşî, Mevlevî gibi isimler verilse de özü aynı olan Alevi İslam almayışına sahip milyonların internetten faydalanmalarının kaçınılmaz olduğu dile getirilmiştir. Ayrıca, vakfın sitesinde Alevi

İslam inancıyla ilintili tarafsız, bilimsel ve doyurucu makalelerin, araştırmaların ve denemelerin yer alacağı da bildirilmektedir.

‘Tüm Haberler’ bağlantısında, vakıf faaliyetleri, Alevi-Bektaşi inanç merkezlerindeki şenlikler, inanç önderlerini ve ozanları anma törenleri ve İzzettin Doğan’ın demeçleri paylaşılmaktadır (“Tüm Haberler”, tarih yok). 30 Temmuz 2012 itibariyle, sitenin ana sayfasında yer bulan bazı haberler şunlardır: ‘Cem Vakfı’ndan Kamuoyuna Duyuru’ başlıklı haberde, Malatya’nın Doğanşehir ilçesi Sürgü Beldesi’nde sahura kalkmak isteyenleri davul çalarak uyandırmakla görevli kişi veya kişiler ile Alevi kökenli Evli ailesi arasında patlak veren, daha sonra beldenin de dahil olduğu olaylar ertesinde medyanın verdiği haberlerin spekülatif, toplumsal barış ve kardeşliğe zarar verebilecek nitelikte olduğuna dikkat çekilerek, itidal çağrısında bulunmaktadır (“Cem Vakfından”, tarih yok). ‘Yargıtay’dan Talihsiz Karar’ başlıklı haberde, Yargıtay’ın cami dışında ibadethanenin olmayacağı şeklindeki kararı eleştirilmektedir. İzzettin Doğan bu kararı Alevi kökenli yargıçların yüksek yargı organlarından tasfiyesine bağlamakta, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin verdiği hükümler gereğince bir yerin ibadethane statüsünü temin etmenin kişinin kendi iradesine tabi olduğunu vurgulamaktadır (“Yargıtay’dan Talihsiz”, tarih yok). Bodrum’un Konacık beldesinde yapılacak dört yüz kişi kapasiteli cemevinin yapımı için imzalanan protokolün duyurulduğu ‘Konacık’a Cemevi İçin Protokol İmzalandı’ adlı haberde, Cem Vakfı Genel Müdürü Hıdır Akbayır, Diyanet İleri Başkanlığı’nın dört milyar dolarlık genel bütçesinin Alevi inançlı yurttaşların yararına kullanılmadığından yakınmaktadır (“Konacık’a Cemevi”, tarih yok). ‘Seyyid Ali Sultan’ın Diyarında Tarihi Seçek Erkinlikleri Yapıldı’ başlıklı haberde, ‘erenlerin nefesleriyle yıkanmış ata yadigarı Yunanistan Batı Trakya’daki şenlikler’, Osmanlı dönemi

Bektaşi ‘kolonizatör dervişler’den Seyid Ali Sultan’ın adı anılarak bildirilmiştir (Aydın, tarih yok). ‘Taşınmalı Cami Cemaati’ başlıklı haberde, Burdur’un Yeşilova ilçesine beş kilometre uzaklıktaki Alevi köyü Niyazlar’da, köy imamının cuma namazını kılacak cemaat bulamayınca, kendisine ait mobiletiyle, ilçe merkezinden insanları namaz için köye taşımakta olduğu bilgisi aktarılmaktadır (Altınay, tarih yok). Habere göre buna benzer uygulamalar Diyanet İşleri Başkanlığı’nın Alevileri Sünnileştirme politikalarının açık bir örneğidir.

‘Ozanlar’ bağlantısında, Alevi-Bektaşi ozanlarını tanıtan yazılar ve Cem Vakfı Basın Halkla İlişkiler Birimi’nde görev alan Ayhan Aydın’ın ozanlar ile mülakatları yer almaktadır (“Ozanlar”, tarih yok). Ayhan Aydın mülakatlarda Alevilik, halk ozanlığı, Hacı Bektaş, Pir Sultan, Hz. Ali, Kerbela hakkında sorular sorarak, ozanlardan Alevi inanç kültürü hakkında bilgi toplamaktadır. Bununla beraber, Alevi-Sünni farklılaşması, Mustafa Kemal Atatürk ve dünya bakışları üzerine sorular sorarak şahsi görüşleri de alınmıştır.

‘Yazarlarımız’ başlığı vakıfta görev alan ya da vakfin çalışmalarına katkı sağlayan yazarların dini, sosyal, kültürel ve siyasi konulardaki yazılarına ayrılmıştır. ‘İnanç Önderlerimiz’ bağlantısında ise Hz. Ali, Yunus Emre, Mevlana, dedeler ve babalar, Erikli Baba, Hacı Bektaş-ı Veli, Şücaaddin Veli, Veysel Karani ve Abdal Musa hakkında bilgiler sunulmaktadır.

III. 1. 3. Alevi İslam Kavramı

Cem Vakfı'nın resmi internet sitesinde Aleviliği tanımlamak için Alevi İslam terimine özel bir paye verilmiştir. Bu terim, hem Aleviliği 'siyasi' hedeflerine aracı olarak kullanmak ile itham edilen Alevi-Bektaşî örgütlerinin yorumlarına, hem de Aleviliğin kültürel bir desen olduğuna hükmeden devlet kurumlarına bir cevap türetme hedefi taşımaktadır. Alevi İslam, Hak-Muhammed-Ali yolunu sürmektedir ve Hz. Ali inancının Kur'an ayetleri yorumudur. Bu yoruma göre, Aleviler Allah'ın birliğine, Hz. Muhammed'in resul olduğuna ve Hz. Ali'nin velayet makamına sahip olduğuna iman etmişlerdir.

İncelenen 75 yazılı metnin 21 tanesinde (% 28'inde) 'Alevi İslam' konusuna değinilmektedir.

'Yazarlar' başlığı altında bulunan 'Prof. Dr. İzzettin Doğan' bağlantısında yer alan Cem Vakfı Genel Başkanı İzzettin Doğan'ın söyleşileri, demeçleri ve konuşmaları vakfın görüşlerini anlamak bakımından rehber niteliğindedir ("Prof. Dr. İzzettin Doğan, tarih yok). 'Cem Vakfı 9. Olağan Kurulu'nda yaptığı konuşmada Doğan, Alevi İslam inancının İslam'ın gerçek yorumu olduğunu söylemektedir. Doğan'a göre (" Cem Vakfı 9.", tarih yok), İslam'ın cihat anlayışı terörizm değil, barış içinde insan gönlünün fethedilmesidir. Hz. Muhammed, birilerinin iddia ettiği gibi, kılıçla ve zorlayarak insanları iman sahibi ve İslam olmaya zorlamamıştır; bu düşünce, Horasan erenleri tarafından Anadolu'ya, oradan Balkanlara ve Tuna boylarına yayılmıştır. Bugünkü Arap gelenekleri İslam diye sunmak suretiyle insanlığa İslam tanıtlamayacaktır. Esas İslam, Yunus

Emre'nin, Mevlana'nın, Hacı Bektaş-ı Veli'nin, Kızıldeli Sultan'ın ,Otman Baba'nın, Demir Baba'nın, Gül Baba'nın ve nice baba ve dedelerin koymuş oldukları sevgiye dayalı din anlayışında aranmalıdır. İslam sadece bir Arap kavminin kendi örf ve gelenekleriyle mezc edilerek uluslararası topluma sunulan bir anlayıştan ibaret değildir. Osmanlı Devleti'nin Anadolu'yu ve Balkanları Müslümanlaştırmasında yardımcı olan Emevi dini değil, insanların kardeş olduğunu savunan ve sevgiye öncelik veren bir inanç, Alevi İslam'dır.

'1. İnanç Önderleri Toplantısı'nda İzzettin Doğan'ın belirttiğine göre ("1. inanç", tarih yok), günümüzden on asır önce Arap kavimlerinin zulmünden kaçarak Türkistan'a sığınan peygamber soyundan gelenlerin ve Ahmet Yesevi'nin öne sürdüğü Kuran yorumunun, Maverünnehir'deki Türk kavimleri tarafından kabul görmesi, Alevi İslam inancının derlenişidir. Türk kavimleri, Arap kavimlerinin 'şekli' yorumları yerine, Kuran'ı Kerim'de ifadesini bulan ilahi mesajları ve Tanrı'nın insana ne söylemek istediğini akıl yoluyla keşfetmeye ve kavramaya başlamışlardır. Türk kavimleri dinin bilinçlice öğrenilip uygulanması maksadıyla Kuran ayetlerinin Türkçe anlatılmasına ihtimam göstermişlerdir. Kutsal Kitap insana her şeyden önce 'akıl' verildiğini söylüyordu; akıl yoluyla gerçekleştirilen inanca sadık kalmanın koşulu Tanrı kelamının önce anlaşılması, sonra da içselleştirilmesidir. Bu minvalde, Kaşgarlı Mahmut, kelamı tanıyarak ve bilerek öğrenmek için 12500 kelimelik ilk Türkçe lügati hazırlamıştır. Her kavim dinin mesajlarını kendi gelenekleri ile mezcetmektedir. Türk kavimleri de sazlarını ve semahlarını İslam'a dahil etmişlerdir. İbadetlerinde kadın ve erkek ayrımı bulunmamaktadır; çünkü Tanrı ile bütünleşmek dünyadan soyutlanmak demektir ve ibadet sırasında bütün kimlikler yitip gitmektedir. Nitekim Kuran sadece Araplara, Türklere ya da başka belirli bir ırka değil,

‘Âdem’e yani insanoğluna gönderilmiştir. İnsanı oluşturan tanrısal öz, Tanrının insanda tecelli etmiş olması nedeniyle ırkı, dini, rengi, dili, cinsi ne olursa olsun insana eziyet edilmemesi, sevgi gösterilmesi ve adil davranılması zorunludur.

Alevi İslam’ın ibadetin ana dilde yapılmasını salık verdiğine ilişkin görüş ‘Cemevlerinde Türkçe Kur’an’ başlıklı haberde de konu edinmiştir. Haberde bildirildiğine göre (“Cemevlerinde Türkçe”, tarih yok), vakfın İstanbul şubelerinde hizmet vermekte olan dedeler ile yapılan toplantıda, Cem Vakfı Genel Müdürü Hıdır Akbayır, Kuran ayetlerinden çeşitli örnekler vererek, Kuran’ın Türkçe okunması gerektiğini ifade etmiştir. Akbayır’a göre, tüm insanlara indiği kabul edilen Kuran’ın anlaşılabilir olması için her topluluğun kendi dilinde okunmalıdır.

Türk Yurdu Dergisi ile yapılan mülakatta İzzettin Doğan, Aleviliğin, İslam’ın insanlığı aydınlatan evrensel ilkeleriyle hayat bulan, Maveraünnehir’de seyitlerin önderliğinde inanç kaidelerini oluşturan bir tasavvuf anlayışı olduğunu dile getirmektedir. Doğan’a göre, Alevi İslam, hem kendi inanç anlayışının ördüğü, hem de kendi varlık alanını ortaya koyan büyük ozanların, filozofların, görüş ve düşünceleriyle vücut bulmuş bir inançtır. Alevi İslam’ın dayanağı bizzat Kuran’ı Kerim’dir; Kutsal Kitap, insanoğlunun o güne kadarki tüm birikimlerinin üzerine bir ışık örtüsü olarak gelmiş ve insanlara doğruluğu, dürüstlüğü ve adaleti öğütlemiştir. Kendisinden önceki diğer peygamberlerin ve dinlerin tüm düşüncelerini kucaklayan Hz. Muhammed’in kutsal hadisleri ve hayatındayken uyguladığı kurallar Alevilerin de kabul edip uyguladıkları kurallardır. Alevi İslam, inancını, mazlumun her zaman yanında olan, eşitlik ve adalette Hz. Muhammed’den sonra en ulvi kişi, Kuran-ı Natık (konuşan Kuran) olarak Kuran’ın özünü en iyi bilip

yorumlayan ve tasavvufun kurucusu Hz. Ali'ye borçludur. Alevi İslam anlayışının özüne, Hz. Muhammed'in ve Hz. Ali'nin yaşadığı İslam'ı yaşayan seyitlerin kendilerine sahip çıkan Türk kavimlerinin gelenek ve görenekleriyle yeni bir senteze ulaştırdıkları din yorumu nüfuz etmiştir. Aleviliğe etnik temele dayanmayan, hoşgörü felsefesine kucak açılan bir hümanizm zerk edilmiştir. Hallac-ı Mansur, İbn-i Rüşd, Seyyid Nesimi, Beyazid Bestami gibi düşünürler bu hümanizmin başat rehberleridir (Özdemir, tarih yok).

Aynı mülakatta İzzettin Doğan Alevi İslam'ın belirleyici özelliklerini sıralamaktadır. Doğan, Alevi İslam'ın laik bir yapıya sahip olduğundan ve kadercı bir zihniyeti dışladığından söz etmektedir. Doğan'a göre, Alevilik Kuran'ı ve dinin tüm temel yapılarını akılcı yorumladığı için laiklik ve demokrasi gibi çağdaş değerlere 'kökten' maliktir. Alevi İslam, Kuran'ı lafzi yanı sıra değil insanoğluna verdiği mesajın içeriğinden yola çıkarak yorumlamaktadır. Bu nedenle, Alevilerin inanç önderleri olan dedeler ve babalar, dini kuralların çağın koşullarına göre yorumlanmasını öğütlemektedir. İbadetin kul ile Tanrı arasında kalması gerektiğine inanması nedeniyle Aleviler inançların kamusal alana taşınmasına karşıdır. Alevilikte, cennet, cehennem, günah, sevap, kader gibi ibadet ve imana ilişkin hükümler de 'heterodoks' yorumlanmaktadır. Aleviler iman ile aklı bütünleştirmişlerdir ve bu sebeple, ne inançlarını bir tarafa bırakmaları ne de anti laik yaşam sürdürmeleri inançları ve kültürleri gereğince mümkün değildir.

İzzettin Doğan, bir başka söyleşide, Alevilerin Tanrının insanda tecelli ettiğine inandığından dolayı ırkçılığı reddettiğini vurgulamaktadır ("Söyleşiler 4", tarih yok). Sadece kar etmeye yoğunlaşan toplumda Aleviliğin musahiplik kurumunun çok değerli olduğunu belirten Doğan, bu kurumun tüm insanlığa sunulabilecek potansiyele sahip

bulduğunu ileri sürmektedir. Doğan'a göre, dinler, inançlar ve kültürler arası diyalog platformlarına model oluşturabilecek tüm normlar Aleviliğin köklerine sinmiştir. Tüm insanlığın ulaşabileceği en son noktaya Alevilik erişmiştir.

İzzettin Doğan'ın benzeri görüşleri 'Cem Vakfı Gençlik Şöleni' başlıklı haberde dikkati çekmektedir. Açılış konuşmasında Doğan, Alevi gençlerinin oldukça şanslı olduğunu, çünkü Alevi İslam anlayışının özgürlükçü, eşitlikçi ve kadın-erkek ayrımı yapmayan bir inanç olduğunu, bu yüzden gençlerin düşünce ve sosyal hayatlarında karamsarlığa yer vermemelerini beyan etmiştir ("Cem vakfı gençlik", tarih yok).

III. 1. 4. Aleviliğin Tarihsel ve Siyasi Karşılaşmaları

Cem Vakfı web sitesinde Aleviliğin tarihsel ve siyasi olgularla karşılaşmalarını üç kategori altında değerlendirmek mümkündür.

III. 1. 4. 1. Alevilerin Osmanlı Devleti'nin Kuruluşundaki Katkıları

İncelenen 75 yazılı metnin 14 tanesinde (% 18,6'sında) 'Alevilerin Osmanlı Devleti'nin Kuruluşundaki Katkıları' konusuna değinilmektedir.

İzzettin Doğan eğer Aleviliğin katkısı olmasaydı Türkiye topraklarında İslamiyet'in yeşermesinin çok zor olacağını düşünmektedir. Doğan'a göre ("Seçim sonrası", tarih yok), Türkiye'yi Müslümanlaştıran ve Türkleştiren hareket Alevi hareketidir. Anadolu'yu ve Balkanları İslamiyet'e yönelten hareketin Alevi-Bektaşî

öncüleri, bugün dahi ibadet edilen, kurbanlar kesilen mabetlerin sahipleridir. Eğer günümüzde, Balkanlarda hala İslam yaşıyorsa bu durum Aleviliğin meziyetleri sayesinde; oysa siyasiler bu gerçeği görmemekte ısrarlı davranmaya devam etmektedir.

‘1. İnanç önderleri Toplantısı’ndaki konuşmasında İzzettin Doğan, Balkanlar üzerinden Tuna boylarına kadar taşınan İslam tasavvufunun; parayla cennetin satıldığı, insana dini, rengi, cinsi nedeniyle her türlü zulmün reva görüldüğü Avrupa’da kandil olduğunu ve Balkanları, Doğu Akdeniz’i, Kuzey Afrika’yı, Rodos’u ve Girit’i Osmanlıya tebaa olmaya özendiren kuvvetin, tarihin yeterli ölçüde söz etmediği bu tasavvufi yoruma dayandığını vurgulamaktadır (“1.inanç”, tarih yok). Osmanlı İmparatorluğu’nun 600 yıllık nizamının altında yatan güç, Osmanlı toplumunun üzerine bina edildiği ve 16. yüzyılın ilk çeyreğine kadar devam eden hümanist İslam anlayışıdır. Osmanlı Devleti’nin kurucusu Osman Bey’in kayınbabası ve hocası Şeyh Edebali, öğütleriyle Osmanlıya manevi rehberlik yapmış bir inanç önderidir. Ayrıca devletin omurgasını oluşturan Yeniçeri ordusunun piri Hacı Bektaş-ı Veli ve Osmanlı toplumunun iktisadi/sosyal modelini oluşturan, Ahiliğin kurucusu Ahi Evran, hümanist İslam’ın önderlerindedir. Göçebe Türk kavimlerinin 13. asırda yakalayıp, 16. asra kadar sürdürdükleri, israftan kaçınma, bölüşme, dayanışma, insan sevgisi temelli toplum düzenine bugün bütünleşmeye çalıştığımız Batılı ülkeler, iki dünya savaşına ve milyonlarca ölüme tanık olduktan sonra 1948’de yayımlanan Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi ile erişmeye çalışmışlardır. Osmanlı ülkesinde 16. yüzyıla kadar Kuran’a imanın getirdiklerine uygun bir şekilde kardeşçe, yan yana, barış içinde, bir arada süren yaşam bu manada zamanının çok ötesindedir. Lakin 16. asrın ilk çeyreğinden itibaren hilafetin ve Arap kültür değerlerinin egemen kılınması, sözü edilen hümanizmi de çürümeye terk etmiştir.

Web sitesinin ‘Araştırma ve İncelemeler’ başlığının ‘Balkanlarda Alevilik Bektaşilik’ linkinde Balkanlardaki Alevi-Bektaşî ögelere ilişkin yazılar bulunmaktadır. Bu yazılarda Balkanlardaki Alevi-Bektaşî erenlerinin ve önderlerinin türbe mekanları hakkında gezi günlükleri, Balkanlardaki Alevi köklerine ilişkin analizler, inanç merkezlerindeki etkinliklerin içeriği ve Balkanlardaki Alevi-Bektaşî tekkelerinin sayısı ve listesi paylaşılmakta, Balkanlardaki Alevi belleği diri tutulmaya (ya da diriltilmeye) çalışılmaktadır (“Balkanlarda Alevilik”, tarih yok). Bu paylaşımlardan bir tanesi Ayhan Aydın’ın İzzettin Doğan ile yaptığı ‘Balkanlar Gerçeği’ mülakatıdır. Mülakatta Doğan, kuruluş döneminde Osmanlı padişahlarının Alevi dedelerine ve Bektaşî babalarına çok büyük bir değer attiğini, onların dergahlarını kurdukları bölgedeki önemli arazilerin vakıf olarak tahsis edildiğini söylemektedir (Aydın, tarih yok-a). Doğan’a göre, dergâhlara ziyarette bulunan Hıristiyanların ve Musevilerin çokluk arz etmesi dergahlara özel bir konum kazandırmıştır. Alevi dedelerinin ve Bektaşî babalarının getirdiği Alevi İslam anlayışı, gerçek ve doğru hadislerle dayanmaktadır; Emeviler döneminde uydurulmuş bir biçimde halka yalanları gerçekmiş gibi yutturulmak istenen, siyasi iktidarı ayakta tutmaya yarayan sahte hadisler değildir. Osmanlı Devleti’nin kuruluş döneminde benimsediği Alevi İslam değerleri Balkanlardaki genişlemeyle daha da geniş bir coğrafyaya yayılmıştır.

Balkanlardaki Alevi-Bektaşî varlığına yönelik ilgi ‘Haberler’ kısmında da göze çarpmaktadır. Örneğin, ‘Bir Türkmen öncüsü Kaybettik... Ali Naki Horasani’ başlıklı haberde Kosova Prizren’de 1928 yılında doğan, ‘Alevi-Bektaşî inancının, Türk kültürünün ve Türk dilinin yaşatılması adına mücadele vermiş’ Ali Naki Horasani’nin vefatı bildirilmektedir (“Bir Türkmen”, tarih yok). Habere göre, Horasani, Balkanlardaki Alevi-Bektaşî varlığının gün yüzüne çıkması, haklarının savunulması için büyük çabalar

harcamış, bu konuda Türkiye’de, Balkanlarda ve Avrupa ülkelerinde sayısız toplantıya katılıp konuşmalar yapmıştır. ‘Topçu Baba Anma Etkinliği’ adlı haberde, Rumeli’yi fetheden kırklardan olduğuna inanılan Topçu Baba adına yapılan anma etkinliğinden haberdar edilmektedir (“Topçu baba”, tarih yok). ‘Yalova’da Anadolu-Balkan Buluşması’ başlıklı haberde Cem Vakfı Genel başkan Yardımcısı ve araştırmacı-yazar Cemal Canpolat’ın, Kızıldeli Sultan’ın, Demir Baba’nın, Otman Baba’nın ve Sarı Saltık’ın inançsal değerlerini anlattığı, Balkanlardaki Hıristiyan halkın dahi bu alperenlere sahip çıktığını ve aziz olarak andıklarını aktarmaktadır (“Yalova’da Anadolu”, tarih yok).

III. 1. 4. 2. Hanefi İslam Kaidelerinin Baskın Hale Gelmesi

Cem Vakfı’nın web sitesinde Alevi İslam’ın Osmanlı tarihindeki ittifakının ve dostluğunun Yavuz Sultan Selim’in liderliği döneminde bozulduğu görüşü telaffuz edilmektedir.

İncelenen 75 yazılı metnin 5 tanesinde (% 6,6’sında) ‘Hanefi İslam Kaidelerinin Baskın Hale Gelmesi’ konusuna değinilmektedir.

Ayhan Aydın ile söyleşisinde İzzettin Doğan, Osmanlının kuruluşundan itibaren geçen birkaç yüzyılın muzafferane barışçıl politikasının talihsiz bir olay ile dağıldığını söylemektedir. Doğan’a göre, Yavuz Sultan Selim’in doğuda kurulan bir Türk devleti olan Safevilere yönelik taarruzu Alevi İslam ile Osmanlı arasındaki kopuşu da doğurmuştur. Safevilerin önderi Şah İsmail, büyük bir edip, filozof ve ozandır. Şiirlerini Türkçe yazmış ve halkla çok yoğun bir diyaloga girmiştir. Bu diyalogdan çekinen Yavuz

Sultan Selim, Şah İsmail'in yarattığı etkiyi bertaraf etmek için harekete geçmiştir. Ardından Mısır üzerine yürüyüp hilafeti İstanbul'a getirmiştir. Yavuz, hilafeti biçimsel vasıflarıyla değil, fıkıh yanı sıra da Osmanlı'ya taşımıştır; Sünni ulema fetva vermek başta olmak üzere önemli yetkiler ile donatılmıştır. Alevileri ve Sünnileri Hıristiyanlaştırma bu dönemde ortaya çıkmıştır. Tasavvufun yerini dogmatik ve tutucu bir İslam yorumu almıştır. Böylece Aleviler kapalı devre hayata girmek, şehir merkezlerinden uzak kırsal bölgelerde yaşamak zorunda kalmıştır (Aydın, tarih yok-b).

İzzettin Doğan Alevi İslam'ın Osmanlı Devleti'nde ötekileştirilmesinden '2. İnanç Önderleri Toplantısı'ndaki konuşmasında da söz etmektedir. Toplantı konuşmasında Doğan, Osmanlı Devleti'nin üstüne bina edildiği yörüngeden başka bir yörüngeye oturtulmasının tarihin akışını değiştirdiğini belirtmektedir. Doğan'a göre, hilafetin Osmanlı Devleti'ne geçişi ile birlikte Osmanlı toplumuna bir mezhep dayatılmıştır. Yavuz, Mısır Seferi dönüşünde Osmanlı Devleti'nin mezhebini Hanefilik olarak tayin etmiş ve sefer dönüşünde iki binden fazla Hanefi ulemayı El Ezher medresesinden getirerek İstanbul'daki medreselere yerleştirmiştir. Bu medreselerde bulunan Alevi, Bektaşî ve Mevlevî alimler ise uzaklaştırılmış ve yeni bir ulema sınıfının doğuşu sağlanmıştır. Anadolu topraklarındaki Alevi hareketlerine karşı baskıcı din görüşü düstur haline getirilmiştir ("2. inanç", tarih yok).

Yavuz Sultan Selim'in otoriter bir devlet kurma çabalarına neden Alevi İslam'ı eşlik etmediğinin gerekçeleri bir başka metinde sunulmaktadır (Aydın, tarih yok-c). Doğan'a göre, Yavuz, mümkün olduğunca kendi hanedanının iktidarını korumaya imkan verecek bir İslam yorumunu inşa etmeye çalışmıştır. Bunu sağlamanın, Arap-Sünni anlayış

ile daha elverişli olduğu tespit edilmiştir. Zira Alevi İslam anlayışı insanı incitmemeyi, barışı, sevgiyi ilke edindiğinden daha adil ve insanca bir yönetime kapı açabilir. Muaviye döneminden kalan, iktidara destek verecek, hanedanlığı ayakta tutabilecek şekliyle oluşturulan İslam biçimi Osmanlıya yerleşmiştir.

III. 1. 4. 3. Alevilerin Mustafa Kemal Atatürk'e Desteği

Mustafa Kemal Atatürk'ün kurduğu sekülerist Türk devletinin Aleviler açısından bir 'yeniden doğuş' olduğuna ilişkin görüşler ve Atatürk'e kurtarıcılık atfetmenin işaretleri Cem Vakfı'nın internet sitesindeki çeşitli metinlerden okunabilmektedir.

İncelenen 75 yazılı metnin 8 tanesinde (% 10,6'sında) 'Alevilerin Mustafa Kemal Atatürk'e Desteği' konusuna değinilmektedir.

Ayhan Aydın'ın Cem Dergisi'nin bir sayısının kapağındaki 'Alevi Düşüncesinde Bir Başka Ali: Atatürk' başlığını hatırlatması üzerine İzzettin Doğan, Alevi İslam anlayışını kabul edenler için Atatürk'ün büyük bir kurtarıcı olarak görüldüğünden söz etmektedir (Aydın, tarih yok-c). Doğan'a göre, Emevi ve Abbasi değerlerine bulaşmış ve onlarla kaplanmış İslam anlayışı yerine tasavvufu ön plana çıkaran; İslam'ı saf ve siyasal iktidardan arınmış olarak ve Kuran'ın asıl mesajına uygun yorumuna paralel bir yaklaşıma getiren Atatürk'e Aleviler 'Ali' gibi bakmışlardır. Ayrıca Mustafa Kemal, siyasi iktidar hırsı edinmemiştir. Keza Hz. Ali de Kuran'ın mesajlarını temel alarak devlet hayatında halkın egemen olmasını salık vermiştir. Devlet hizmetinde çalışanların tümüyle halk için çalışması, rüşvet, suiistimal, kayırma gibi olaylara hiçbir şartta fırsat verilmemesi

Hz. Ali'nin yönetim prensipleridir. Bu manada Aleviler Atatürk'ü, Hz. Ali'nin 'don değiştirmiş' şekli olarak kabul etmişlerdir. Her ikisi de İslam'ın önünü açmıştır. Aleviler ve Bektaşiler tasavvufu ilgili bilimsel kitaplarını, tasavvufi diriliş ile birlikte, ilk kez Atatürk zamanında yayımlamaya başlamışlardır.

Ayhan Aydın ile bir diğer söyleşisinde İzzettin Doğan, Atatürk dönemi Diyanet İşleri Teşkilatı'nın dini istismarın engellenmesi ve aynı zamanda din eğitiminin akıl kimseler tarafından yapılması amacı ile kurulduğunu dile getirmektedir. Doğan'ın belirttiğine göre (Aydın, tarih yok-d), İslam'ın hurafelerden arındırılması hedefi benimsenerek anadilde ibadetin yaygınlaştırılmasına bu dönemde çaba harcanmıştır. Gene bu dönemde Aleviler üzerinde baskı kalkmış ve kendi inançlarını anlatan kitapları okumaya başlamışlardır. Alevi olduğu sebebiyle kimse bir zulme tabi tutulmamıştır.

Aleviler ile Atatürk arasındaki 'karşılaşma', 'Yazarlar' başlığı altında bulunan Cemal Canpolat'ın 'Alevilerin Atatürk Sevgisi' başlıklı yazısında methedici sözler ile anlatılmaktadır. Canpolat'a göre (Canpolat, tarih yok), milli mücadele sırasında vatan haini olduğu gerekçesiyle hakkında idam fermanı çıkartılan Mustafa Kemal, Hacıbektaş dergahındaki dervişler tarafından kurtarıcı olarak görülmüştür. Bu durum karşısında Mustafa Kemal fazlası ile duygulanmıştır. Mustafa Kemal'in üzerine mücadele ettiği fikirler zaten Alevi-Bektaşî toplumunda mevcuttu; ancak hukukileşmesi ve siyasallaşması için Mustafa Kemal'i beklemek gerekmiştir. Laiklik, bağımsızlık, dilde ve kültürde ulusçuluk, halkın egemenliği, kadın hakları gibi yenilikler esasen Bektaşilik kaynağına dayanmaktadır. Medeni Kanun ile yürürlüğe giren fikirler, Alevilerdeki ele, dile, bele sahip olmayı öğütleyen ahlak ile eş değerdedir. İstanbul Hükümeti, Dersim'de ve Yozgat'ta

Alevi özerkliği tezgâhıyla ayaklanmalar tertiplemiş olsa da Aleviler ile Mustafa Kemal arasındaki dostluğu asla bozamamıştır. Ayrıca Atatürk'ün baba soyu Anadolu Türkmen boylarındandır; babası Ali Rıza Bey de Bektaşiliğe bağlıdır.

'Tüm Haberler' bölümünde vakfın Mustafa Kemal Atatürk sadakatini göz önüne seren metinler paylaşılmıştır. Cem Vakfı Halkalı Şubesi'nin Çanakkale Şehitliği'ne yaptığı geziyi konu edinen haberde ("Halkalı Şubesinin", tarih yok), şube başkanı Gazi Arslan, yaptıkları gezinin yaşadığımız toprakları daha iyi anlamayı amaçladığını ifade etmiş ve Atatürk'ün savaşlarda göstermiş olduğu olağanüstü çaba, gayret ve kahramanlıkların, dünyada hiçbir lidere nasip olamayacağını söylemiştir. Ayrıca, bu ülkeyi bize yurt olarak canları pahasına bırakanları yerlerinde ziyaret ederek onların mücadelelerini hatırlamaya sevk eden bu tür faaliyetlerde bulduklarını aktarmış ve geziye katılan tüm 'canlara' teşekkürlerini sunmuştur. Metin Kale (2012) 'Anzaklar ve Atatürk'ün Evrensel Hümanizmi' başlıklı makalesinde, Atatürk'ün kendisine yaklaştıkça yücelen ve büyüyen bir zirve ve düşünceleriyle derinleşip enginleşen bir deniz olduğunu yazmaktadır. Makaleye göre , tarihte hiçbir komutan, ülkesini işgale gelen, yüz binlerce vatan evladının ölümü pahasına yendiği düşmanını Atatürk gibi uygarca, sevgi dolu ve hümanist sözlerle onurlandırıp kucaklamamıştır. 'Cem Vakfı Gençlik Şöleni' başlıklı haberde, vakfın gençlik kolları tarafından düzenlenen yemekte konuşan İzzettin Doğan'ın konuşması paylaşılmıştır. Doğan konuşmasında, Türkiye'de düşünce özgürlüğünün Atatürk devrimleriyle birlikte konuşulmaya ve uygulanmaya başladığını, Atatürk gibi bir liderin toplumların hayatlarında bin yılda bir gelebileceğini ve kazandırdığı değerlere her Alevi gencinin yürekten bağlı olması gerektiğini söylemiştir ("Cem Vakfı Gençlik", tarih yok).

III. 1. 5. Devlet ve Devlet Kurumları Üzerine Yorumlar

Cem Vakfı'nın internet sitesinde, özellikle Diyanet İşleri Başkanlığı merkezli bir ayrımcılık ile devletin Alevileri yok saydığı görüşü paylaşılmaktadır. Zira Cem Vakfı'nın devletten istekleri arasında Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yeniden yapılandırılarak bütün inanç gruplarının temsil edilmesinin sağlanmasına dikkat çeken bir madde bulunmaktadır. Web sitesinin çeşitli metinlerinde Aleviliğin özgün varlığının devlet kurumlarında reddedilmesi konusuna dikkat çekilmektedir.

İncelenen 75 yazılı metnin 15 tanesinde (% 20'sinde) devlete ve devlet kurumlarına ilişkin düşünceler aktarılmıştır.

Alevi derneklerinin 31 Ağustos 2002 tarihli toplantısında karara varılan talepler Cem Vakfı Genel Başkanı İzzettin Doğan tarafından duyurulmuştur (Aydın, tarih yok-e). İlk talep Alevi, Bektaşî ve Mevlevî yurttaşların, anayasanın 10. maddesine uygun olarak din hizmetlerine ayrılan payın en az üçte birinden istifade etmesinin sağlanmasıdır. Bütçeden her yıl on bakanlığın toplam bütçesinden saha fazla bir bütçe tahsis edilen bir kurumun Sünnî İslam dışındaki inançlara hizmet vermemesi haksızlık olarak görülmektedir. İkinci madde, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılması halinde camilerin propaganda mekanlarına dönüşmesi ihtimali nedeniyle kurumun kaldırılmaması, ancak demokratik olarak yapılandırılması talep edilmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bütünüyle değiştirilmesi ve tüm inanç gruplarını temsil eden ve aralarında hiyerarşi ilişkisi olmaksızın, özerk bir biçimde, devletin denetimi altında kendi yurttaşlarına hizmet veren bir teşkilat haline dönüştürülmesi istenmektedir.

Toplantıda mutabakata varılan üçüncü madde, Alevi İslam anlayışının ders kitaplarına konulması üzerinedir. Maddede belirtildiğine göre, 1982 anayasasında, din eğitiminin zorunlu hale getirilmesi olgusunun uygulamadaki biçimi, din dersleri adı altında sadece Sünni İslam anlayışının Araplaşmış tarzının okullarda okutulmasıdır. Toplantı katılımcılarının talebi, ders kitaplarına tüm inanç gruplarının anlayışlarının konmasıdır; Yunus Emre'nin, Hacı Bektaş-ı Veli'nin, Mevlana'nın, Pir Sultan Abdal'ın ve Aşık Veysel'in Alevi İslam anlayışını benimseyenlerin önderleri olarak okutulmasının sağlanmasıdır.

Dördüncü madde, devletin televizyon ve radyo kanallarında bütün inanç gruplarının kendi inançlarını ifade edebileceği yayın imkanlarının sunulmasına ilişkindir. Madde, devletin televizyon ve radyo kanallarında İslam adı altında yalnızca Sünni İslam'ın anlatılmasını ve onun algılama biçiminin tüm topluma İslam diye takdim edilmesini eleştirmektedir. Maddede Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu'nda Alevi İslam dahil tüm inanç gruplarına eşit mesafede yer verilmesi talep edilmektedir. Beşinci madde, devletin cemevlerinin yapımında arsa ve para desteği sağlaması talebini konu edinmektedir. Altıncı maddede ise okullarda Türk kültürünü Orta Asya'dan Tuna boylarına kadar taşıyan sazın eğitiminin verilmesi istenmektedir.

Türk Yurdu Dergisi için yapılan röportajda İzzettin Doğan Alevilerin azınlık olarak kabul edildiği Avrupa Birliği kararına değinmiştir. Doğan'a göre, Türkiye'de Alevilere azınlık muamelesi yapılmaktadır. Bir inanç grubu olarak tanınmayan, ibadet yerleri yok sayılan, okulda, kışlada ve devlet dairelerinde ayrımcı muamele görmeye devam eden, Diyanet İşleri Başkanlığı ve TRT gibi devlet kuruluşlarında yer bulmayan

Alevilerin azınlık olduğu gerçeği abartı değildir. Ancak, bununla birlikte, İzzettin Doğan Cem Vakfı'nın Avrupa'nın nitelendirdiği manada Alevileri azınlık olarak kabul etmediğini vurgulamaktadır. Doğan'a göre, Türkiye'yi yönetenler, Alevilerin meşru, yasalardan kaynaklanan haklarını vermeleri durumunda, hiç kimseye bir koz vermeden, ülkeyi sıkıntıya düşürme ihtimali beliren nitelendirmelerden de uzak tutmuş olacaktadırlar (zdemir, tarih yok).

İzzettin Doğan, aynı röportajda, başlıklar halinde devler kurumlarının Alevileri yok sayma biçimlerini ve Alevilerin taleplerini sıralamaktadır. Doğan'a göre, 'Diyanet İşleri Başkanlığı'na kuruluş amacını aşan uygulamaların sızması, dış glerden gelebilecek tehlikeleri andıran bir yıkıcılık yaratmaktadır. Türkiye'de bir Emevi İşlam anlayışının kurulması maksadıyla mücadele veren, Türkiye'nin en büyük btçeli kamu kuruluşlarından Diyanet İşleri Başkanlığı, laik cumhuriyetin parçalanmasına yol aabilecek tehlikeli oyunların malzemesi olmakta ve faaliyetleriyle ülkemizin birliğini tehdit etmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı kuruluş amacına uygun bir şekilde yeniden reform edilmeli ve yapılandırılmalıdır. Kuruluş her türden inanca uygun organize edilmeli, devasa btçesi sınırlandırılmalı ve etki alanları daraltılmalıdır; İşlam'ın, çağın geleneklerine uygun bir şekilde ve evrensel değerleriyle, tüm dünyanın hayranlıkla baktığı medeniyet sıçramasının yeniden kaynağı olabilmesi için bağnazlıkların Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan silinmesi zorunludur. Aleviler, ibadetlerini yerine getirecek inanç önderleri olan dedelerin ve babaların istihdam edilmesini, ibadet mekanları olan cem evlerinin yapılmasını istemektedir. Bir suiistimal haline bürünen ve estetik zevke hitap etmeyen camilerin ihtiyaın üzerinde yapılmasına rağmen cemevlerinin göz ardı edilmesi haksızlık oluşturmaktadır.

Çağdaş bir 'eğitim' sistemi teşkil edilmelidir; hoşgörülü ve araştırmacı bireyler yetiştirilmelidir. Ezberci eğitim sistemimizde ulusal değerlerimiz olan veliler, dedeler, babalar, İslam düşünürleri dışlanmaktadır. Zor yoluyla sınıflarda namaz kıldırıldığı, Arapça duaların baskıyla öğretildiği, Hanefi İslam temelli 'Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi' dersleri Alevi-Sünni soğukluğunun ana kaynaklarından bir tanesidir. Alevi öğrenciler, öğrenmek zorunda olmadıkları kuralları ve uygulamaları, şaşmaz doğrular, daha da acısı kendi doğrularınıymış gibi öğrenmek zorunda bırakılmaktadır. Bu dayatmalar, eğitimde fırsat eşitliği ilkesine ve vicdan hürriyetine aykırılık oluşturmaktadır. Tümüyle kişinin kendi vicdanını ilgilendiren din ve ahlak zorunlu bir ders konusu olmaktan çıkarılarak, tüm inanç sistemlerine aynı oranda yer veren, tarafsız içerikli seçmeli derslere dönüştürülmelidir. Alevi İslam inanç önderleri olan dedelerin ve babaların daha iyi hizmet verebilmeleri için 'Alevi İslam İnanç Önderleri Okulu' açılmalıdır

'TRT', İslam diniyle ilgili bilgilendirmeleri sadece Sünni İslam inancının doğrularına göre yapmakta ve diğer inanç gruplarını dışlamaktadır. TRT, Ramazan ayına ve Ramazan orucuna gösterdiği hassasiyeti Muharrem ayı ve Muharrem orucu için göstermemektedir. Hz. Ali'nin doğum günü olan Nevruz'u ve Hızır günlerini hiçe sayan TRT, ülkenin öz değerlerini yaşatma ve tanıtmaya görevlerini ihlal etmektedir. TRT'de, kuruluş amacına uygun bir şekilde, Türk kültürünün temelini oluşturan Alevi İslam'ın kültürel değerlerini tanıtacak ve yaşatacak olan projeler geliştirilmelidir. Ulusumuzun büyük değerleri Hacı Bektaş-ı Veli, Mevlana ve Kaygusuz Abdal gibi mutasavvıflar ile ilgili belgeseller hazırlanmalıdır.

‘Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın nispi katkılarına rağmen yapılması gerekenler, yapılanlardan çok daha fazladır. Büyük çaptaki Alevi etkinliklerinin bakanlık desteğiyle yapılmalı, semahların ve deyişlerin büyük zenginliği keşfedilmelidir. Anadolu’nun kültürünü inşa eden, fakat dışlanan büyük bir kitlenin birikimleri sergilendikçe, önyargılar azalacak, barış ortamı gelişecek ve ülkenin yurtdışı tanıtımına bulunmaz katkılar eklenecektir (Özdemir, tarih yok).

‘İzzettin Doğan; Aleviler Türkiye’de Demokrasinin ve Ulusal Birliğin Teminatıdır’ başlıklı mülakatta Doğan, Alevilerin Atatürkçü cumhuriyetin sigortası olduğunu dile getirmektedir. İzzettin Doğan’a göre, bu irtibat Alevi yurttaşların din hizmetlerinden dışlanması ve hiç var olmamışlar gibi muamele görmeleri nedeniyle kopma olasılığına sahiptir. Keza yurttaşların dışlanması, kırgınlıklara sebebiyet verecektir ve kırgın kitle üzerinde de dış güçler çok daha rahat oyun oynayabilecektir. Her türlü provokasyona Aleviler direnç göstermektedir ve göstermeye devam edecektir; ancak, herkes Alevilere yönelik kumpaslar kurabilir ve bu da ulusal güvenlik açısından bir sakınca oluşturabilir (Aydın, tarih yok-f).

III. 1. 6. Sol Görüşlü Alevi Sivil Toplum Kuruluşları Hakkındaki Görüşler

Cem Vakfı, tüm yayınlarında, kuruluşu ile birlikte Alevi İslam’ı siyasi, ideolojik ve pragmatist cenahların yozlaştırmalarından kurtardığı saptamasını sunmaktadır. İnternet sitesinde de sol eğilimli Alevi örgütlerine yönelik muhalif yorumlar ileri sürülmektedir.

İncelenen 75 yazılı metnin 7 tanesinde (% 9, 3'ünde) vakfın sol görüşlü Alevi örgütleri hakkındaki yorumları aktarılmıştır.

Ayhan Aydın ile söyleşisinde İzzettin Doğan, ateist kesimin Aleviler üzerinde oyun oynadığını, Marksizm ile uyum içinde olabilecek bir yorumun Aleviliğe monte edilmeye çalışıldığını zikretmektedir. Doğan'a göre, bu kesimler, Aleviliği öğrenmek, onun gerçek değerlerini sunmak yerine kendi kafalarındaki Marksist sisteme uygun bir formüle girişmektedirler. Cem Vakfı kurulmasaydı ve vakıf faaliyetleri aracılığıyla cehaletleri yüzlerine vurulmasaydı Alevilerin ateizme kayması gibi büyük bir sorun doğacaktı; her şeyi Tanrıda gören bir inancın Tanrıyı reddeden bir inanç gibi gösterilmesinin yarattığı skandalın önlenmesi gerekmektedir ("Söyleşiler 4", tarih yok).

Ayhan Aydın ile yaptığı bir başka söyleşide İzzettin Doğan 2 Temmuz 1993 tarihinde meydana gelen Sivas Katliamı'nda Pir Sultan Abdal Kültür Şenlikleri'ni düzenleyenlerin de mesuliyeti bulunduğunu söylemektedir. Doğan'a göre bu etkinlikleri düzenleyen dernekler Sivas Katliamı'na zemin hazırlamıştır. Bu kimseler, bilerek ya da bilmeyerek bu olaya alet olmuşlar ve provokasyon için uygun koşulları sağlamışlardır (Aydın, tarih yok-d).

'Video Portal' bağlantısında paylaşılan videolardan 'Cem Vakfı Mitinge Neden Katılmadı' isimli videoda İzzettin Doğan, Cem Tv'de, 8 Kasım 2009 tarihinde gerçekleşen 'Ayrımcılığa Karşı Eşit Yurttaşlık' mitingine Cem Vakfı'nın katılmama gerekçelerini anlatmaktadır. Doğan'a göre, kimliğine güvenilmeyen hareketlerin içine Cem Vakfı'nın katılması mümkün değildir; vakıf saygınlığını siyasi amaç gütmemesinden almaktadır.

Oysa bu mitingin katılımcılarının hedefi Kürt hareketi ile Alevi hareketini birbirine monte etmektir. Bu hareketler Alevi yurttaşların haklarını savunma gayesi taşımamaktadır (Kırklar Kervanı, 2009).

Alevilik tanımında ihtilaf halinde olan Cem Vakfı ve sol eğilimli Alevi sivil toplum örgütleri, Alevilere yapılan ayrımcılıklar konusunda ortak bir tutumda birleşmektedir. Örneğin ‘Alevilerden Ortak Bildiri’ başlıklı haberde Cem Vakfı Yenibosna merkezinde bir araya gelen Alevi Vakıflar Federasyonu, Alevi Dernekleri Federasyonu ve Alevi Bektaşî Fedarasyonu’nun temsilcilerinin Sivas Katliamı’na ilişkin olarak açıkladıkları bildiri duyurulmaktadır. Bildiride, Sivas Katliamı davasının zaman aşımına uğraması eleştirilerek katliamların sorumluları açıklığa kavuşturulmadığı müddetçe demokrasinin tüm kurum ve kuralları ile işleminin mümkün olamayacağı açıklanmıştır (“Alevilerden Ortak”, tarih yok).

III. 1. 7. İnanç Önderleri

Cem Vakfı web sitesi, Aleviliğin dini-ritüelistik yapısına ayrıcalık tanımakta ve Aleviliği kuru bir politik argümana dönüştürdüğü düşünülen kesimlerin karşısına ‘sahih’ Alevi İslam’ı konumlandırmaktadır.

İncelenen 75 yazılı metnin 14 tanesinde (% 18, 6’sında) ‘İnanç Önderleri’ konusuna değinilmektedir.

‘İnanç Önderlerimiz’ başlığının ‘Dedeler/Babalar’ bağlantısında paylaşılan ‘Alevi Bektaşî İnanç Önderleri/Dedeler-Babalar’ makalesinde Ayhan Aydın, Aleviliği İslamiyet dışında, Ali’siz, putperest kimi kalıntılardan ibaret, akıl dışı bir görüş, düşünce veya buluşmuş gibi öne sürüldüğünü yazmaktadır. Aydın’a göre, Alevi İslam anlayışının bin dört yüzyıllık oluşum evrelerinde birbirinden çok farklı, hatta bugün bile tam anlamıyla kavrayamadığımız görünümlerin olması, Alevilik içinde farklı inançların, kültürlerin ve felsefelerin izlerinin bulunması gayet doğaldır. Ancak Aleviliğin dini dinamiklerini hiçe saymak, Aleviliği özünden saptırmaktır. Alevi İslam, İslam içinde kendi ibadet, inanç, kural, kaide ve ritüellerini çeşitli kalıplar şeklinde oluşturmuş; cem, semah, dede, baba, ocak, musahiplik, Muharrem orucu gibi ibadet uygulamaları geliştirmiş, Kuran’ı, buyruk’u, ulu ozanların ve düşünürlerin görüşlerini, deyişleri kendisine rehber edinmiş bir inanç bütünlüğüdür. Hz. Ali’siz, Hz. Muhammet’siz ve Kuran’sız bir Alevilik düşünülmemelidir (Aydın, tarih yok-g),

Ayhan Aydın, aynı metinde, siyasi katılıktan dolayı ‘örselenen’ dedeler ve babalar hakkında açıklamalar yapmaktadır. Aydın’a göre, dedeler ve babalar sadece Aleviliğin-Bektaşiliğin değil Türk kültür ve inanç dünyasının da çok önemli yapı taşlarıdır. Alevi-Bektaşî inanç önderleri, yüzyıllar boyunca, Alevi Bektaşî İslam inancının temel değerlerini koruyarak, yaşatarak ve kendilerinden sonraki kuşaklara aktararak emsalsiz bir görevi yerine getirmişlerdir. Dedeler ve babalar sosyal yaşamda büyük roller üstlenerek, Alevi-Bektaşî toplumunun dağılmasını da engellemişlerdir; toplumu dirlik ve düzen içinde tutmak için azami gayret sarf etmişler ve görevlerini büyük bir ‘yol’ aşkıyla yapmışlardır. Ehlibeyt inancının ve düşüncesinin yaşaması adına mücadeleler vermişler ve düşünceleriyle saygınlık kazanmış büyük mutasavvıfların görüşlerini kusursuz bir bağlılık

ile benimsemişlerdir. Dedelerde ve babalarda aranan en önemli vasıflar; temiz ahlaklı olmaları, bilgi birikimlerine sahip olmaları ve geleneksel yapıyı sergileyecek şekilde davranmalarındır. Aydın'ın belirttiğine göre, dedelerin ve babaların davranışlarında rehber olarak aldıkları önderler şunlardır:

Ebu Müslim-i Horasani (ö. 755), Beyazıt-ı Bestami (ö. Yaklaşık 875) Cüneyd-i Bağdadi (ö. 910), Hallacı Mansur (ö. 922), Koca Ahmet Yesevi (ö. 1167), Ebul Vefa (Tacu'l-Arifin Seyyid Ebü'l-Vefa Bağdadi) (ö. 1107), Dede Garkin, Haydariliğin kurucusu Kutbeddin Haydar (ö. 1221), Kalenderiliğin kurucusu Cemalü'd-Din Savi (ö. 1232/33), Şhabeddin es Sühreverdi (ö. 1234), Baba İlyas (ö. 1240), Baba İshak (ö. 1240), Muhyiddin İbnü'l Arabi (ö. 1241), Ahi Evran (ö. 1261), Hacı Bektaş Veli (ö. 1270), Mevlana Celaledin Rumi (ö. 1273), Sarı Saltık (ö. 1293), Barak Baba (ö. 1307), Tabduk Emre, Yunus Emre (1320), Şeyh Edebali (1326), Abdal Musa, Abdal Murad, Abdal Mehmed, Postinpuş Baba, Şeyh Mehmed Küşteri (I. Murat Dönemi (1362/1389), Seyyid Ali Sultan (ö. 1402), İmameddin Nesimi (ö. 1408), Şeyh Bedreddin (ö. 1416), Kaygusuz Abdal (ö. 1424) Hacı Bayramı Veli (ö. 1429) (Aydın, tarih yok-g).

Web sitesinin sağ alt tarafında yer alan 'İnanç Önderlerimiz' başlığının ilk sırasında 'Hz. Ali' bağlantısına yer verilmiştir. Bu bağlantıda paylaşılan 'Hz. Ali'nin Askersel Kişiliği' isimli yazıda Baki Öz, Hz. Ali'nin cesaretinden, güçlü yapısından ve çağın savaş tekniklerini çok iyi bilmesinden söz etmektedir. Öz'e göre (Öz, tarih yok-a), Ali daha çocuk yaştan itibaren İslam'ın sorunlarını yaşamış ve bu sorunlar içinde olgunlaşarak büyümüştür. Hz. Muhammed ile birlikte ve onun yönetiminde İslam'ı benimsetme savaşı Ali'yi düşünce, inanç, siyaset ve yönetim alanında olduğu gibi askerlik alanında da herkesten daha çok bilgi ve beceri kazandırmıştır. Doğasından getirdiği cesareti, dövüş becerisi ve güçlülüğü onun savaşlarda sivrilmesine ve askeri yanının öne çıkmasına yol açmıştır.

‘Bilim Adamı, Düşünür ve Edebiyatçı Olarak Hz. Ali’ başlıklı yazıda Baki Öz, Hz. Ali’nin karakter özelliklerini sıralamaktadır. Öz’e göre (Öz, tarih yok-b), Hz. Ali, akılcılığı öne çıkaran bir düşünce yapısına maliktir. Şiirler yazmış, hitabet kabiliyetini ortaya koyan, sanatsal değerinde, zamanla özdeyişleşecek belagatli sözler söylemiştir. Hz. Muhammed’in mektuplarını kaleme alan Hz. Ali, devlet adamı, asker, filozof ve şairdir. Fıkıh biliminde, dil bilgisinde, tasavvufta, din ve dünyaya ilişkin bilgilerde eşsizdir. Halife Ömer’in, İslam’ı içermediği, paganist olduğu ve Kuran ürünü olmadığı için İskenderiye Kütüphanesi’ni yaktırması katı bir İslam bağnazlığıdır. Oysa Hz. Muhammed ile Hz. Ali bu anlayıştan uzaktırlar. Hangi kültürün, hangi inancın ürünü olursa olsun bilimin ve bilginin alınmasından yanadırlar; ileri bir toplum yaratmayı bilime bağlı görmüşlerdir. Hz. Ali düşünceleriyle çağımıza ışık tutmaya devam etmektedir. Cahil kimsenin bilene düşman kesilmesine aldırmadan kişinin doğru yoldan gitmesini, yüceliğe ve erdeme ancak bilgi ile ulaşılacağını nasihat etmiştir.

‘Yazarlar’ başlığı altında yer verilen ‘Alevi Önderleri: Hz. Ali’ başlıklı yazısında Hüseyin Bal, Hz. Ali’nin niteliklerini ve sıfatlarını sunmaktadır. Yazıda aktarıldığına göre, Şah-ı Merdan Ali, Alevilerin lideridir. Liderlik vasfı, Tanrı’nın Hz. Ali’ye verdiği bir ayrıcalıktır. O, Tanrı tarafından özel olarak seçilmiştir. Dine hizmette kusursuzdur; cesurdur, dinin yayıcısı ve insanların koruyucusudur. Alevilerin ahlak anlayışının en önemli kaynaklarından biri Ali’nin ahlak anlayışıdır. Misafir sevgisi, cömertlik, doğruluk, hoşgörü ve insana saygı bu ahlakın temel değerleridir (Bal, tarih yok).

‘İnanç Önderleri’ kısmında bulunan ‘Hacı Bektaş Veli Aydınlığı’ başlıklı yazıda Hacı Bektaş-ı Veli’nin yedi yüz yıldır Anadolu’da ve Balkanlar’da Türk halklarının

önderi ve renk, cinsiyet, din ve dil ayrımı yapmadan tüm insanları kucaklayan hümanist bir düşünür olduğu beyan edilmektedir. Metinde belirtildiğine göre, Hacı Bektaş, Türkçe konuşan ve Türkçe ibadet eden alçakgönüllü bir dervıştır. İslamiyet’i daha çok tasavvufi yönden yorumlayan ve zahire yani görünene değil, batını olana yani iç aleme dönük ibadet eden Hacı Bektaş, Aleviliğin oluşmasında önemli bir katkıya sahiptir. Hz. Ali’nin ve Ehlibeyt’in anladığı şekilde İslamiyet’i evrensel boyutuyla yorumlayıp yaşama geçiren Hacı Bektaş, bir Türk önderi, dinler arası hoşgörü timsali ve barış elçisidir (“Hacı Bektaş”, tarih yok).

III. 1. 8. Genel Değerlendirme

Modernleşme, belirsizliğin ve parçalılığın bir sonucu olarak ontolojik güvensizlik üretmektedir. Bu güvensizlik, bireylerin bütünlük, tutarlılık ve süreklilik algılarını parçalamaktadır (Guibernau, 2010). Modernlik, sürekli bir değişme, devinim ve yenilik sürecini kapsadığı için bütün kimlikler ontolojik güveni kusursuzca tedarik etmeye muktedir değildirler. Modern dönemde bazı kimlikler eskiyebilir ya da yetersiz görülebilir; bazı kimlikler ise rağbet görebilir. Kimlik ‘sarsıntısı’, insana bir yerlere doğru sürüklendiği ve sahici özelliklerini kaybettiği duygusunu vermektedir (Özyurt, 2005). Cem Vakfı, kente göç ile baş gösteren sarsıntıya deva olabilecek referanslar ve ‘yanıtlar’ bulmaya, tam anlamıyla dara düşen Alevilere kente uygun şeyler söylemeye, onları bir cemaat haline getirmeye çalışmaktadır (İrat, 2009).

Cem Vakfı internet sitesinde yer alan simgeler ve metinler, hem devletin Alevileri ‘yok saymaya’ yönelik uygulamalarını hem de sol eğilimli derneklerin ‘siyasi’

rutinlerini sekteye uğratma hedefi taşımaktadır. Ana sayfadan başlayarak, Prof. Dr. İzzettin Doğan'ın manevi ve akademik rehberliğinde, çetrefilli ve mensuplarını kafa karışıklığına sürükleyen Alevilik tanımlarının karmaşasından sıyrılacağımıza yönelik güven telkin eden sistematik bir Alevilik yorumuyla karşılaşmaktayız. Bu yorumda 'Alevi İslam' terimi nirengi noktasıdır. İncelenen metinlerde en çok söz edilen kategori % 28'lik oran ile Alevi İslam'dır. Alevi İslam teriminin içeriği, öncelikle İzzettin Doğan'ın Aleviliğin şiddeti ve nefreti dışladığını tırnak içine alan sözü ve Cem Vakfi'nin sembolik haznesi ile sitenin misafirlerine sergilenmektedir. Alevi İslam'ın kılıç zoruyla halkları asimile eden 'Araplaştırılmış' İslam'ın değil gönülleri barış ve hoşgörü ile fetheden hümanist İslam'ın savunucusu olduğu sürekli tekrarlanmaktadır. Türkçe 'konuşan' Alevi İslam, imanın 'anlayarak' sağlanabileceği gerçeğinden yola çıkarak ana dilde ibadete paye vermektedir. Alevi İslam, bu manada Emevi İslam'ın asimilasyoncu politikalarına muhalefet eden, laik, kozmopolit ama 'Türki' köklere uzanan bir içeriğe sahiptir.

Üzerinde özellikle durulan konu, Aleviliğin Türkiye'nin sahiplendiği mirasın inşasında gösterdiği özveriye ve fedakârlıklara rağmen dışlanmaya maruz kalışıdır. Cem Vakfi, Aleviliği tanıtmaya görevini bu nedenle öncelikli görmektedir. Anadolu'yu ve Balkanları İslam'a 'davet eden' mutasavvıflar üzerinde durulması ve Yavuz Sultan Selim öncesi Osmanlı'nın Alevi-Bektaşî unsurlarına dikkat çekilmesi bu tanıtmaya görevinin bir parçasıdır. Balkanlardaki 'kolonizatör dervişler' adına düzenlenen etkinliklerin haberleri Aleviliğin Avrupa ile bütünleşen kozmopolit 'aidiyetini' sağlamlaştırma ve güncel politikaya model sunma amacını taşımaktadır. İncelenen metinlerin % 18,6'sı 'Alevilerin Osmanlı Devleti'nin kuruluşundaki katkıları' konusuna değinmektedir; bu oran,

‘Aleviliğin Tarihsel ve Siyasi Karşılaşmaları’ başlığı altındaki kategoriler arasındaki en yüksek orandır.

Dünya barışını, hümanizmayı, yetmiş iki millete aynı nazarla bakmayı ‘amentüsü’ haline getirmiş Alevi İslam’ın etik-politik önderi Mustafa Kemal Atatürk’tür. Hanefi İslam’ın Osmanlı Devleti’ne yerleşmesiyle ötekileştirilen Alevilerin hak ettikleri itibarı Atatürk’ün liderliğinde elde ettikleri belirtilmektedir. Alevilik, Atatürk döneminde ilk defa cesaretle kamuoyu önüne çıkmayı başarabilmiştir. Ancak daha sonraki iktidarlar, özellikle ‘homojenleştirilmiş’ Diyanet İşleri Teşkilatı vasıtasıyla, Alevileri yok sayarak Hanefi İslam lehine topluma inanç hiyerarşisi dayatmaya başlamıştır. Aleviliği muhalif bir kültüre, halk ayaklanmasına, ön-Marksizm’e dönüştürmeye çabalayanlar Aleviliğin içini boşaltarak aslında devletin Alevileri yok saymasına hizmet etmektedir. Aleviliğin Kuran’a ve Ehlibeyt sevgisine dayalı özü tahrip edilmemelidir; bu minvalde, inanç asla siyasetin gölgesinde kalmamalıdır. Kent hayatında inanç tarafı törpülenmiş Aleviliğin zelzeleden ‘sağ çıkmasının’ reçetesi, inanç önderleri olan dedelerin ve babaların cemaat bağına sağlamaları için her açıdan güçlendirilmeleridir.

Bu değerlendirmelerden yola çıkarak Cem Vakfı internet sitesinde formüle edilen Alevilik tanımlarını şöyle sıralayabiliriz:

1) Alevilik, sınıf savaşımının bir cephesi, ön-sosyalizm, kültürel desen değildir; Kuran’a, Ehlibeyt sevgisine, Hz. Ali’nin önderliğine ve mutasavvıfların kılavuzluğuna dayanan bir İslam yorumudur.

2) Alevilik, devlet adamı, asker, şair, âlim Hz. Ali'nin karakterinden yalıtılmamalıdır.

3) Alevilik ırkçılığı dışlamaktadır; ancak Aleviliğe motifini kazandıran şey Horasan'dan ve Maverâünnehir'den filizlenen ve Balkanlara kadar yayılan 'Türki' tasavvufudur. Bu tasavvuf, toplumun 'Araplaştırılmasına' her zaman direnmiştir.

4) Laik bir cemaat olan Alevilerin ilkeleri ile çağdaş Türkiye'nin devrimlerinin örtüşmesi dolayısıyla Aleviler ve Mustafa Kemal Atatürk arasında ebedi bir dostluk bulunmaktadır.

III. 2. Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Resmi İnternet Sitesi

III. 2. 1. İnternet Sitesinin Ana Sayfası

Pir Sultan Abdal Kültür Derneği'nin resmi sitesi olan 'www.pirsultan.net' giriş sayfası ile ziyaretçilerini karşılamaktadır. Sayfada sağ eliyle sazı havaya kaldıran Pir Sultan Abdal figürü ve bu figürü çevreleyen semah ekibi bulunmaktadır. Semah ekibi, arka fonda yer alan dağa yaklaştıkça turna kuşuna dönüşmektedir. Arka fonda yer alan dağ, Pir Sultan Abdal'ın doğum yeri olan Banaz'dan bir karedir. Resmin üzerinde 'Dönen dönsün, ben dönmezem yolumdan...' yazmaktadır. Pir Sultan Abdal, Bektaşî bir dervişler topluluğunun ulularındandır. Sosyal ve dinsel nitelikli bir ayaklanmanın başında yer almıştır. Bu ayaklanma Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) ile Şah İsmail'in oğlu Şah Tahmasp'ın (1524-1576) hükümdarlık yılları arasında olmuştur. Pir Sultan Abdal'ın

müritleri arasında Hızır adlı bir derviş de bulunmaktadır. Söylencelere göre, Pir Sultan Abdal Hızır'a ileride paşa ve vezir olacağını, daha sonra gelip kendisini astıracağını önceden söylemişti. Kehanet yerini bulmuş, Hızır Paşa ayaklanmayı bastırmak ile görevlendirilmiştir. Gene söylenceye göre, Hızır Paşa Pir Sultan'a içinde 'Şah' sözcüğü geçmeyen üç nefes okuması durumunda canının bağışlanacağını söyledi. Pir Sultan sazını getirtmiş ve Şah'ı öven üç nefes okumuştur. Her ne kadar Pir Sultan'ın andığı Şah, Şah-ı Merdan yani Hz. Ali olsa da Safevi-Osmanlı mücadelesi farklı yorumlamalara imkan tanımıyordu. Pir Sultan Abdal Sivas'ta asıldı ve Hızır Paşa adı lanetlendi (Melikoff, 2007).

Resmin arka fonunda yer alan dağ, Alevi mitolojisinin dağları kutsayan panteist içeriği ile temas halindedir. Dağlar ve tepeler, yüksek ve gökyüzüne yakın oluşları dolayısıyla ulu, yüce ve kutsal sayılmaktadır. Dağlar, Tanrıların ikametgahı ve Tanrısal olan ile bütünleşmenin merkezidir (Bozkurt, 2005). Bununla birlikte, dağlar ve tepeler direniş ve muhalefet kültürünün simgeleri arasındadır; merkezi yönetime başkaldırıların saklanma ve barınma yerleri olan dağlar, Pir Sultan'ın efsaneleşen yaşamının önemli dekorlarındandır.

Pir Sultan Abdal Kültür Derneği web sitesinin ana sayfasının sol üst kısmında derneğin amblemi yer almaktadır. Amblem, Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Tüzüğü'nde şöyle tanımlanmıştır: "Derneğin amblemi, yazışmalarda; beyaz zemin üzerine, kırmızı renkte, elinde sazı ile Pir Sultan Abdal'ın silüetidir. Flama, bayrak ve tabelalarda sarı zemin üzerine, kırmızı renkte, elinde sazı ile Pir Sultan'ın silüetidir" ("Tuzuk", 2011). Sağ üst kısımda ise derneğin bağlı bulunduğu Alevi Bektaşî Federasyonu'nun amblemi bulunmaktadır. Sitenin sol sütununda site bağlantılarına ve 'Evet' ve 'Hayır'

seçeneklerinin bulunduğu ‘Madımak Müze Olsun’ anketine yer verilmiştir. Sitenin sağ sütununda, kırmızı fon üzerinde 2 Temmuz 1993 Sivas Katliamı’nda hayatını kaybedenlerin resimleri ve ‘Sendika.org’ sitesinin haber akışını aktaran ‘Emek Haberleri’ yer almaktadır. Sitenin alt bağlantıları şunlardır: ‘Ana sayfa’, ‘Üyelik Formu ve Üyelik’, ‘Zorunlu Din Derslerinden Muafiyet’, ‘Videolar’, ‘Derneğimiz’, ‘Şubelerimiz’, ‘Pir Sultan Abdal’, ‘P. S. A. Dergisi’, ‘Alevilik Öğretisi’, ‘Sivas Katliamı’, ‘Basın Açıklamaları’, ‘Şubelerden Haberler’, ‘Yöneticinin El Kitabı’, ‘Yazarlar’, ‘Banka Detayları’, ‘Haberler’, ‘Basından Seçmeler’, ‘Etkinlikler’, ‘Linkler’, ‘Fotoğraf Arşivi’, ‘Arka Planlar’, ‘E-Kart’, ‘Ziyaretçi Defteri’, ‘İletişim’

İki sütunun arasında güncel haberler sunulmaktadır. 8 Eylül 2012 itibariyle ana sayfada yer alan haberler şunlardır: ‘Turan Dursun’u Özlem ve Saygıyla Anıyoruz’ başlıklı haberde araştırmacı-yazar Turan Dursun’un silahlı saldırı sonucu ölümünün 22. yıldönümünde ailesi ve okurları tarafından anıldığı belirtilerek, Dursun’un hayatı ve eserleri hakkında bilgi nakledilmiştir (“Turan Dursun’u”, 2012). ‘Alevi- Sünni Boğazlaşmasına İzin Vermeyeceğiz’ başlıklı haberde Odatv.com’da yayımlanan Murtaza Demir imzalı yazı aktarılmaktadır. Yazıda, Suriye Devlet Başkanı Beşşar Esad’ın Recep Tayyip Erdoğan’dan daha insancıl ve Erdoğan ile kıyaslanamayacak kadar laik olduğu görüşü sunulmaktadır. Yazıya göre, Esad’ın diktatör, Suriye rejiminin otoriter olduğu şüphe götürmemektedir; fakat, Suriye devletinin inanç dünyasına müdahalesi bulunmamakta ve Suriye’de dini pratik oldukça seküler yaşanmaktadır. Suriye’de camiler, kiliseler, cemevleri, havralar ve sinagoglar açıktır. Dört semavi dinin ve tasavvuf ehlinin manevi gereksinimlerini yaşamalarının önünde hiçbir engel yoktur. Esad’ın lideri olduğu

Suriye’yi mezhep temelli azınlık devleti olarak nitelendiren Erdoğan, bir mezhep devleti peşindedir (Demir, 2012).

‘Alevi Bektaşî Federasyonu Genelge (27 Ağustos 2012)’ başlıklı haberde, Alevi Bektaşî Federasyonu’nun demokrasi ve eşit yurttaşlık mücadelesini yükseltmek amacıyla bir genelge hazırladığı duyurulmaktadır. Habere göre, AKP hükümeti çok kimlikli, çok kültürlü, çok inançlı, laik ve demokratik Türkiye yerine ‘tek din, tek kimlik’ politikasında ısrar etmektedir. Türkiye’de egemen devlet anlayışının kabul etmediği farklı etnik ve inançsal kimliklere savaş açan AKP, Alevi inancına ve toplumuna karşı yürütülen inkar, nefret ve şiddet politikalarının sorumlusudur (Bülbül, 2012).

‘Kartal Cemevine Dair: Basın Açıklaması’ başlıklı haberde PSAKD Genel Sekreteri Av. H. Cem Yılmaz’ın 22 Ağustos 2012 tarihinde derneğin Kartal şubesine ait cemevinde meydana gelen kundaklamaya ilişkin görüşleri paylaşılmaktadır. Yılmaz’a göre, Kartal’da yaşanan yakma eylemi sıradan bir eylem değildir. Karacaahmet Cemevi’ne ucube diyen, ana muhalefet partisi liderini Alevi kimliğiyle aşağılamaya çalışan, Suriye’de yaşanan olayları Türkiye gündemine Alevi liderin zulmüne karşı Müslümanların başkaldırısı olarak yansıtan, Ali’yi sevmek Alevi olmaksızın ben esas Aleviyim diyerek binlerce yıllık Alevilik inancını küçümseyen iktidar partisidir. Sivas’ın, Kartal’ın, Malatya’nın, kapıları işaretlenen Alevi yurttaşların hesabı sorulacaktır. Yüz yıllardır olduğu gibi bugün de kimse Alevilerin sesini ateşle söndüremeyecektir (Yılmaz, 2012).

‘Madımak Müze Otobüs Projesi’ başlıklı haberde, Sivas Katliamı’nı ulusal ve uluslar arası düzeyde daha iyi anlatabilmek ve Madımak Oteli’nin müze yapılmasını

sağlamak için Madımak Müze Otobüs Projesi'nin başlatıldığı duyurulmaktadır. Haberde, katliamda yakınıni kaybeden Hüseyin Karababa'nın açıklaması aktarılmaktadır. Karababa'nın demecine göre, devletin Madımak Oteli'nin müzeye çevrilmesine yönelik talepleri geçiştirmesi üzerine taleplerini il ve ilçelerde anlatmalarını sağlayacak bu projeye imza atılmıştır ("Madımak Müze", 2012)

III. 2. 2. İnternet Sitesindeki Bağlantılar

Web sitesinin sol sütununda listelenen bağlantılardan biri 'Zorunlu Din Derslerinden Muafiyet'tir. Bu bağlantıda, Milli Eğitim Bakanlığı müfredatı gereği öğrencilere zorunlu olarak okutulan 'Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi' dersinden muaf tutulmaya ilişkin bilgilendirme metinleri yer almaktadır. Bu metinde ("Zorunlu Din", 2011), Danıştay 8. Dairesi'nin 'Anayasanın 24. Maddesine göre zorunlu olarak okutulan din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin içeriğinin nesnel ve çoğulcu olması, kişinin dininin bir ayırım ve eşitsizlik unsuru olarak kullanmaması, bütün dinsel inançları eşdeğer görmesi gerekmektedir' şeklindeki kararının yerine getirilmediği öne sürülmektedir. Metinde belirtildiğine göre, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi müfredatta yaptığı tespitler uyarınca, Türkiye'de çoğulculuk anlayışı içerisinde, nesnel ve rasyonel bir şekilde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretiminin yapılmadığı sonucuna varmıştır.

Metinde, İlköğretim ve ortaöğretim okullarının müdürlüklerine hitaben yazılacak dilekçesi ile zorunlu din dersinden muaf olma sürecinin ilk adımının atılacağı bildirilmektedir

Okulunuzun.... sınıfında okuyan... numaralı öğrencinin velisiyim. Oğlum/Kızım’nın, Danıştay 8. Dairesinin 15.05.2009 tarih ve 2007/8365 E. 2009/3238 K. Sayılı kararı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin 09.10.2007 tarih ve 1448/2004 başvuru numaralı kararının Anayasamızın 90. Maddesine göre, kanun hükmünde, uygulanmasının zorunlu olduğu hususunun dikkate alınarak eğitim-öğretim müfredatınızda bulunan “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi” dersinden muaf tutulmasını talep ediyorum.

Yukarıda anlatılan nedenlerle; öncelikle Oğlum/Kızım’nın ilgili dersten muafiyetine karar verilmesini; aksi halde keyfiyetin en geç 60 gün içerisinde tarafıma yazılı olarak bildirilmesini saygıyla arz ve talep ederim (“Zorunlu Din”, 2011).

Metinde zorunlu din dersinden muafiyete ilişkin emsal kararlara ait tarih ve numaralar aktarılmıştır:

1- İzmir 1. İdare Mahkemesinin 17.05.2007 tarih ve 2007/137 E. 2007/577 K. Sayılı “zorunlu din kültürü ve ahlak bilgisi” dersi işleminin iptali kararı

2- Danıştay 8. Dairesinin 15.05.2009 tarih ve 2007/8365 E. 2009/3238 K. Sayılı(Ankara 1. İdare Mahkemesinin 17.05.2007 tarih ve 2007/137 E. 2007/577 K sayılı kararının onanması hakkında) gerekçeli kararı

3- İstanbul 5. İdare Mahkemesinin 2005/2541 E. ve 2006/2285 K. Sayılı “zorunlu din kültürü ve ahlak bilgisi” dersi işleminin iptali kararı

4- Danıştay 8. Dairesinin 29.02.2008 tarih ve 2007/679 E. 2008/1461K. Sayılı(İstanbul 5. İdare Mahkemesinin 2005/2541 E. ve 2006/2285 K. Sayılı kararının onanması hakkında) gerekçeli kararı.

5- İstanbul 6. İdare Mahkemesinin 30.12.2005 tarih ve 2005/1153 E. 2005/2726 K. Sayılı “zorunlu din kültürü ve ahlak bilgisi” dersi işleminin iptali talebinin reddine ilişkin kararı .

6- Danıştay 8. Dairesinin 28.12.2007 tarih ve 2006/4107 E. 2008/7481 K. Sayılı(İstanbul 6. İdare Mahkemesinin 30.12.2005 tarih ve 2005/1153 E. 2005/2726 K. Sayılı kararının bozulması hakkında) gerekçeli kararı.

7- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin 09.10.2007 tarih ve 1448/2004 başvuru numaralı “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi” dersinin objektiflik ve çoğulculuk koşullarını karşılamadığı, ana-

babanın inançlarına saygının temini için uygun bir yöntem sunulmadığı vs. nedenlerle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi birinci ek protokolün 2. Maddesi hükmüne göre ihlalinin” tespiti kararı (“Zorunlu Din”, 2011).

Metnin son kısmında, Alevilik inancına bağlı olan Hasan Zengin’in kızının Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden muaf tutulmasına yönelik Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne açtığı davanın karar raporu paylaşılmaktadır. Raporda Hasan Zengin’in okul müdürlüğünden ve idare mahkemesinden aldığı ret yanıtı üzerine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne başvurduğuna değinilmektedir. Hasan Zengin’in Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin tamamıyla İslam inanç ve geleneğinin Sünni yorumunu yücelten içeriğinin çoğulculuk ilkesine aykırılık taşıdığı şeklindeki itirazı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından haklı bulunmuştur (“Zorunlu Din”, 2011).

‘Videolar’ bağlantısında 8 Eylül 2012 itibariyle 42 adet video linki bulunmaktadır (“Videolar”, 2009). Videoların 14 tanesi derneğin bünyesindeki cemevleri ile ilgili gelişmeleri konu edinmektedir. 7 adet video derneğin düzenlediği ya da katılımında bulunduğu miting haberlerini, 8 adet video ise derneğin genel başkanlığını yapmış olan Kazım Genç’in çeşitli beyanatlarını içermektedir. ‘Kazım Genç: Hızır Sofrasına Oturmayın, Pir Sultan Duruşu Sergileyin’ başlıklı videoda TV 8 muhabirine yaptığı açıklamada Genç, Adalet ve Kalkınma Partisi öncülüğünde yürütülen Alevi Açılımı’na destek veren Alevi dernek, yönetici ve parlamenterleri eleştirmektedir (Pirsultanca, 2008). ‘Kazım Genç PSAKD Eyüp Alibeyköy Şube Kongresi’ isimli videoda, derneğin İstanbul-Eyüp şubesinde yaptığı konuşmada Kazım Genç, Alevi Açılımı’nın kamuoyunun tasdiki ve rızası alınmadan yürütüldüğünü dile getirmektedir. Genç’e göre, bu açılım, Alevileri bölmek ve parçalamak için organize edilmiştir. Aleviler açısından Muharrem ayı yas ve

matem manasına gelmektedir. Lüks otellerde Muharrem iftarı gösterileri düzenlemek kabul edilemez. Video klipte Genç, bu konu dışında, cemevlerinin ve dedelerinin merkeze bağlanması hususunda görüş bildirmektedir. Genç'e göre, cemevlerine dedelerin ve zakirlerin atanması, maaşlarının genel bütçeden ödenmesi kabul etmek mümkün değildir. Nitekim dedeler Alevilik öğretisinin özgürlüğünü düzenli maaşa satmayacaktır (Pirsultanca, 2007).

'Derneğimiz' başlığı altında, 'Genel Yönetim, Denetim ve Disiplin Kurulları' listesi, 'Genel Kurul Kararları' 'Tüzükler' ve 'PSAKD Yazıtı' sıralanmaktadır. 'Genel Kurul Kararları'nda ile derneğin amaçları, faaliyetleri, planları ve fikirleri özetlenmektedir:

1-PSAKD'nin Genel Merkez Yönetim Kurulu, Genel Merkez ve şubeler adına daire, bina, arsa ve benzeri taşınmaz malları satın almak, taşınmazlar üzerinde aynı hak kurmak ve kaldırmak, tapu işlemlerini ve diğer yasal işlemleri yerine getirmek için Genel Merkez Yönetim Kurulu karar almakta ve işlemleri yapmak için en az iki kişiyi yetkili ve görevli kılmak ve gerekli işleri yapmamla tam yetkilidir.

2- Sivas Katliamı'nın aydınlatılmamış tüm ilişkilerinin ve sorumlularının açığa çıkarılmasını ve yargılanmalarını sağlamayı öncelikli görev olarak kabul eder. Şehit Ailelerinin de içinde olduğu 9 (dokuz) kişilik bir komisyonun kurulması için Genel Yönetim Kurulu tam yetkilidir.

3- Madımak otelinin müze olmasını sağlamak için ve gerekli tüm girişimlerde bulunur.

4- Yurtdışında bulunan Sivas Katliamı sanıklarının yakalanması ve iadesi konularında tüm girişimlerde bulunmak ve bu konuda Avrupa Alevi Birlikleri Konfederasyonu ile işbirliği yapmak ve bununla ilgili avukatların tutulmasını sağlamakla Genel Yönetim Kurulu yetkilidir.

5- Zorunlu Din Derslerinin kaldırılması için mücadele eder. Aleviliğin de ders kitaplarında okutulma istemini reddeder ve bu konuda gerekli çalışmaları yapar.

6- Cemevlerinin; Alevilerin inanç merkezi olarak kabul eder, ve bunların önündeki yasal ve idare engellerin kaldırılması için mücadele eder.

7- 12 Eylül Hukukunun kaldırılması ve 12 Eylül Darbecilerinin yargılanması için diğer DKÖ ile ortak mücadele yürütmek ve darbe karşıtı platformlarda aktif olarak yer almakta Genel Yönetim Kurulu yetkilidir.

8- Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı nezdinde olan PSAKD alacağıının, Derneğimize aktarılması için her türlü girişimde bulunmakta Genel Yönetim Kurulu yetkilidir.

9- Aleviler üzerinde yürütülen her türlü asimilasyon politikaların Alevi köylerine cami yapılması uygulamalarını reddeder bu konuda gerekli çalışmalar yapar.

10- Toplumsal barışı ve halklar arası birlikteliği bozan provokasyonlara, ırkçılığa, militarizme, şovenizme her türlü gericiliğe karşı mücadele eder.

11- Alevi Dedelerinin Diyanet İşleri Başkanlığından veya herhangi bir kamu kurumunda maaş almasını red eder.

12- Alevilikle ilgili araştırmalar yapmak üzere, Alevi Bektaşî Federasyonu'na bağlı Bilim Kurulunun kurulmasına katkı sağlar.

13- Gençliğimizin yozlaşmasını önlemek, kültürel değerlerimizle buluşturmak için çalışmalar yürütmek, şubelerimizden başlayarak Genel Merkez Gençlik Komisyonlarının oluşturulması çalışmalarını yapmak için Genel Yönetim Kurulu yetkilidir.

14- Cezaevlerinde sürdürülen F Tipi Tecrit politikalarına karşı çalışmalar yürütmek ve bu konuda oluşturulacak olan Platformlarda yer almak konusunda Genel Yönetim Kurulu yetkilidir. ("Genel Kurul", 2006).

'Tüzük' metni içinde bulunan 'Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Tüzüğü'nde mevcut olan 'Derneğin Amacı' maddesi, derneğin Alevilik yorumu hakkında bilgi vermektedir:

Madde 2- Derneğin Amacı:

Pir Sultan Abdal'ın yaşamı ve felsefesi doğrultusunda sosyal, kültürel çalışmalar yapmak, başta Anadolu Alevi kültürü olmak üzere, tüm kültürleri yaşatmak, geliştirmek ve yaymanın yanı

sıra demokrasi, laiklik, hukuk devleti ve insan hakları gibi değerlere sahip çıkmaktır (“Tuzuk”, 2011).

PSAKD Yazıtı derneğin eğilimlerini yansıtan, manifesto üslubuyla yazılmış bir metindir. Metnin ilk kısmı derneğin ‘kuruluş öyküsünü’ yazıya dökmektedir.

Yüzyıllardır bu topraklarda kadın, erkek, büyük, küçük, semah döneriz, saz çalarız, cem ederiz, kurban pişiririz, “hak” için.

El ele verimiz, yüz yüze geliriz, omuz omuza verimiz, “hak” için

Pınar olur kaynarız, çay olur çağlarız, durulur deniz oluruz “hak” için

Yaşarız coşku ile, cenk ederiz sıtk ile, üretiriz bereket ile, bölüşürüz pay ile, ”hak” için

Köyde, yabanda, yaylada böyle idi yüzyıllarca...

Şimdi kentliyiz, kentle ve kent koşullarında.

Bu modern çağda, bu sınıf gerçeğinin her iki olguyu belirlediği emek, sermaye çağında var olmanın yarınlar kalmanın yolu örgütlenmekle olanaklıdır ancak.

Pir Sultan Abdal Derneği bu gereksinimden doğdu.

İnsanı tanrı belledi, Enel Hak dedi, ona secde etti. Aleviliği bir yaşam biçimi, felsefe ve yol belledi. Mezhebini soranlara; ” Sorma be birader mezhebimizi, biz mezhep bilmeyiz yolumuz vardır.” dedi, Nesimi misali. 1988’de Dikmende küçük bir mekanda doğdu. Pir Sultan Abdal Kültür Derneği tüzüğüne şu kaydı düştü: ”Pir Sultan Abdal’ın yaşam ve felsefesi doğrultusunda sosyal, kültürel çalışmalar yapmak, başta Anadolu Alevi Kültürü olmak üzere, tüm kültürleri yaşatmak, geliştirmek ve yaymanın yanı sıra demokrasi, laik ve insan hakları gibi değerlere sahip çıkmaktır (“PSAKD Yazıtı”, 2011).

PSAKD Yazıtı’nın ikinci kısmında, Sivas Katliamı’nın ayrıntıları üzerinde durmaktadır. Derneğin 1993 yılında Sivas’ta organize ettiği Pir Sultan Abdal Şenlikleri’nin radikal İslamcı grupların saldırısı sonucu meydana gelen katliamın ardından derneğin etkinliğindeki kararlılığın arttığının altı çizilmektedir.

O tarihten sonra semahçılar siyah giyer oldular. Semahlarını Madımaktakiler için döner oldular. Semah yine de döner oldu. Delil yine de yanar oldu. Gençler gençleri karşılar oldu. Tüm Türkiye bir milyon insan olup 33 Can’ın peşinden Karşıyaka’ya yürüdü, Dikmen’den

Lanetlenen faşizmdi, lanetlenen legal-illegal-yarı legal güçlerdi. Analar oğullarını vermişti, çocuklar babalarını, kadınlar eşlerini, kardeşler yoldaşlarını bir kez daha Pir Sultan yolunda. Bir kez daha insan hakları, laiklik, demokrasi ve barış için bir kez daha...

Gün toparlanma günüydü, derlenip toparlanma, yeniden örgütlenme bilinçleri tazeleme, karanlıkla hesaplaşma günüydü gün. Gün bir kez daha Pir Sultan Abdal'ı anımsama günüydü.

Sivas unutulmamalıydı. Unutursak hatırlatılırdı çünkü ve unutmak ihanetti, bu nedenle başta Pir Sultan Abdal Kültür Derneğimiz olmak üzere tüm dostlar yurt içinde, yurt dışında, beş kıtada, yedi düvelde Sivas şehitlerini anar olduk. Onlarla birlikte yanar olduk ("PSAKD Yazıtı", 2011).

PSAKD Yazıtı'nda, derneğin eğitim kursları açmasının, dergi ve gazete yayımlamasının, ezilen ve sömürülen işçilerle dayanışma içinde 1 Mayıs eylemlerine katılmasının, zorunlu din derslerine ve Diyanet İşleri Başkanlığı yapılanmasına karşı çıkmasının nedeni şöyle açıklanmaktadır:

Tüm bunlar kültürümüzü yarınlarda da yaşatabilmek için. İçimizden,dışımızdan bizi asimile edip yok etmek isteyenlere karşı koyabilmek için. Bizi İslam'ın içinde eritmek isteyenlere karşı koyabilmek için.

Amacımız; ne güneşe karşı ışımak, ne çorak toprağa bir tohum misali düşmek ne de ahmak birine hak bir söz söylemektir.

Amacımız Kürtlerle, Türklerle, Sünnilerle, Hıristiyanlarla bir dağ yamacındaki laleler, çiğdemler, nevrular, gelincikler misali, kardeşçe bir arada yaşamaktır ("PSAKD Yazıtı", 2011).

'P. S. A. Dergisi' bağlantısında Pir Sultan Abdal Kültür Derneği bünyesindeki Pir Sultan Abdal Kültür Sanat Dergisi'nin bazı sayıları paylaşılmıştır. Bu sayılar, Haziran 2006 tarihli '13 Yıl Sonra Sivas', Aralık 2005 tarihli '12 Eylül Hukuku Uygulaması ve Özgürlükler, Haziran 2005 tarihli 'Zorunlu Din Derslerine Hayır', Mart 2005 tarihli 'Anadolu Aleviliği ve Çok Kültürlülük', Temmuz 2004 tarihli 'Devlet, Din ve Laiklik', Haziran 2004 tarihli 'AB Süreci, Alevilik ve Hak İhlalleri'dir.

‘Alevilik Öğretisi’ linkinde Aleviliğin tarihsel kökenleri ve ritüelleri hakkında bilgi veren metinler aktarılmaktadır. Ayrıca, aynı başlık içerisinde seçme Alevi-Bektaşî fıkraları sunulmaktadır. Sivas Katliamı derneğın hafızasında önemli bir yer kaplamaktadır. Bu olayın izleri derneğın internet sitesine de yansımaktadır; ‘Sivas Katliamı’ linki hem 1978 Sivas Olayları hem de katliam ile ilgili araştırma yazısına yer ayırmaktadır.

III. 2. 3. Alevilik Öğretisi Kavramı

Pir Sultan Abdal Kültür Derneği web sitesindeki muhtelif metinler derneğın sol/sosyalist yaklaşımı ile örtüşen Alevilik yorumlarını barındırmaktadır.

İncelenen 68 yazılı metnin 24 tanesinde (% 35,2’sinde) ‘Alevilik Öğretisi’ konusuna değinilmektedir.

Sitenin sol kısmında listelenen başlıklardan birinin ‘Alevilik Öğretisi’ olması, internet sitesi içerisinde Aleviliğın hangi tanımlar ile kuşatıldığı konusunda bir ipucu vermektedir. ‘Alevilik Öğretisi’ başlığı altında aktarılan ‘İnançsal Ritüeller’, Aleviliğın dini-toplumsal kaideleri hakkında bilgi vermektedir (“İnançsal Ritüeller”, 2006). Musahipliğın Alevilerde ‘yol kardeşliğı’ anlamında kullanıldığı ifade edilmekte, iki kişi arasındaki musahipliğın namus dışındaki her şeyi ortak kıldığı dile getirilmektedir. Alevilerin musahipliğe dayalı ilkeli yaşamının, birliğın, kardeşliğın hoşgörünün, toplumsal barışın, iktisadi bölüşümün hakça yapıldığı bir toplumsal yapı oluşturduğu belirtilmektedir (“Müşahiplik”, 2009). ‘Alevi Öğretisinde Cenaze Erkanı’ konulu yazıda Alevilikte naaşın

yarım ay şeklinde toplanan insanların ön cephesine konulduğu, bu erkanın Alevilik inanç ve ibadetinden kiblenin insan olmasından kaynaklandığı nakledilmektedir (Şahin, 2010).

Pir Sultan Abdal Kültür Sanat Dergisi'nin 'Zorunlu Din Derslerine Hayır' başlıklı sayısında yayımlanan 'Zorunlu Din Derslerinin Kaldırılması için Verilen Hukuksal Mücadele' başlıklı yazıda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin Sünni İslam'ın öğretilmesi üzerine inşa edildiği söz edilmekte ve Alevilik hakkında bilgi verilerek Aleviliğin Sünni İslam'dan ayrılan noktaları belirtmeye çalışılmaktadır. Yazıya göre Alevilik insanı merkeze koyan, Anadolu'ya özgü, eşi ve benzeri olmayan bir felsefe, inanç, yaşam biçimi, kültür, öğreti ve hatta bunların tümünü aşan bir toplumsal olgudur. Alevilik, Anadolu'daki resmi dinsel anlayışın dışında oluşmuştur. Bu nedenle Osmanlı İmparatorluğu'nun hakimiyeti altındaki topraklarda Aleviler, baskı ve zulüm görmüşlerdir. Alevilik, Osmanlının resmi dinsel anlayışı olan şeriatı yadsıyan bir inanç/öğreti olduğundan dolayı Aleviler birçok katliama maruz kalmış, kendi varlığını korumak için bedeller ödemiştir ("Zorunlu Din", 2006).

Aynı yazıda Alevilik öğretisinin özellikleri şu tanımlamalar etrafında kategorikleştirilmiştir:

a) Hümanizm, Aleviliğin Temel Karakteridir

Aleviler, tarih boyunca katliamlara maruz kalmalarına rağmen, inançlarının temeli olan insan sevgisinden asla ödün vermemişlerdir. Alevilere göre insan, Tanrının yeryüzündeki yansımasıdır. İnsana gösterilecek sevgi ve saygı her türlü ibadetten daha

değerlidir. Dünyadaki her şeyin yaratıcısı olan insan, Alevi hümanizminin merkezindedir. Aleviler, insanlar arasındaki her türlü ayrımcılığın karşısındadırlar; insanın 'insan olarak doğmasından' ötürü saygıya layık olduğuna inanırlar.

b) Aleviler Demokrasiden Yanadır

Aleviliğin demokrasiye bağlılığı Alevi öğretisinin yapısından kaynaklanmaktadır. Yoksul Anadolu insanların var oluş öğretisi olan Alevilik, sürekli bir gelişim, oluşum ve değişim içerisinde olmuştur. Alevilik, binlerce yıllık tarihi boyunca mazlumdan yana, zalime karşı, ezilenden yana, ezilene karşı, zorbalığa, baskıya karşı, haktan yana olmuştur. Günümüz Alevi topluluğu tamamıyla demokrasiden yanadır. Yaşadıkları her yerde eksiksiz bir demokrasinin gerçekleşmesi için uğraş vermektedirler.

c) Alevilik Dogmatik ve Bağnaz Değildir, Rasyoneldir

Alevilik dogmatizmi, bağnazlığı ve biçimciliği reddeder. Alevilik dogmatizme karşıdır; bilimden yanadır, insan aklının ve iradesinin özgürlüğüne inanır. Alevi öğretilerinde mutlaklık ve değişmezlik söz konusu değildir. Aleviler herkesi, kendilerini ifade ediş biçimlerine göre algırlarlar; eşit koşullarda bir arada özgürce yaşamayı savunurlar.

d) Alevilik Çağdaştır, Sürekli Bir Değişim ve Gelişimden Yanadır

Aleviler, tüm çağdaş yeniliklere öğretilerini uyarlamayı bilmişlerdir. Alevilik yaşadığı zamana ve mekana, yeniliklere ve değişimlere uyma yeteneğini her zaman aktarabilmiştir. Alevilik, bilimsel ve teknolojik gelişmelerden yana olmuş, değişime ve gelişime her ortamda öncülük etmiştir.

e) Alevilik Öğretisi Evrenseldir, Hoşgörü Üzerine Yükselir

Anadolu Aleviliği hiçbir ulusa, etnik gruba mal edilemez, onunla sınırlandırılıp daraltılamaz. Alevilik yeryüzünde yaşayan tüm insanları din, dil, ırk, inanç ve cinsiyet ayrımı yapmaksızın bir ve eşit olarak görür. Aleviler hiçbir insanı inancından dolayı kınamaz, hakir görmez, küçümsemez. Uluslar üstü bir inanç, bir yaşam tarzı olan Alevilik, kendini Alevi gören, Alevi hisseden Türklerin, Kürtlerin, Arapların, Lazların ve diğer insanların ortak bir inancı, kültür mozaığıdır.

f) Aleviler Laik Toplum, Laik Devlet İlkesini Savunurlar

Siyasal, hukuksal ve felsefi bir bütünlük arz eden, iman ve inanç yerine, aklın hakimiyetini ve bilimi öne çıkaran laiklik, aynı zamanda siyasi iktidarların dini kudretten ayrılması, dinin kamu hayatı üstündeki etkisini sınırlamak ve genel olarak devlet ile din işlerinin ayrılması anlamını da taşımaktadır. Alevi toplumu, yaşadığı her toplumda kamusal hayatın laiklik ilkesine uygun olarak yapılandırılması gerektiğini savunmaktadır.

g) Alevilik Doğa ve Çevre Dostudur

Alevilikte her şeyin; dolayısıyla, dağın, taşın, ağacın ırmağın, böceğin yani doğadaki tüm varlıkların bir canı vardır ve hiçbir canı incitmemek zorunludur. Aleviler doğayla dosttur. Doğanın tahrip edilmesine, insanların insanca yaşayacağı ortamın yok edilerek çevrenin kirletilmesine karşı çıkarlar.

h) Alevilikte Kadın Erkek Eşitliği Vardır

Alevi felsefe ve öğretisinde cinsiyet ayrımcılığına yer yoktur. Alevilik tüm kültür ve inanç eylemlerinde kadının ve erkeğin eşit biçimde yer almasını öngörür.

i) Sanat Aleviliğin Var oluş Unsurudur

Aleviliğin toplumsal/inançsal kurumlarının başında gelen cem ayini, saz, şiir ve semah eşliğinde yürütülmektedir. Alevi felsefesini dile getiren şiirleri söyleyen ozanlara büyük saygı duyulmaktadır. Sazı, şiiri, semahı ile Alevilik, estetize edilmiş bir yaşam sunmaktadır; estetik güzellik adeta Aleviliğin kendisidir (“Zorunlu Din”, 2006).

PSAKD basın yayın sekreterliği görevinde de bulunmuş olan Enver Cemal Şahin ‘Aleviler ve Siyaset’ adlı yazısında, dinsel temele dayalı yönetimlerin ve örgütlerin laik ve demokratik olamayacağını, Anadolu Aleviliğini bir din, mezhep veya tarikat olarak değerlendiren örgütlerin laik ve demokratik olmadığını savunmaktadır; bu örgütler emperyalizme, faşizme, ırkçılığa, şeriata ve sömürüye karşı değildir. Şahin’in (2007) öne

sürdüğüne göre, PSAKD Anadolu Aleviliğini din, mezhep veya tarikat olarak görmemektedir. Dernek Aleviliği Anadolu’da uygarlık kurmuş olan toplumların oluşturdukları, ortak kültür mozaığının ürünü olarak tanımlamaktadır. Anadolu Aleviliği, İslam’ın bir mezhebi değil, Anadolu’nun kültür ve inanç mozaığının harmanladığı kültür ve yaşam biçimidir.

Erdoğan Aydın ‘Alevilik-İslamiyet İlişkisi’ başlıklı yazısında Alevilik ile ‘İslamcılaşmış’ İslamiyet arasındaki farkları ileri sürmektedir. Erdoğan Aydın yazısında Ali’nin Aleviliği diğer tüm inançlardan ayıran alamet-i farika olduğunu söylemektedir. Aydın’a (2006) göre, tarihsel bir şahsiyet olarak Ali’nin fetihçi ve şariatçı kimliği ile Anadolu Aleviliğinin temel değerlerini bağdaştırmak imkansızdır. Örneğin, ‘bel evlatlığını’ değil ‘yol evlatlığını’ esas kabul eden Alevilik soya ilişkin üstünlüğe inanan halife Ali’nin zıt kutbundadır. Aleviliği bu sebeple kimin haklı olduğu sorunu üzerinden şekillendirmeye çalışmak hatalar barındırmaktadır. Alevi felsefesi kendini ‘Ene’l Hak ‘ ve ‘Vahdet-i Vücut’ anlayışlarında bulan bir teolojiye sahiptir. Batıni düşünce, insanı, Tanrı karşısında cehennem tehdidi ile yaşayan, iradesini kayıtsız şartsız teslim etmiş olmak anlamında gerçek bir kul derekesine indirgenen ortodoksiden temel ayrımla, tanrıyla daha özgür bir ilişki kurabilen, onu eleştirebilen, bir insan tasarımına sahiptir. İnsan merkezli Alevi teolojisi insanın hem tanrısal otoriteye karşı hem de insanlar üzerinde hüküm geliştirecek, bireysel ve kurumsal otoriteler karşı özgürleşmesi inancına dayanmaktadır. Aleviliğin demokrasi ve laiklik ile gösterdiği uyumun teolojik temeli burada yatmaktadır.

Kuran ile Alevilik arasındaki temasın soluk olduğunu öne süren Erdoğan Aydın’a göre Aleviler senkretik yapıları nedeniyle eziyete uğramalarına rağmen Kuran’a

itibar etmemişlerdir. Alevi öğretisi yaratıcı ile yaratılan arasındaki mutlak ayrım üzerinde şekillenen İslamcı teolojinin aksine Tanrı, insan ve doğa birliği temelinde şekillenmiştir. Aleviliğin 'İslami bir yorum' olduğunu söylemekten ziyade zaptırap altına alındığı için kendini İslam ile anlatmak zorunda kaldığını tespit etmek daha bilimsel bir açıklama olacaktır. 8. yüzyıldan itibaren süregelen baskılar sonucunda Müslüman olan Alevilerin İslam'a yükledikleri anlam Sünnilikten ve Şiilikten tamamen farklıdır. Aleviliğin 'İslam'ın özü' olduğunu söyleyenler, eğer asgari bir dürüstlüğe sahipseler, Hallac-ı Mansur, Abdal Musa, Kaygusuz Abdal, Pir Sultan gibi velilerin düşünceleriyle yüzleşmek zorundadır (Aydın, 2006).

Kurban geleneğinin Alevi öğretisindeki karşılıklarını ele aldığı yazısında Kazım Engin, Alevilerin kurbanı 'yola kurban olmak ve yol uğrunda gerekirse boynunu vurdurmak' olarak algıladıklarını belirtmektedir. Engin'e (2007) göre, Alevilerde kurban nefsi tığlamaktır. Alevilikte hak yemeden, hak yedirmeden insanca yaşamak, 'dünyadaki cennet' için mücadele etmek ve insanlık yoluna hizmette bulunmak en büyük kurbandır. Hüseyin, Hallac-ı Mansur, Seyyid Nesimi, Seyit Rıza ve tüm Alevi uluları kaç tane koç veya deve kurban kestikleri ile değil gerektiğinde insanca yaşama uğruna kendi başını 'kurban' verdikleri için anılmaktadır. Alevilerin kurbanı kan akıtmadan her şeyi paylaşmayı ve sevmeyi öğretmektir. Alevi-Bektaşî topluluğu kanlı görüntülerden uzakta, Alevi sivil toplum kuruluşlarına maddi katkı yaparak, olanakları bulunmayan kişilerin çocuklarına eğitim bursu vererek kurbanlarını 'kansız' ve en yararlı bir şekilde yapabilirler.

'Alevi Olmayan Aleviler' başlıklı yazısında Rıza Aydın, Aleviliğin bir 'kalıp' olduğunu, Aleviliklerini inkâra giden Alevi ailede büyümüş Marksistlerin düşüncelerini bu

kalıbın şekillendirdiğini söylemektedir. Aydın'a (2008) göre, Kızılbaş-Alevi kültürel ikliminde yetişen kişiler Marksizm'in devrimciliğini eksiksiz olarak içselleştirebilirler bile o iklimin etkilerini her zaman üzerlerinde taşıyacaklardır. Kızılbaş-Alevi kültürünü taşıyan eşitlikçi komünal halklar, genellikle çoban kavimler olduklarından köleci toplumu hiç yaşamamışlardır. Bundan dolayı, birey ve cinsiyet özgürlüğünün egemen olduğu, ortaklaşacı bir yaşam biçiminin taşıyıcısıdır. Alevilerin, sosyalist, muhalif düşüncelere 'yatkınlığı' kültürlerinin niteliğinden doğmaktadır.

Kandel Doğan'ın 'Aleviler Milliyetçiliğin Neresinde' başlıklı yazısında Alevilik, ortaçağ içinde şekillenmiş İslam öncesi yapısı ile Anadolu'da aydınlanma hareketlerinin öncüsü olmuş, toplumsal, hukuksal ve düşünsel yapısı ile çağdaş bir yaşamı esas alan başkaldırı öğretisi olarak ele alınmaktadır. Doğan'a göre, Alevilik, İslam'dan çok öncelere dayanmaktadır; Aleviliğin İslam dairesi içine girmesi zulümlerden ve dolayısıyla korkudan ileri gelmektedir. Farklı inanç gruplarını kabul etmesi sebebiyle sayısız inanç ile ortaklıklar taşımaktadır. Alevilerin Rafiziler olarak anılması manidardır. Rafizi sözcüğü, 'reddetmek, itiraz etmek' anlamında olup İslam'ın devlet olma anlayışının dayattığı Müslümanlaştırma politikalarına karşı duruşu ilan etmektedir (Doğan, 2007).

'Alevilik Öğretisi' bağlantısı altında nakledilen 'Alevi-Bektaşî Fıkraları' softa, mutaassıp İslam'ın alaycı, nüktedan, 'rasyonel' ve gözü pek eleştirileridir. Bu fıkralar, öte dünya, iman, ibadet, dini yasak ve mahremiyet gibi konularda sorgulayıcı bir yaklaşımın taraftarıdır (Kaymak 2008). Paylaşılan fıkralardan birkaç örnek verecek olursak:

HERKES KENDİNDE EKSİK OLANI İSTER

Hoca camide duaya başlamış;

-Allahım, bana din iman ver diye yakarmış.

Bektaşî de;

-Allahım bana da şarap parası ver, diye dua etmiş.

Hoca, Bektaşî'nin ettiği duayı duyunca kızmış;

-Be hey melun böyle duamı olur, diye çıkışmış.

Bektaşî de;

-Kızma hoca, herkes kendinde eksik olanı ister, demiş.

PEŞİN NAMAZ

Hoca ile Bektaşî yola çıkmışlar, bir süre sonra hoca; "namaz vakti" deyip, başlamış namaz kılmaya. Bektaşî beklemekten sıkılmış;

-Namazın neden bu kadar uzun sürdü, diye hocaya sormuş.

Hoca da;

-Kaza namazlarım vardı. Onları da kıldım, demiş.

Yola koyulmuşlar. Mola yerinde, bu kez Bektaşî başlamış namaza.

Bu kez de hoca sıkılmış;

-Erenler, senin namazın da uzun sürdü, demiş.

Bektaşî;

-Önümüzdeki haftanın da namazlarımı kıldım, diye karşılık vermiş.

Hoca şaşırılmış;

-Bu nasıl olur erenler, deyince;

Bektaşî gülmüş;

-Yukarıdaki, senin verisiyeni kabul ediyor da, benim peşinimi mi kabul etmeyecek, demiş.

RÜYA

Bir Musevi, bir sofı ve Bektaşı, kendilerine ikram edilen bir tepsi baklava için rüyaya yatarlar.

Kim en iyi rüyayı görürse, baklava onun olsun derler...

Bektaşı gece kalkar, baklavayı bir güzel yer. Sabah kalkınca da sıra ile gördükleri rüyaları anlatırlar:

Musevi:

-Ben bu gece rüyamda göklere çıktım, göklerde uçtum, diye anlatır.

Sofı:

-Ben de düşümde, cennete gittim, cennette dolaştım der.

Bektaşıye:

-Baba erenler, sen rüyanda neler gördün? Diye, sorarlar.

Bektaşı de:

-Ben de rüyamda birinizin göklerde uçtuğunu, diğerinizin cennette dolaştığını görünce, bunlar artık fani dünyaya dönemezler diye, kalktım baklavayı bir güzel temizledim, der.

ORASINI ALLAH BİLİR

Padişah, içkinin yasak olduğu yıllarda, denetleme amaçlı büyük bir bağı olan Bektaşı Babasını ziyarete gitmiş. Bağın etrafını gezmiş. Bağ oldukça büyükmüş.

Padişah, Bektaşıye:

-Erenler, maşallah, bağın çok büyükmüş, Üzümünü ne yaparsın? Diye sormuş.

Bektaşı:

-Canlarla birlikte yeriz, Sultanım, diye karşılık vermiş.

Padişah, bu açıklamayı pek yeterli bulmamış:

-Buradaki üzüm yemekle bitmez, erenler, deyince,

Bektaşı:

-Yemediklerimizi de sıkıp fiçılara doldurur, içeriz Sultanım, diye açıklamada bulunmuş.

Padişah:

-Peki ama, sıkılmış üzümler, şarap olmaz mı? Diye sorunca:

Bektaş:

-Ona ben karışmam. Orasını Allah bilir Sultanım, demiş.

III. 2. 4. Sivas Katliamı

2 Temmuz 1993 tarihinde Sivas'ta PSAKD'nin düzenlediği şenlikler esnasında meydana gelen katliam, yıllarca Pir Sultan Abdal'ın doğum yeri olan Banaz'da düzenlenen şenliklerin şehir merkezine de taşınmasına çaba harcamış dernek için anlatılması ve 'deşifre edilmesi' zorunlu bir 'kalıt' haline gelmiştir.

İncelenen 68 yazılı metnin 12 tanesinde (% 17,6'sında) 'Sivas Katliamı' konusuna değinilmektedir.

Web sitesinin ana sayfasındaki 'Sivas Şehitleri' albümü, 'Sivas Katliamı' başlığı, Pir Sultan Abdal Kültür Sanat Dergisi'nin '13 Yıl Sonra Sivas' sayısı ve sürekli güncellenen 'Haberler' derneğin bu kalıtın unutulmamasına yönelik çalışmalarının izdüşümüdür.

'Sivas Katliamı' başlığında paylaşılan 'Pir Sultan Abdal ve Pir Sultan Abdal Şenlikleri' adlı metinde 2 Temmuz 1993 Sivas Katliamı'nda yaşananlar kronolojik diziye uygun olarak aktarılmaktadır. Yazıda belirtildiğine göre, Pir Sultan Abdal'ın tüm ezilenlere, demokrasi ve özgürlük yanlısı herkese mal olmuş karakterinden hareket eden PSAKD yöneticileri, şenlikleri demokrasi ve özgürlük yanlısı örgütler, sanatçılar, yazarlar ve ozanlar ile ortaklaşa yapma kararı almıştır. Çağrıya çok sayıda olumlu yanıt verilmiştir.

Şenlikler radikal İslamcı grupların neticesinde 35 katılımcının yaşamını kaybetmesiyle bir trajediye dönüşmüştür. Devlet yetkililerinin ve güvenlik güçlerinin olaylar sırasındaki kayıtsızlığı, olaylar sonrasında mağdurları suçlayan bir tutum takınılması, yargı sürecinin gevşekliği Alevilerin adalet duygusunu zedelemiştir (“Pir Sultan”, 2006).

‘Derneğimiz’ linkinde bulunan PSAKD Yazıtı’nda Sivas Katliamı, ‘ağıtsal’ bir üslupla şöyle anlatılmaktadır:

O yıl etkinlikler, 1- 2 Temmuz 1993 Sivas merkez, 3-4 Temmuz Banaz Köyünde yapılmak üzere planlanmıştı. Türkiye’nin en seçkin yazarları, gazetecileri, bilim adamları, ozanları, tiyatrocuları, fotoğrafçıları, semahçıları, halkımız bu nedenle Sivas yollarına düşmüşlerdi.

1 Temmuz günü tüm Sivas bayram yeri idi. Kültür merkezi, Buruciye Medresesi, Kapalı Spor Salonu binlerce insanımızla dolup taşıyordu. Şairler şiir söylüyor, yazarlar kitap imzalıyor, gençler semah dönüyor, bilim adamları konuşuyor idi.

Sivas bir bayram yeri idi. Karikatürist Asaf Koçak, 2 ay önce çizdiği bir karikatüründe aydınlıktan rahatsız olan karanlığın cücelerini hicvediyordu. Ne bilsin di o karikatür gerçek olacak. Tarihin derinliklerinden beri kendini saklaya gelen karanlık güçler, gecenin bekçileri Kerbela’yi, Menemen’i, Maraş’ı, Çorum’u bir kez daha yaşatacaklar. Ne bilsin di tuzak kurmuşlar, örgütlenmişler, cihat çağrısı yapmışlar. Taşları yığmışlar, benzini yığmışlar, kibriti hazır etmişler, ne bilsin di! Ya da bilmişti.

Önce Kültür Merkezi’ne saldırdılar, talan ettiler her yeri. Tiyatro salonundaki 1500 kişi çareler aradılar bu çemberden kurtulmak için. Barikatlar kurdular, taşlara yürekleriyle karşı koydular. Amansızdı, imansızdı düşman. Yüzyılların kiniyle saldırdılar, sazını kırdılar önce, boynuna bir ip geçirip cihat çağrılarıyla sokaklarda sürüdüler Pir Sultan’ı...” Beş yüz yıl evvelinden Yavuz’un yaptıklarını unuttular mı ki buraya geldiler ” diye sordular. Su uyurmuş düşman uyumazmışdı bir kez daha. İrtica hortlamış idi, bir kez daha. Polis seyirci kaldı. ” Kurtarın bizi ” çığlıkları yanıtız kaldı.

Madımak Otelindeydiler o sıra Sivas’ın konukları, misafirdiler kentte, barış için gelmişlerdi, şarkı söylemek şiir okumak, halay çekmek, semah dönmek için gelmişlerdi. Ellerinde kalemlerinden, yüreklerinde inançlarından, kafalarında bilinçlerinden ve ellerinde süpürge sopalarından başka hiçbir şey yoktu...

Barikat kurdular otel girişine, önlerinde yangın tüpü, sırt çantasında türkü dolu son yolculuğuna hazırlanıyordu. Hasret. Ve yangın başladı...

7 saatin sonrası; Vali'nin, Emniyet Müdürlüğü'nün, Alay Komutanı'nın, Başbakan'ın, İçişleri Bakanı'nın Cumhurbaşkanı'nın, tüm insanlığın, tüm Türkiye'nin gözleri önünde işlenen bu cinayet morgda son buldu.

Cumhurbaşkanı “ Halkla devleti karşı karşıya getirmeyin ” dedi

Başbakan ” iyi ki halka bir şey olmadı ” dedi.

Muhalefet Başkanı “ Herhangi bir futbol müsabakasında olabilecek bir olay bu ” dedi.

Ahmet Özyurt, Asaf Koçak, Asım Bezirci Uğur Kaynar, Behçet Sefa Aysan,Belkıs Çakır, Carina Cuanna Edibe Sulari, Erdal Ayrancı, Gülender Akça, Gülsün Karababa, Handan Metin, Hasret Gültekin, Huriye-Yeşim Özkan, İnci Türk, Mehmet Atay, Menekşe-Koray Kaya, Metin Altıok, Muammer Çiçek, Muhibe-Muhlis Akarsu, Murat Gündüz,Nesimi Çimen, Nurcan Şahin, Özlem Şahin, Sait Metin, Sehergül Ateş, Serkan Doğan, Serpil Canik, Yasemin-Asuman Sivri,

Onlar ateşte semaha durdular.

O tarihten sonra semahçılar siyah giyer oldular. Semahlarını Madımaktakiler için döner oldular. Semah yine de döner oldu. Delil yine de yanar oldu. Gençler gençleri karşılar oldu.

Tüm Türkiye bir milyon insan olup 33 Can'ın peşinden Karşıyaka'ya yürüdü, Dikmen'den.

Lanetlenen faşizmdi, lanetlenen legal-illegal-yarı legal güçlerdi. Analar oğullarını vermişti, çocuklar babalarını, kadınlar eşlerini, kardeşler yoldaşlarını bir kez daha Pir Sultan yolunda. Bir kez daha insan hakları, laiklik, demokrasi ve barış için bir kez daha...

Gün toparlanma günüydü, derlenip toparlanma, yeniden örgütlenme bilinçleri tazeleme, karanlıkla hesaplaşma günüydü gün. Gün bir kez daha Pir Sultan Abdal'ı anımsama günüydü.

Bin kez kırdılar dallarımızı

Bin kez budadılar

Yine çiçekteyiz işte

Yine meyvedeyiz.

Sivas unutulmamalıydı. Unutursak hatırlatılırdı çünkü ve unutmak ihanetti,bu nedenle başta Pir Sultan Abdal Kültür Derneğimiz olmak üzere tüm dostlar yurt içinde, yurt dışında, beş kıtada, yedi düvelde Sivas şehitlerini anar olduk. Onlarla birlikte yanar olduk (“PSAKD Yaziti”, 2011).

Haziran 2006 tarihinde Pir Sultan Abdal Kültür Sanat Dergisi'nin '13 Yıl Sonra Sivas' sayısında yayımlanan 'Sivas'ı Unutmak İhanettir' isimli yazısında Kazım Genç, devletin katliamlara karşı olduğunu gösterme ve yurttaşları bilinçlendirme görevini yerine getirmek durumunda olduğunu, ancak Madımak Katliamı sırasında ve sonrasında yaşananların bu yönde ilerlemediğinin anlaşıldığını dile getirmektedir. Genç'e (2006a)

göre, Kıbrıs'a üç saatte çıkarma yapan devlet, Sivas'a yedi saat seyirci kalmıştır. Saldırgan grubun altı saat boyunca şehri ele geçirmiş olmasını asker ve polis seyretmiştir. Katliam sanıklarının 'Topluma Kazandırma Yasası' ile kurtarılmaya çalışılması, firari olanların yakalanmaması, iltica edilenlerden deşifre olanların iadeleri için gerekli olan evrakların eksik ve yanlış gönderilmesi devlete yönelik şüphelerin haklılığını kuvvetlendirmektedir. Pir Sultan örgütlülüğünün hedefi, bu şüphelerin üzerine gitmek, katliamlara karşı hep birlikte tek güç olarak ses yükseltmek ve katliamların unutulmasına engel olmaktır.

A.Kadir Paksoy'un derginin aynı sayısında yayımlanan 'Tarih İki Temmuz 1993 Cumaydı' adlı şiiri derneğin web sitesinde de sunulmaktadır.

otuz beş ölü" diyordu
 Karanlıklar Şatosu'ndan kaçmış bir karaltı, ekrandan
 ve ekliyordu:
 "Ölenler, dumandandan boğularak öldüler; çok şükür,
 dışardaki halkımıza hiçbir zarar vermediler..."
 bunları aymazlık sanma
 bu iki satır
 bu iki testere
 şiir değil;
 ama, tarihinin iki kara lekesidir;
 uzay çağında
 çalındı Anadolu'nun alınına;
 unutma!...
 ey Hammurabi
 ey Solon
 ey Jüstinyanus
 ey çağdaş yasa koyucuları dünyanın
 tarihten geçtiniz ama
 "tahrik"ten sınıfta kaldınız.
 ateşi tahrik eden kavı göremediniz
 lavı tahrik eden toprağı

ığlığı tahrık eden fıslıııı
 arslıııı tahrık eden ar'ı
 ve en 6nemlisi
 karanlığı tahrık eden ışığı
 g6remediniz.
 "Tahrık"i merak ediyorsanız, bin dokuz y6z doksan 6c yılı iki temmuzundaki
 T6rkiye Cumhuriyeti Başbakanı'nın demecine
 başvurunuz...
 gece
 derinden derine
 karanlık bir ırmak gibi
 d6ne d6ne
 akıyordu
 kalbimize.
 tarih, iki temmuz bin dokuz y6z doksan 6c cumaydı
 s6z ağzımızda
 yaşam kursağımızda kaldı (Paksoy, 2006).

III. 2. 5. Zorunlu Din Dersleri

İncelenen 68 yazılı metnin 17 tanesinde (% 25'inde) 'Zorunlu Din Dersleri' konusuna değinilmektedir.

PSAKD web sitesinin sol s6tununda sıralanan site linklerinden biri 'Zorunlu Din Derslerinden Muafiyet'tir. Bu metin, zorunlu din derslerinden muaf tutulma talebinin iletileceği dilekçe 6rneğini, 'Din K6lt6r6 ve Ahlak Bilgisi' dersinden muafiyet için izlenecek yolu, emsal kararlara ait tarihleri ve dosya numaralarını, bu hususta Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin aldığı kararı içermektedir ("Zorunlu Din", 2011). Metindeki ayrıntılar ve 6zellikle Pir Sultan Abdal K6lt6r Sanat Dergisi'nin 'Zorunlu Din Eğitimine Hayır' konulu sayısındaki makaleler, derneğin zorunlu din derslerinin kaldırılmasına y6nelik titiz bir çalışma içerisinde olduğunu tescillemektedir.

Ayhan Yalçınkaya, Pir Sultan Abdal Kültür Sanat Dergisi'nin 'Zorunlu Din Eğitime Hayır' konulu sayısında, Alevilerin Aleviliğin Milli Eğitim Bakanlığı müfredatında yer alması peşinde değil, zorunlu ya da seçmeli din derslerine kesin bir biçimde karşı çıkmanın ve din derslerinin tümüyle ulusal eğitim müfredatından tasfiye edilmesi talebinde olmaları gerektiğini yazmaktadır. Yalçınkaya'ya (2006) göre, Aleviler bu talepleri sebebiyle 'dinsiz' olmakla suçlanacaktır; ancak, eğer din, Tanrı ile insanın arasının açılması, insanlığın seçilmiş bir gruba Tanrının mutlak hakimiyeti adına tapınması, din farklılıklarının zor yoluyla bastırılması, doğa, insan ve Tanrı arasındaki ülküsel birliğin reddedilmesi ise dinsizlik savunulmalıdır. Din özgürlüğü, dinin merkezi elden denetiminin ortadan kalkmasına bağlıdır.

Derginin aynı sayısında, 'Zorunlu Din Dersleri' isimli yazısında Kazım Genç, 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'nin çelişkilerle dolu zorunlu din derslerinin müsebbibi olduğunu öne sürmektedir. Genç'in (2006b) vurguladığına göre, anayasanın 24. maddesi 1. bendinde 'Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir', 3. bendinde 'Kimse ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz veya suçlanamaz' hükümleri yer almasına rağmen, aynı maddenin 4. bendinin ikinci cümlesinde 'Din Kültürü ve ahlak öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.' hükmü bulunmaktadır. Kazım Genç yazısında, herkes dini inanç özgürlüğüne sahipse ve hiç kimse dini inançlarını ve kanaatlerini açıklamaya zorlanıp suçlanamayacak ise, din kültürü adı altında yapılan dini eğitimin ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında neden zorunlu olduğunu sormaktadır. Genç'e göre, PSAKD din kültürü dersi adı altında yapılan zorunlu din eğitiminin kaldırılması için özenle mücadele yürüten bir kuruluştur. Müfredat

programını incelendiğinde bu dersin sadece İslam'ın öğretilmesi üzerine inşa edildiği, diğer din ve inançlarla ilgili olarak herhangi bir bilgi ve eğitim verilmediği görülecektir. Din kültürü adı altında zorla bir inancın öğretilmesi, ülkemizde sayıları 20-25 milyonu bulan Alevi-Bektaşî inancına bağlı vatandaşları asimile etmeye yönelik bir uygulamadır. Laik bir devlette din eğitimi ve öğretimi yapılmamalıdır.

III. 2. 6. Laiklik

Derneğin web sitesindeki çeşitli metinlerde laiklik mefhumu mercek altına alınmaktadır. Bu metinlerde, 'kültleştirilmemiş' bir laiklik, Türkiye'nin demokratikleşmesinin zorunlu koşulu olarak anılmaktadır; İslam dininin yaşamın her alanını kaplayan, dolayısıyla farklı inançları dışlayan, 'yoğunluğunu' inceltmenin laikliğin eğitimde itibar kazanmasıyla başarılabilceği savunulmaktadır.

İncelenen 68 yazılı metnin 15 tanesinde (% 22'sinde) 'laiklik' konusuna değinilmektedir.

'Laiklik ve Laik Eğitim' adlı makalesinde İkrâm Çınar, din adına yapılan faaliyetlerin her zaman güvenilir olmayacağını, laikliğin dinin istismar edilmesini önleyeceğini yazmaktadır. Çınar'a göre, laiklik olmadan akılcılık, eleştirelilik, özgür düşünce ve bilimsellik olamaz; laiklik olmadan demokrasiden değil teokrasiden söz edilebilir. Müslüman toplumlarında göreceli olarak hoşgörünün bulunduğu dönemlerde bilim ve felsefe gelişirken (İbni Sina, Farabi, Gazali, İbni Haldun, İbni Rüş vb.), bağınazlık yoğunlaştıkça (16. yüzyıl sonrası) İslam coğrafyasında bilim ve felsefe

sonlanmıştır. Laik eğitim dinsizlik eğitimi değildir. Laik düşünce esasında dinin bir safsatalar sistemi olarak algılanmasına müsaade etmez. Nerede laik eğitim varsa orada vicdan özgürlüğü yeşermekte ve büyümektedir. Özgürce soru sormak ve önyargıları aşmak ancak laiklik ile mümkün olmaktadır (Çınar, 2006).

Ayhan Yalçınkaya laikliği asla ödün verilmeyecek eksen olarak değerlendirmektedir; ancak Yalçınkaya laikliğin bir kült olarak algılanmasına da karşıdır. Yalçınkaya'ya (2006) göre, laikliğin din özgürlüğü olarak sunulmasına taraftar olmamak gereklidir. Türkiye'de din özgürlüğü 'ortodoksi' için neredeyse sınırsızdır; fakat diğer inançlar bu imtiyazdan çok uzaktadırlar. Bu nedenle laiklik ancak 'dinsizlik' özgürlüğü olarak anlaşılmalı ve savunulmalıdır. Alevilerin yöneldiği bir dinsel eğitimin kazandırması gereken ilk bilgilerden biri dinsizliğin kesin ve vazgeçilmez bir hak oluşudur. Üstelik bu hakkı Alevilerin savunması daha bir elzemdir.

'Devlet, Laiklik, Din İlişkileri ve Sorunları' başlıklı yazısında Turan Eser, laikliğin manipülasyona uğratılmamış özünün keşfedilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Eser'e (2006) göre, Türkiye'de laiklik, sisteminin kendisini korumasının politik malzemesi olarak, dönemsel taktiklerin öznesi haline getirilmiştir. Laiklik bir dönem komünizme ve sol düşünceye karşı din adamı yetiştirmek olarak Kemalizm ile İslamcılığın ittifakıydı. 28 Şubat sürecinde ise laiklik, radikal İslamcı kesimleri bastırma parolasıydı. Laiklik, ideolojik bir ihtiyacı karşılamak için siyasi kılıf olarak kullanılmaktadır. Türkiye'ye özgü laiklik anlayışı, devletin belli bir dini ve mezhebi koruma altına almasıdır. Sorunlu laiklik tanımlamaları değiştirilmeli, demokratik ve özgürlükçü laiklik tanımına uygun bir toplum tahayyülü model görülmelidir.

III. 2. 7. Diyanet İşleri Başkanlığı

Diyanet İşleri Başkanlığı üzerine eğilen yazılarda bu kurumun tek yanlılığı eleştirilmekte ve dinin bu kurum vasıtasıyla tek elden idare edilmesinin ayrımcılıkları körüklediği ifade edilmektedir.

İncelenen 68 yazılı metnin 7 tanesinde (% 10,2'sinde) 'Diyanet İşleri Başkanlığı' konusuna değinilmektedir.

Turan Eser bir kalkınma ve yatırım kurumu olmayan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın seneden seneye artan bütçesine dikkat çekmektedir. Eser'e göre, bu bütçe Sünni inanca hizmet vermekte, Alevilerin ve diğer inanç topluluklarının vergileri ile tek bir inanç grubunu desteklemeyi ve beslemeyi hedeflemektedir. Bu nedenle bu bütçe laikliğe aykırıdır. Bununla beraber, Cem Vakfı'nın ve diğer bazı Alevi örgütlerinin Diyanet İşleri Başkanlığı'nda temsil hakkı istemesinin laikliğe uygunluğu muğlaktır (Eser, 2006).

'AKP Alevisi Bildiriyor' adlı makalesinde Yüksek Işık, laikliği benimsemiş bir devletin dini kontrol etmemesi gerektiğini, bütün inançlara eşit mesafede bulunmak zorunda olduğunu söylemektedir. Işık'a (2007) göre, devletin yurttaşlarının inançları arasında ayrımcılık yapması anlamına gelen Diyanet İşleri Başkanlığı gibi kurumlar, laiklik ilkesine aykırıdır. Dini kontrol etmek için yurttaşların vergilerinden finanse edilen bir kurumun kurulması, dinin gündelik hayatta belirleyici hale gelmesinin önünün açılması demektir. Diyanet İşleri Başkanlığı esasında 'kötü niyetli' yönetilmemektedir; pekâlâ

yasasına uygun yönetilmektedir. Totaliter bir laiklik anlayışının nelere yol açabileceğini kanıtlamaktadır.

III. 2. 8. Milliyetçilik

PSAKD web sitesinde paylaşılan çeşitli makalelerin temasını yakın tarihte gerçekleşen ve aydınlatılmamış şiddet olaylarının azmettiricisi olarak görülen milliyetçiliği yargılamak oluşturmaktadır.

İncelenen 68 yazılı metnin 6 tanesinde (% 8,8'inde) 'milliyetçilik' konusuna değinilmektedir.

'Aleviler Milliyetçiliğin Neresinde' başlıklı yazısında Kendal Doğan, cumhuriyetin kuruluşundan sonra da Osmanlı Devleti'nin Sünni devlet uygulamalarının devam ettiğini beyan etmektedir. Doğan'a (2007) göre, Aleviler ve Bektaşiler cumhuriyet sonrasında geçmişte edindikleri koruma amaçlı takiyelere yenilerini de ekleme durumunda kalmışlardır. Hatta bu takiye Bektaşî babalarından Bedri Noyan'ın Hacı Bektaş-ı Veli'nin 'Türk milleti cihana hakim olmak için yaratılmıştır.' dediğini öne sürmesine kadar uzanmaktadır. Türk milliyetçiliği gençlik ve işçi hareketinin sindirilmesi amacıyla kullanılmıştır. Kemalizmin yarattığı milliyetçilik, halkları 'devletin bekası' adına sürekli tedirgin etmiştir. Devletin 'asıl sahipleri', devletin 'tehdit unsurlarına' (Kürtler, Aleviler, Keldaniler, Yezidiler, kısacası tüm azınlık grupları) despotizm uygularken milliyetçiliği arkalarına almışlardır. Farklılıkları zenginlik kabul eden yaşam felsefesine saldırı en çok

milliyetçilikten gelmiştir. Tarih bunun örnekleri ile doludur; Sivas'ta, Çorum'da ve Gazi Mahallesi'nde Alevileri Türk olmaları da kurtaramamıştır.

Temel Demirer, 'milli yarar' kavramını sorguladığı 'Milli Yararsızlık Siyasetinin Dökümü' başlıklı makalesinde milli çıkar adı verilen politik uygulamaların belli zümrelerin kendi çıkarlarını dayatmalarının ideolojisi olduğunu yazmaktadır. Demirer'e göre, milli çıkar Kürt kelimesini kullanmanın bile mahkumiyet nedeni olduğu, Alevilerin yok sayıldığı, Kahramanmaraş'taki, Çorum'daki ve Sivas'taki katliamların sorgulanmadığı bir toplumun kodudur (Demirer, 2007a).

III. 2. 9. Mustafa Kemal Atatürk

İncelenen 68 yazılı metnin 6 tanesinde (% 8,8'inde) 'Mustafa Kemal Atatürk' konusuna değinilmektedir.

Laiklik konusu işlenen makaleler Mustafa Kemal Atatürk'ün başarılarına odaklanmaktadır. Örneğin, İkrâm Çınar, 'Laiklik ve Laik Eğitim' isimli yazıda, Atatürk'ün eğitim başta olmak üzere yaşamın her alanında laikliğin yayılmasına öncülük ettiğinden, bu bağlamda laikliğin erdemini vurguladığından, laiklik adına gerekli olanı yaptığından söz etmektedir. Çınar'a (2006) göre, Atatürk devrimlerinin önemi, bilimselliğe yol açan demokratik ve laik bir uygarlık tasarımı olması, yaşamda en gerçek yol gösterici olarak bilimi görüp topluma bilimsel düşünce boyutu katabilmesidir.

Bir diğer örnek ise Şükrü Günbulut'un 'Din, Devlet ve Laiklik' yazısıdır. Bu yazıda aktarıldığına göre, dinsel ve laik eğitim arasındaki çift başlılık cumhuriyet ile birlikte ortadan kalkmıştır. Medreseler ve şeriye mahkemeleri kapatılmış, uygar bir eğitim ve hukuk düzenine geçilmiştir. Atatürk'ün amacı, dinsel şartlanmayı kırmak, 1300 yıllık Hicaz kültürü taşlaşmasını çözmek, uygarlaşmaktır. Fakat Atatürk'ün ölümünden sonra Türkiye'de taşlaşmış Arap kültürünün rüzgarları yeniden esmeye başlamıştır (Günbulut, 2006).

Temel Demirer'in yazıları ise resmi ideolojinin 'zorba' kaynaklarını Atatürkçülükte görmektedir. Misal, 'Reel Atatürkçülük: Ne Yapar, Neye Yarar?' isimli yazısında Demirer, Atatürkçülüğü sınıflı sömürü egemenliğinin mistifikasyon ve manipülasyon örtüsü olduğunu dile getirmektedir. Demirer, çeşitli başlıklar altında 'totaliter' bir Atatürkçülük portresi çizmektedir (Demirer, 2007b).

III. 2. 10. Cem Vakfı Üzerine Yorumlar

İncelenen 68 yazılı metnin 4 tanesinde (% 5,8'inde) 'Cem Vakfı' konusuna değinilmektedir.

Cem Vakfı iki makalede 'ılımlı İslam projesine' ve 'sistem partilerine' taraftar olmak ile itham edilmektedir. Erdal Yıldırım 'Alevi Oyları Demokrasi Güçlerine' başlıklı yazısında; Alevileri inkar eden, Alevilerin asimilasyonu için kumpaslar hazırlayan kimselerin yanlarına kendilerini 'dede', 'araştırmacı yazar', Alevi inanç önderi ilan eden Reha Çamuroğlu, Timur Ulusoy, İzzettin Doğan, Haydar Doğan gibi 'yol düşkünleri'ni

aldığını yazmaktadır (Yıldırım, 2007). Erdal Yıldırım bir diğer yazısında, 8 Kasım 2009 tarihine yüz binlerce kişinin katılımıyla gerçekleşen ‘Ayrımcılığa Karşı Eşit Yurttaşlık’ mitingine katılmayan Cem Vakfı’nı eleştirmektedir (Yıldırım, 2010).

III. 2. 11. Genel Değerlendirme

Kimlik, öznel hikayelerinin tarihsel ve kültürel anlatılarla bulunduğu istikrarsız noktada biçimlenmekte, hareket halinde şekillenmektedir. Kimliğin yolculuğu açık uçludur ve içinde sabit bir kimliğin ya da nihai bit varış noktasının olmadığı süredir giden bir fabl, bir icat ve bir inşadır (Chambers, 2005). Etnometodoloji’nin gündelik dilin diyalojik yapısını tanımlamak için kullandığı ‘bağlama gönderimlilik’ kavramı kimliğin yolculuğunu tanımlamakta da kullanılabilir. Gündelik hayatta dolaşımda olan sözcüklerin anlamlarını sadece üretildikleri somut bağlamlarda, dilsel bir alışveriş durumunda ‘bağlama gönderim’ yaparken kazanmaları gibi (Coulon, 2010) kimlikler de kendi özel bağlamlarında kavranılmaya açık hale gelirler. Pir Sultan Abdal Kültür Derneği resmi web sitesindeki tüm ‘anlatılar’, kendinde özgü bir bağlama gönderimlilik çizelgesinin ve kimlik katalogunun bileşenleridir. Bu katalogun çatısını sosyalist/muhafif gelenek kurmaktadır. Pir Sultan Abdal’ın ‘kızıl’ silüetinden Bektaşî fıkralarına; Sivas Katliamı ağıtından zorunlu din derslerinden muaf tutulmaya yönelik başvuru dilekçesi örneğine kadar sosyalist mirasa gönderme yapılmaktadır.

Web sitesinde yer alan Alevilik tanımları Aleviliğin ‘sosyalist’ ahlak ile bütünleşen, sosyalizme öncülük eden bir öğreti olduğu görüşü ile kesişmektedir. İncelenen metinlerde en çok söz edilen kategori % 35, 2’lik oran ile ‘Alevilik Öğretisi’dir. Sitede,

Alevilik sosyalist düşünceye benzetilmekte, felsefesi, yaşam biçimi ve kültürü nedeniyle, resmi dinsel anlayışların zulmüne uğramış ‘Kızılbaşlık’ düşüncesine yoğunlaşmaktadır. Bu bakış açısına göre, demokrasiden, hümanizmden, çağdaşıktan, hoşgörüden, laiklikten yana olan ‘Alevilik öğretisi’, dini aşan bir yaşam biçimidir. Tanrıyla özgür bir ilişkinin kurulmasına inanan Alevilik öğretisi, biat etmenin değil demokrasinin özümsemesidir. Alevilik, halife Ali’nin taraftarlığı ile sığlaştırılmamalıdır. Yol evlatlığını esas alan Kızılbaş kültür iklimi, musahiplik geleneğinde de görüldüğü üzere, ortaklaşacılığa ve dayanışmaya dayalıdır. ‘Rafizi’dir, yani adaletsizliğe itiraz eder ve başkaldırır. Alevilik öğretisi, Alevi-Bektaşî fıkralarında görüldüğü gibi, bağınazlığı alaya alır, ‘rasyonel’ düşünceden yola çıkar.

Dava raporları, dilekçeler ve emsal kararlar, zorunlu din derslerinin kaldırılmasına ilişkin olarak gösterilen dikkati göz önüne sermektedir. Zorunlu din dersleri, ezoterik ve heterodoks inançların asimile edilme projesi olarak değerlendirilmektedir. Zorunlu din derslerinin kaldırılmasına yönelik girişimler, başkaldırıya, vahdet-i vücut inancına, hümanizme dayanan Kızılbaş öğretisinin ‘özünü’ koruma mücadelesi ile örtüşmektedir. Nitekim farklılıkları zor yoluyla bastıran, bir gruba Tanrı’nın mutlak hakimiyeti adına tapınılan, kurumsallaşmış din, ruhunda ‘sanat’ barındıran bir inancı eritmek amacıyla tetiktedir. Politik çıkarılara alet edilmemiş ‘laiklik’, demokrasinin zorunlu koşuludur. Çoğulculuğu topluma yayan laiklik ile Diyanet İşleri Başkanlığı katiyetle uyuşmamaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığı, tekinsiz, tehditkar ve sapkın olarak damgalanan inançların ‘ehlileştirilmesi’ amacına göre kurulmuştur. ‘Zorunlu Din Dersleri’ ve ‘Diyanet İşleri Başkanlığı’ kategorilerinin incelenen metinler arasında toplamda %

35,2'lik oran ile yer bulması Pir Sultan Abdal Kültür Derneği resmi web sitesinin 'devlet ile ilişkiler' konusuna ağırlık verdiğini ortaya koymaktadır.

Sivas Katliamı, web sitesindeki matem ve taziye ile bütünleşen 'partizan bir öfke'nin nirengi noktasını oluşturmaktadır. Katliamda hayatını kaybedenlerin resimleri, anma törenleri, katliam ile ilgili haberler (davalar, Madımak Oteli'nin müze haline dönüştürülmesi, kamusal yüzleşme vb.) ve makaleler, katliamın sürekli hatırlatılmasını amaçlamaktadır. Sivas Katliamı'nın oluşturduğu 'bellek', adalet duygusu zedelenmiş, devlete güveni sarsılmış, potansiyel saldırılara karşı refleks ve dayanışma biçimleri türetmek mecburiyetinde kalmış bir 'heretik grup' temsilini gerçekteştirmektedir.

PSAKD internet sitesinde formüle edilen Alevilik tanımlarını şöyle sıralayabiliriz:

1-Alevilik dini sınırları aşan bir felsefe, kültür, yaşam biçimi ve öğretidir. Anadolu'ya özgü olması ve ayaklanma geleneğini özümsemesi Aleviliğin almetifarikalarıdır.

2- Alevilik, Hz. Ali'nin tarihsel kişiliğine ve Hz. Ali taraftarlığına dayandırılmaz. Pir Sultan Abdal, Hallacı-ı Mansur, Kaygusuz Abdal gibi yerleşik kurallara isyan etmiş ulular, Aleviliğin günümüze dek ulaşan başkaldırı öğretisine öncülük etmişlerdir.

3-Alevilik milliyetçiliği dışlar; Türkiye'deki baskı ve asimilasyon politikalarının dayandığı ideoloji milliyetçiliktir.

4- Mustafa Kemal Atatürk, Alevi öğretisinin başat aktörlerinden biri değildir; Atatürkçülüğün 'laiklik' ilkesine destek verilebilir, ancak Atatürkçülük ve Atatürk dönemi her zaman sorgulanmalıdır.

III. 3. Cem Vakfı ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Resmi İnternet Sitelerinin Karşılaştırılması

Cem Vakfı ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği web siteleri, Aleviliğin mahiyetine, inanç/düşünce önderlerine ve tarihsel kaynaklarına ilişkin yapılan yorumlar başta olmak üzere birçok açıdan belirgin farklılıklara sahiptir. Öte yandan her iki internet sitesi de Aleviliğin 'otantik' yanına ve bu otantik yanın resmi devlet anlayışı tarafından dışlandığına dikkat çekmektedir.

Cem Vakfı'nın kurucusu ve genel başkanı İzzettin Doğan'ın, vakfın benimsediği İslamiyet anlayışının şiddeti dışladığını vurgulayan sözü ile açılan Cem Vakfı internet sitesi, misafirlerine Alevi İslam anlayışının teferruatlarını sunmaktadır. İzzettin Doğan'ın teorik öncülüğü sitede baskın durumdadır. Doğan'ın, tarihi, güncel ve biyografik konularda, çeşitli dergilere, televizyon ve radyo kanallarına verdiği mülakatlar, toplantılarda yaptığı konuşmalar web sitesinin sergilediği Alevilik tanımının teorik niteliklerini ortaya koymaktadır. Alevi İslam, özgürlükçü, eşitlikçi, hümanist; bu vasıfları dolayısıyla Anadolu ve Balkan topraklarını İslamlaştırma vazifesini layıkıyla yerine

getirmiş, laik ve demokratik Türkiye Cumhuriyeti'nin varlığına yürekten bağlı bir inançtır. İzzettin Doğan'ın konuşmalarında yaptığı kavramsallaştırmalar, web sitesinin bağlantılarında genişletilmekte ve temellendirilmeye çalışılmaktadır. Necef'e, Kerbela'ya, Balkanlardaki ve Anadolu'daki Alevi inanç merkezlerine yönelik organize edilen gezilerin duyurulması, Aleviliğin inanç kısmının aksatılmamasını hedeflemektedir. Balkanlar tarihi hakkındaki araştırma yazıları, Alevi İslam'ın muzafferane geçmişini ilan etmekte ve Türkiye'nin övünç kaynaklarında Aleviliğin yerini tayin etmektedir. Vakfın Çanakkale Şehitliği'ne düzenlediği gezi haberi ya da Alevilerin Atatürk sadakatini gerekçelendiren bir makale, Alevi İslam'ın siyasi yaklaşımlarını açığa vurmaktadır. Bir videoda ise Aleviliği İslami köklerinden koparıp Marksizme eklemeye çalışmakla suçlanan örgütler hakkındaki görüşler paylaşılmaktadır. Bir internet sitesi böylece, bir kimlik tanımının ifşa , 'ikna' ve etkileşim üssü olarak tasarlanmaktadır.

Aleviliği bir halk hareketi ve ezilmişlerin yanında yer alan bir ideoloji olarak tanımlayan ve Güney Amerika'da 1970'li ve 1980'li yıllarda görülen 'özgürlük teolojisi' akımına yaklaşan Pir Sultan Abdal Kültür Derneği (Bilici, 2010) ise web sitesini 'sivil itaatsizliğe' ve dinamizme dayanan bir 'poster' veya 'afiş' olarak tasarlamıştır. Sitenin kıvılcık fonu, 'Sivas Şehitleri'nin resimleri, derneğin eylemlerini duyuran haber bülteni ve sendika.org'dan nakledilen emek haberleri, site misafirlerini derneğin 'iletisine' hazırlamaktadır. Sivas katliamı, zorunlu din dersleri, Alevilere yönelik asimilasyon politikaları, milliyetçilik ve muhalefet biçimleri üzerine yazılar, keskin ve sivri uçlu bir iletiler coğrafyasını genişletmektedir. Hümanizme dayanan, demokrasiye destek veren, bağnazlığa karşı duran, rasyonel bir öğretisi Aleviliğin temel karakteri olarak değerlendirilmektedir. 'Anadolu Aleviliği', özgün bir karakteri bulunan, ırkçılık,

emperyalizm ve sömürü karşıtı bir 'yol'dur; nesebe değil Alevi yoluna adanmışlığa dayalıdır. Oldukça geniş bir yazarlar grubu tüm web sitesini Alevilik öğretisinin siyasi, dini, ahlaki ve güncel muhteviyatı ile örmektedir.

Cem Vakfı ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği web siteleri birçok açıdan farklılıklara sahiptir. Cem Vakfı web sitesi Aleviliğe ilişkin sorunlarda 'itidal' çağrısı yapmayı uygun görmektedir. Türkiye'nin asli unsurlarından Alevilerin, yanlış tanıma, tanıtma ve Emevi İslam'ın önyargıları nedeniyle ayrımcılığa maruz kaldığı; Aleviliğin dini özünü dışlayan Marksistlerin Aleviliği inançsız bir sol fraksiyona çekmeye çalıştıkları, Cem Vakfı'nın tüm bunlara mani olmak için kurulduğu belirtilmektedir. Yanlış tanıtıldığı ve tanındığı öne sürülen Aleviliğin, gezilerle, bilimsel araştırmalarla, eğitim kursları ile inanç önderlerinin rehberliğine danışarak tanıtılması hedefi web sitesindeki bağlantılara da yansımaktadır. Alevileri mağdur kılan gelişmeler hakkında eleştirel yorumlarda bulunulmakta, ancak her zaman 'barışçıl' yaklaşımların çözüm getireceğine inanılarak sert bir üsluptan kaçınılmaktadır.

Pir Sultan Abdal Kültür Derneği sitesinde ise çok daha didaktik, doktrin dolu ve keskin bir üslup hakimdir. Sivas Katliamı'nın bütün izleri canlı tutulmak istenmektedir. Cem Vakfı internet sitesinde paylaşılan yazılı metinlerde, zorunlu din derslerinde Aleviliğe de yer ayrılması, Diyanet İşleri Başkanlığı'nda Aleviliğin de temsil edilmesi talep edilmektedir. PSAKD web sitesinde nakledilen tüzük, dilekçe örnekleri, dava raporları ve makaleler, zorunlu din derslerinin ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılması konusunda net bir görüş bildirmektedir. İslam, PSAKD Yazıtı'nda belirtildiği gibi Alevilerin eritilmesi politikalarının en başat enstrümanı olarak görülmektedir; Alevileri İslam'a çekmek

isteyenler, Aleviliğin isyankar tarihini yok sayanlardır. Cem Vakfı internet sitesinde bir ‘inanç önderi’ olarak İzzettin Doğan’ın baskınlığı bulunurken PSAKD internet sitesinde ‘araştırmacı-yazar’ grubu baskın bulunmaktadır. Bu grup Aleviliği mistik ve tasavvufi bir inanç olarak değil, tüm sosyal olguların muhatabı bir öğreti olarak görmektedir. Araştırmacı yazarların makalelerinde hükümet politikaları, milliyetçilik, laiklik, Avrupa Birliği, küreselleşme, genel seçimler gibi birçok olay ve olgu, söz konusu ‘muhatap alış’ penceresinden yorumlamaktadır. Sitede, Alevilik öğretisinin ana hatları verilmekte, birtakım örneklerle öğretinin kıstasları belirlenmektedir; ancak, Alevilik öğretisinin tarihsel arkeolojisine ve antropolojisine yönelik temkinli davranılmıştır. ‘Anadolu Aleviliği’ kavramı, Anadolu coğrafyasındaki tüm etno-dinsel grupların mozaiki anlamına gelmektedir. Aleviliğin ekonomik, siyasi ve kültürel bileşenlerden yalıtılarak anlaşılacağı zikredilmiş ve öğreti gereğince Aleviliği belirgin bir etnik kimliğin tekeline terk etmemeye özen gösterilmiştir.

Alevilerin yaşadığı mağduriyetlerin tespitinde yaklaşan, fakat içeriğinde uzlaşamayan iki web sitesi, bazı konularda ortak tavır almakta ve Alevi hareketinin özgün niteliğini onaylamaktadır. Her iki web sitesinde de Aleviliğe mündemiç hümanist, eşitlikçi, demokrat ve laik ‘yatkinliğin’ altı çizilmekte ve bu ‘karakterler’ Alevilerin ayrıcalıklı yanı olarak görülmektedir. Ayrıca bu siteler, sözü edilen karakterlere paralel olarak Aleviliğin kurumsallaşmış devlet İslam’ından ayrılan yönlerinin belirlenmesine ağırlık vermiştir.

SONUÇ

Bireylerin toplumsal çevrelerini tahayyül etme tarzları, önceden hazırlanmış kuramsal terimleri aşan imgeleri, hikayeleri ve efsaneleri taşımaktadır. Toplumsal tahayyül, ortak uygulamaları ve geniş ölçüde paylaşılan bir meşruiyet duygusunu mümkün kılmaktadır. Herhangi bir zamanda meşruiyet elde eden kolektif eylemler ‘repertuarından’ söz etmek mümkündür (Taylor, 2006). Toplumsal tahayyül bu repertuarını anlamlandırma yeterliliğine göre temellendirmektedir. Castells’in belirttiği gibi, kimlik insanların anlam ve tecrübe kaynağıdır. Kimlik başka anlam kaynaklarına kıyasla, öncelik verilen bir kültürel özellik ya da birbiriyle ilgili bir dini kültürel özellik temelinde inşa edilmektedir. Anlam, bir toplumsal aktörün eyleminin amacına getirdiği sembolik tanımdır (Castells, 2008b).

Yüzyıllardır tanınmama, ‘kimlik oyununa’ eşit şartlarda katılamama, sesini duyuramama, itibar zedeleyici söylem ve imalarla karşılaşma gibi sorunlar yaşayan Aleviler, kente göçün yol açtığı sarsıntı ile bir anlam üretme seferberliğine girişmişlerdir (Özben, 2011). Necdet Subaşı’ya göre Aleviler, tarihsel kimliklerini, kurumsal yapı ve ritüellerini nasıl sürdüreceklerine ilişkin olarak oldukça derin bir kargaşanın içindedirler ve modernleşme sancısı çekmektedirler. Modernleşme sürecinde Alevilerin ‘kültürel bagajları’, değerleri ve anlam örüntüleri ciddi bir sarsıntı geçirmiştir (Subaşı, 2008). Söz konusu krizler, kendini yeniden üretme mücadelesini beraberinde getirmiştir. ‘Alevi uyanışı’, Alevilerin ezoterik bir topluluk olmaktan çıkması; bununla beraber, kentte kaos yaşayan Alevilerin kendi hayatlarını düzenleme pratikleridir (Çamuroğlu, 2010)

Alevilerin kamuoyu önüne çıkışında medyanın rolü büyüktür. Kitle iletişim araçları, 1980’li yıllardan itibaren şifahi kültürlerinden ve geleneksel bağlarından kopan Aleviler için bilgi ihtiyacını gidermenin üssü haline gelmiştir. Araştırmacı-yazarların kitapları, dergiler, gazeteler, televizyonlar, Alevi müzisyenlerin ‘deyiş’ albümleri, posterler, kartpostallar, Zülfikar kolyeleri gibi ‘medyalar’, Aleviliği ‘tedavüle’ sokmuştur. Kamuoyu önüne çıkan Alevilik, kimliğini tesis ediş sürecinde ‘bağlamaştırma ipuçlarını’ da oluşturmaktadır. Katılımcıların anlamlılık konusunda sahip oldukları örtük bilgiye dayanan işaret etme değerleri, bir bağlamaştırma ağı örmektedir (Zeynep, 2009). Alevi hareketinin doğuşu, tarih kurgusu, güncel olgulara bakış, Aleviliği yorumlama açısından çok farklı bağlamaları ve anlam örüntülerini beraberinde getirmiştir.

Diğer iletişim araçlarından özellikle ‘karşılıklı etkileşim’ ve ‘çoklu ortam’ nitelikleri ile ayrılan internet, Alevilerin en güncel kamusal alanıdır. Aleviliği tanıtmaya, Aleviler arasında etkileşim kurmaya, Alevilerin taleplerini ve şikayetlerini iletme olanaklarını artıran internet, Alevi kimliğinin bağlam örüntülerini yeni bir ‘uzamda’ genişletmektedir. Steven Jonas’a göre internet, süreksiz bir anlatımın var olduğu, söylemsel etkileşimlerden oluşan, hayal gücümüzü yapılandıran, içinde katılımın, deneyimin ve konuşmaların yer aldığı kendi zamanını oluşturan bir anlatıdır (Timisi, 2003).

İnternetin küresel bazda sahip olduğu etki her geçen gün artmaktadır. Kullanıcı ve ziyaretçi arasında etkileşime imkan tanıyan, yer ve zaman kısıtlaması bulunmayan, bilgi güncellemesi çok az çaba ve maliyetle gerçekleşen, çoklu medya olanaklarını taşıyan internet, sosyal hareketler için örgütlenme, katılımı artırma ve tanıtmaya faaliyetlerinin etkin bir aracı haline gelmiştir (Aktaş, 2004). Önyargıların mağduriyetini her zaman yaşamış

olan Aleviler açısından siber uzam; bilgi aktarma, kendini anlatma, paylaşma ve öğrenme ihtiyacının yeni forumudur. Araştırma boyunca, Alevi hareketi ile internetin yaşadığı kesişmenin sembolik ve kuramsal izdüşümlerine ulaşılmaya çaba harcanmıştır.

Bu araştırmada, Alevi kimliğinin siber uzamda kurduğu anlam kataloglarını ve anlatı repertuarlarını ortaya koymak amacıyla Cem Vakfı ve Pir Sultan Abdal Kültür Derneği web siteleri incelenmiştir. Araştırmada bu internet sitelerine mercek tutulmuş ve siteler Alevi kimlik tanımlarını anlamamıza yardımcı olan kategoriler etrafında analiz edilmiştir. Bu bağlamda ‘İnternet Sitesinin Ana Sayfası’ ve ‘İnternet Sitesindeki Bağlantılar’ ortak kategoriler olarak kullanılmıştır; sitelerin ağırlık verdikleri konulara göre kategoriler çeşitlilik göstermiştir.

‘Alevi İslam Kavramı’, ‘Alevilerin Tarihsel ve Siyasi Karşılaşmaları’, ‘Devlet ve Devlet Kurumları Üzerine Yorumlar’, ‘Sol Görüşlü Alevi Sivil Toplum Kuruluşları Hakkındaki Görüşler’ ve ‘İnanç Önderleri’ kategorileri yardımıyla Cem Vakfı internet sitesinin analizi yapılmıştır. Sitenin tasarımı ve içeriği soğukkanlı, etüt edilmiş ve planlı bir Alevilik yorumunu yansıtmaktadır. ‘Cem Vakfı’ bağlantısında paylaşılan ‘kendimizi tanımalı, bizi yanlış tanıyanlara kendimiz tanıtmalı, elimizde gül ve saz, gönlümüzde insanlık sevgisi ve inancımız, her inançtan insanla bir bayrak altında ve iyi yaşamalıyız’ prensibi, sitenin her bir noktasına titizlikle uygulanmıştır. Kapsamı İzzettin Doğan’ın konuşmalarında ve mülakatlarında belirlenen Alevi İslam kavramı, Türk tasavvufunun eşitlik ve adalet temelli Kur’an-ı Kerim yorumudur. Bu inanış, Osmanlı Devletinin kuruluş dönemindeki fütihat hareketinin ‘gönül askerleri’ olmuştur. Yavuz Sultan Selim’in iktidarını pekiştirmek için barışa ve sevgiye bağlanan inanışları dışlaması Alevi İslam’ı da

ötekileştirmiştir. Mustafa Kemal Atatürk dönemi Aleviliğin yeniden doğuşu olarak tanımlanmaktadır. Cem Vakfı internet sitesi, tanıma ve tanıtma hizmetini tüm bu bağlamların yol göstermesiyle yerine getirmektedir. Balkanlar ile ilgili araştırmalar, inanç önderlerini tanıtan yazılar ya da ayrımcılıkların yasal zeminde giderilmesi talebine dair duyurular, Alevilerin iade-i itibarına katkıda bulunma gerekçesiyle yapılmaktadır.

Pir Sultan Abdal Kültür Derneği internet sitesi Cem Vakfı internet sitesine kıyasla daha ‘aktivist’ bir içeriğe ve tasarıma sahiptir. Kızıl fon, Sivas Katliamı’na ilişkin görseller ve metinler, slogana yaklaşan yazılar sitenin Aleviliğin itibarını yükseltme aracı olarak değil bir direniş sahası olarak kullanıldığını ortaya koymaktadır.

‘Alevilik Öğretisi Kavramı’, ‘Sivas Katliamı’, ‘Zorunlu Din Dersleri’, ‘Laiklik’, ‘Diyanet İşleri Başkanlığı’, ‘Milliyetçilik’, ‘Mustafa Kemal Atatürk’ ve ‘Cem Vakfı Üzerine Yorumlar’ kategorilerinin yardımıyla Pir Sultan Abdal Kültür Derneği internet sitesinin analizi yapılmıştır. Pir Sultan Abdal’ın ve diğer ‘asi’ mutasavvıfların öğretilerine dayanan bir Alevilik felsefesi sitenin Alevilik yorumunun çatısını oluşturmaktadır. Alevi felsefesi, özgürlüğe ve eşitliğe inananların baş koydukları yoldur. Sivas Katliamı, zorunlu din dersleri ve Diyanet İşleri Başkanlığı gibi kategorilerde incelenen konular, Alevi felsefesine bağlananların yaşadıkları mağduriyetlerin ve ayrımcılıkların duyurulmasına yönelmektedir. Güncel olayları konu edinen haberler ve yazılar ezoterik bir Alevilik anlayışına cephe alındığını göstermektedir. Alevilerin asimilasyonlara karşı sürekli tetikte olması gerektiği duyurusu yapılmaktadır. Asimilasyon araçları olarak resmi din anlayışı ve devlet kurumları işaret edilmektedir. Bu açıdan, Sivas katliamı üzerine görseller ve yazılar Alevilere ‘reva görülen’ zulmün belleğini

oluşturmaktadır. Zorunlu din derslerinin kaldırılmasına yönelik görüşler ve dava raporları ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın toplumun homojenleştirilmesine hizmet ettiği yorumu devlet politikalarını sorgulamaktadır. Laiklik ise dinsel özgürlüğün sigortası olarak görülmektedir.

Her iki internet sitesi de farklı Alevilik tanımlarının siber uzamdaki karşılıklarını görebilmemizi sağlamaktadır. Aleviliğe ilişkin aidiyet ve köken tartışmalarının sembolik hazneleri 'online' olan herkese paylaşılmakta, internet siteleri Aleviler için 'sanal Zülfikar' işlevi görmektedir.

KAYNAKÇA

- AÇNR (2010). *Alevi çalıştayları nihai raporu*. T.C. Devlet Bakanlığı
- Aksoy, G. (2009). *'Anadolu Aleviliği'nden Dersim'e*. Ankara: Dipnot Yayınları
- Aktaş, H. (2004). *Bir siyasal iletişim aracı olarak internet*. Konya: Tablet Kitabevi
- Aktay, Y. (1999). *Türk dininin sosyolojik imkanı*. İstanbul: İletişim Yayınları
- Alevilerden ortak bildiri*. (tarih yok). Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/tum-haberler/alevilerden-ortak-bildiri/>
- Altınay, D. (tarih yok). *Taşımali cami cemaati*. Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/tum-haberler/tasimali-cami-cemaati/>
- Anderson, B. (2011) *Hayali cemaatler*. (Çev. İskender Savaşır). İstanbul: Metis Yayınları
- Ateş, K. (2011). *Yurttaşlığın kıyısında Aleviler*. İstanbul: Phoenix Yayınevi
- Aydın, A. (tarih yok). *Seyyid Ali Sultan'ın diyarında batı trakya'da tarihi seçek etkinlikleri yapıldı*. Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/tum-haberler/seyyid-ali-sultanin-diyarinda-bati-trakyada-tarihi-secek-etkinlikleri-yapildi-2/>
- Aydın, A. (tarih yok-a). *Prof. Dr. İzzetin Doğan'la Balkanlar gerçeği*. Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/balkanlarda-alevilik-bektasilik/prof-dr-izzettin-doganla-balkanlar-gercegi-1/>
- Aydın, A. (tarih yok-b). *İzzettin Doğan'la söyleşi-1*. Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/prof-dr-izzettin-dogan/izzettin-doganla-soyleyisi-1/>
- Aydın, A. (tarih yok-c). *Söylesiler-2*. Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/prof-dr-izzettin-dogan/soylesiler-2/>

- Aydın, A. (tarih yok-d). *Söyleşiler-3*. Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/prof-dr-izzettin-dogan/soylesiler-3/>
- Aydın, A. (tarih yok-e). *Dünya ölçeğinde bir etkinlik; 630 alevi derneğinin İstanbul toplantısı*. Erişim tarihi: 30 Temmuz, <http://www.cemvakfi.org.tr/prof-dr-izzettin-dogan/dunya-olceginde-bir-etkinlik-630-alevi-derneginin-istanbul-toplantisi/>
- Aydın, A. (tarih yok-f). *İzzettin Doğan; Aleviler Türkiye’de ulusal birliğin ve demokrasinin teminatıdır*. Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/prof-dr-izzettin-dogan/izzettin-dogan-aleviler-turkiye%E2%80%99de-demokrasinin-ve-ulusal-birliğin-teminatıdır/>
- Aydın, A. (tarih yok-g). *Alevi-Bektaşî inanç önderleri/dedeler-babalar*. Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/dedeler-babalar/alevi-bektasi-inanc-onderleri-dedeler-babalar-2/>
- Aydın, A. (2006). *Akademisyenlerle Alevilik-Bektaşîlik söyleşileri*. İstanbul: Horasan Yayınları
- Aydın, E. (2011). *Kimlik mücadelesinde Alevilik*. İstanbul: Kırmızı Yayınları
- Aydın, E. (2006). *Alevilik-İslamiyet ilişkisi*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=15&ID=93&aID=363#>
- Aydın, R. (2008). *Alevi olmayan Aleviler*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=15&ID=141&aID=672>
- Bal, H. (tarih yok). *Alevi önderleri: Hz. Ali*. Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/category/prof-dr-huseyin-bal/>
- Balkanlarda Alevilik Bektaşîlik*. (tarih yok). Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/category/balkanlarda-alevilik-bektasilik/>

- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi: teknikler ve örnek çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi
- Bilici, F. (2010). Alevi-Bektaşî ilahiyatının günümüz Türkiye'sindeki işlevi. T. Olsson, E. Özdalga ve C. Raudvere (ed.) *Alevi kimliği içinde* (ss 73-86). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınlar
- Binark, M. (2007). Yeni medya çalışmalarında yeni sorunlar ve yöntem sorunu. Mutlu Binark (Ed.). *Yeni medya çalışmaları içinde* (ss. 5-21). Ankara: Dipnot Yayınları
- Bir Türkmen öncüsünü kaybettik... Ali Naki Horasani.* (tarih yok). Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/tum-haberler/bir-turkmen-oncusunu-kaybettik-ali-naki-horasani/>
- Birdoğan, N. (2003). *Anadolu'nun gizli kültürü Alevilik*. İstanbul: Kaynak Yayınları
- Bozkurt, F. (2005) *Toplumsal boyutlarıyla Alevilik*. İstanbul: Kapı Yayınları
- Bozkurt, F. (2006). *Çağdaşlaşma sürecinde Alevilik*. İstanbul: Kapı Yayınları
- Bruinessen, M. V. (2011). *Kürtlük, Türklük, Alevilik* . (Çev. Hakan Yurdakul). İstanbul: İletişim Yayınları
- Bulut, F. (2011). *Ali'siz Alevilik*. İstanbul: Berfin Yayınları
- Bülbül, K. (2012). *Alevi Bektaşî federasyonu genelge (27 Ağustos 2012)*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, http://www.pirsultan.net/haber_detay.asp?ID=4617
- Canpolat, C. (tarih yok). *Alevilerin Atatürk sevgisi*. Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/cemal-canpolat/alevilerin-ataturk-sevgisi/>
- Castells, M. (2008a). *Ağ toplumunun yükselişi*. (Çev. Ebru Kılıç). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

- Castells, M. (2008b). *Kimliğin gücü*. (Çev. Ebru Kılıç). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Cemvlerinde Türkçe Kur'an*. (tarih yok). Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/prof-dr-izzettin-dogan/1-inanc-onderleri-toplantisi-prof-dr-izzettin-doganin-konusmasi/>
- Cem vakfi*. (tarih yok). Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/about/>
- Cem vakfi 9. olağan kurulu*. (tarih yok). Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/prof-dr-izzettin-dogan/cem-vakfi-9-olagan-genel-kurulu/>
- Cem vakfi gençlik şöleni*. (tarih yok). Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012. <http://www.cemvakfi.org.tr/tum-haberler/cem-vakfi-genclik-soleni/>
- Cem vakfindan kamuoyuna duyuru*. (tarih yok) Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/tum-haberler/cem-vakfindan-kamuoyuna-duyuru/>
- Chambers, I. (2005). *Göç, kültür, kimlik*. (Çev. İsmail Türkmen). İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Coşkun, Z. (1995) *Öteki Sivas*. İstanbul: İletişim Yayınları
- Coulon, A. (2010). *Etnometodoloji*. (Çev. Ümit Tatlıcan). İstanbul: Küre Yayınları
- Cumhuriyetçi eğitim ve kültür merkezi resmi senedi*. (tarih yok). Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/features/>
- Çakır, R. (2010). Politik 'Alevilik' ile politik 'Sünnilik': benzerlikler ve zıtlıklar. T. Olsson, E. Özdalga ve C. Raudvere (ed.) *Alevi kimliği içinde* (ss 86-91) İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- Çalışlar, O. (2009). *Aleviler: vali de olmak istiyoruz general de*. İstanbul: Doğan Kitap
- Çamuroğlu, R. (2008). *Değişen koşullarda Alevilik*. İstanbul: Kapı Yayınları

- Çamuroğlu, R. (2010). Türkiye’de Alevi uyanışı. T. Olsson, E. Özdalga ve C. Raudvere (Ed.) *Alevi kimliği* içinde (ss 104- 113) İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- Çarkoğlu, A. & Bilgili, N.Ç. (2011). A precious relationship: the Alevi minority, the Turkish state and the EU. *South European Society and Politics*. 16:2, 351-364
- Çayır, K. (1999). Toplumsal sahnenin yeni aktörleri: yeni sosyal hareketler. Çayır, K. (Ed.). *Yeni sosyal hareketler* içinde. (ss. 13- 33). İstanbul: Kaknüs Yayınları
- Çınar, E. (2011). *Aleviliğin gizli tarihi*. İstanbul: Kalkedon Yayınları
- Çınar, İ. (2006). *Laiklik ve laik eğitim*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=20&ID=102&aID=190>
- Demir, M. (2012). *Alevi-Sünni boğazlaşmasına izin vermeyeceğiz*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, http://www.pirsultan.net/haber_detay.asp?ID=4618
- Demirer, T. (2007a). *Milli yararsızlık siyasetinin dökümü*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=15&ID=99>
- Demirer, T. (2007b) *Reel Atatürkçülük; ne yapar, neye yarar*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=15&ID=99&aID=385>
- Doğan, İ. (2010). *Türklük ve Alevilik*. İstanbul: Moralite Yayınları
- Doğan, K. (2007). *Aleviler milliyetçiliğin neresinde*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=15&ID=96&aID=357>
- Dressler, M. (2008). Religio-secular metamorphoses: the re-making of Turkish Alevism. *Journal of the American Academy of Religion*, 76, 280-311
- Ecevitoğlu, P. (2011). Aleviliği tanımlamanın dayanılmaz siyasal cazibesi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66, 137-156
- Engin, K. (2007). *Aleviler ve kurban bayramı*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=15&ID=70&aID=605>

- Erbaş, H. ve Coşkun, M. K. (2007). Sınıf kimliğinden kültürel kimliğe: fark/kimlik politikalarının yükselişi. Hayriye Erbaş (Ed.), *Fark/kimlik sınıf* içinde (ss. 3-31). Ankara: Eos Yayınevi
- Erman, T. (2005). Mahalledeki öteki: gecekondü ortamında Alevi-Sünni ilişkileri. G. Pultar ve T. Erman (ed.). *Türk(ıye) kültürleri* içinde (ss. 319-339). Ankara: Tetragon Yayınevi
- Erözden, O. (2008). *Ulus devlet*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık
- Eser, T. (2006). *Devlet, laiklik, din ilişkileri ve sorunları*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=20&ID=116&aID=253>
- Genç, K. (2006a). *Sivas'ı unutmak ihanettir*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=20&ID=104&aID=162>
- Genç, K. (2006b). *Zorunlu din dersleri*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=20&ID=102&aID=159>
- Genel başkanımız*. (tarih yok) Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012. <http://www.cemvakfi.org.tr/portfolio-view/genel-baskanimiz/>
- Genel kurul kararları. (2006). Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=4&ID=28>
- Geray, H. (2004). *Toplumsal araştırmalarda nicel ve nitel yöntemlere giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi
- Göle, N. (2000) *İslamın yeni kamusal yüzleri*. İstanbul: Metis Yayınları
- Guibernau, M. (2010). Küreselleşme, modernite ve ulusal kimlik. Işıtan gündüz (Ed.). *Ulusal kimlik ve etnik açılım* içinde (ss. 61-79). İstanbul: Sarmal Yayınları
- Güler, S. (2008) *Aleviliğin siyasal örgütlenmesi*. Ankara: Dipnot Yayınları

- Günbulut, Ş. (2006). *Din, devlet ve laiklik*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=20&ID=116&aID=247>
- Habermas, J. (1997). *Kamusal yaşamın yapısal dönüşümü*. (Çev. Tanıl Bora ve Mithat Sancar). İstanbul: İletişim Yayınları
- Hacı Bektaş Veli aydınlığı*. (tarih yok). Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/haci-bektasi-veli/haci-bektasi-veli-aydinligi/>
- Halkalı şubesinin Çanakkale şehitliği gezisi*. (tarih yok). Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/tum-haberler/halkali-subesinin-canakkale-sehitligi-gezisi/>
- Hendrich, B. (2005). Alevilikte sazın belleksel ve iletişimsel boyutları G. Pultar ve T. Erman (ed.). *Türk(eye) kültürleri içinde* (ss. 291-299). Ankara: Tetragon Yayınevi
- Hobsbawm, E. (2006). Gelenekleri icat etmek. E. Hobsbawm ve T. Ranger (ed.) *Geleneğin İcadı* içinde (ss. 1-19) İstanbul: Agora Kitaplığı
- Işık, Y. (2007). *AKP Alevisi bildiriyor*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=15&ID=73&aID=584>
- İnançsal ritüeller*. (2006). Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=7&ID=65>
- İnceoğlu, Y. ve Çomak, N. (2009). *Metin çözümlemeleri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- İrat, A. (2009). *Modernizmin erittikleri*. İstanbul: Kırmızı Yayınları
- Kale, M. (2012). *Anzaklar ve Atatürk'ün evrensel hümanizmi*. Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/tum-haberler/anzaklar-ve-ataturkun-evrensel-humanizmi/>
- Kaleli, L. (2000) *Alevi kimliği ve Alevi örgütlenmeleri*. İstanbul: Can Yayınları

- Kaygusuz, İ. (2009) *Görmediğim tanrıya tapmam*. İstanbul: Su Yayınevi
- Kaymak, V. (2008). *Alevi-Bektaşî fıkraları*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=7&ID=152>
- Kırklar Kervanı. (2009, 12 Kasım). *Cem vakfî mitinge neden katılmadı*. Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.youtube.com/watch?v=xF7AMvaLGcU>
- Konacık'a cemevi için protokol imzalandı*. (tarih yok). Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/tum-haberler/konacika-cemevi-icin-protokol-imzalandi/>
- Korkmaz, E. (2011) *Kızılbaş aydınlanma*. İstanbul: Demos Yayınları
- Kymlicka, W. (1998). *Çokkültürlü yurttaşlık*. (Çev. Abdullah Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Larrain, J. (1995). *İdeoloji ve kültürel kimlik*. (Çeb. Neşenur Domaniç). İstanbul: Sarmal Yayınevi
- Madımak müze otobüs projesi başlıyor*. (2012). Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, http://www.pirsultan.net/haber_detay.asp?ID=4612
- Maigret, E. (2011). *Medya ve iletişim sosyolojisi*. (Çev. Halime Yücel) İstanbul: İletişim Yayınları
- Mardin, Ş. (2008) *Türk modernleşmesi*. İstanbul: İletişim Yayınları
- Massicard, E. (2003). Alevist movements at home and abroad: mobilization spaces and disjunction. *New Perspectives on Turkey*, 28-29, 163-187
- Massicard, E. (2007). *Alevî hareketinin siyasallaşması*. (Çev. Ali Berktay) İstanbul: İletişim Yayınları
- Melikoff, İ. (2007). *Kırklar'ın cem'inde*. (Çev. Turan Alptekin) İstanbul: Demos Yayınları
- Melikoff, İ. (2009). *Uyur idik uyardılar*. (Çev. Turan Alptekin) İstanbul: Demos Yayınları

- Memiş, A. (2010). *Müslüman mahallesinde Alevi olmak*. İstanbul: Federe Yayınları
- Mossberger, K., Caroline, J. Ve McNeal, R. (2008). *Digital citizenship: the internet, society and participation*. Cambridge, ABD: MIT Pres
- Müsahtiplik*. (2009). Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=7&ID=65&aID=720>
- Ocak, A. Y. (1999). *Türk sufiliğine bakışlar*. İstanbul: İletişim Yayınları
- Ocak, A. Y. (2010) *Alevi ve Bektaşî inançlarının İslam öncesi temelleri*. İstanbul: İletişim Yayınları
- Ong, W. (1993). *Sözlü ve yazılı kültür*. (Çev: Sema Postacıoğlu Banon) İstanbul: Metis Yayınları
- Ozanlar*. (tarih yok). Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012. <http://www.cemvakfi.org.tr/category/ozanlar/>
- Öz, B. (tarih yok-a). *Hız. Ali'nin askersel kişiliği*. Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/hz-ali/hz-alinin-askersel-kisiligi/>
- Öz, B. (tarih yok-b). *Bilim adamı, düşünür ve edebiyatçı olarak Hız. Ali*. Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/hz-ali/bilim-adami-dusunur-ve-edebiyatci-olarak-hz-ali/>
- Öz, B. (1996). *Kurtuluş Savaşı'nda Alevi-Bektaşîler*. İstanbul: Can Yayınları
- Öz, B. (2008). *Alevilik nedir*. İstanbul: Der Yayınları
- Özben, M. (2011). *Kirlilik kavramı ve Aleviliğin asimilasyonu*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Özdemir, Ç. (tarih yok). *Türk yurdu dergisi Alevilik dosyası- röportaj*. Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012. <http://www.cemvakfi.org.tr/prof-dr-izzettin-dogan/turk-yurdu-dergisi-alevilik-dosyasi-roportaj/>
- Özyurt, C. (2005). *Küreselleşme sürecinde kimlik ve farklılaşma*. İstanbul: Açılım Kitap

- Paker, O. (2003). İletişimin fast food'u: sanal diyarlarda oyun, chat ve gizemli yabancı. Gönül Pultar ve Bahattin Akşit (Ed.). *Kültür ve modernite içinde* (ss. 137-162). İstanbul: Tetragon Yayınları
- Paksoy, K. (2006). *Tarih iki temmuz 1993 cumaydı*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=20&ID=104&aID=228>
- Pir Sultan Abdal ve Pir Sultan Abdal şenlikleri*. (2006). Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=6&ID=56>
- Pirsultanca*. (2007, 3 Aralık). *Kazım Genç PSAKD Eyüp Alibeyköy şube kongresi*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.youtube.com/watch?v=X1J87L4n5U0>
- Pirsultanca*. (2008, 11 Ocak). *Hızır Paşa sofrasına oturmayın*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, http://www.youtube.com/watch?v=hlf2_aLqNd4
- Prof. Dr. İzzettin Doğan*. (tarih yok). Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/category/prof-dr-izzettin-dogan/>
- PSAKD Yaziti*. (2011). Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=4&ID=25>
- Saraç, N. (2011) *Alevilerin siyasi tarihi 1300-1971*. İstanbul: Cem Yayınevi
- Savran, G. (2006). *Özne- yapı gerilimi*. İstanbul: Kanat Kitap
- Seçim sonrası İzzettin Doğan'ın açıklamaları*.(tarih yok). Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012. <http://www.cemvakfi.org.tr/prof-dr-izzettin-dogan/secim-sonrasi-izzettin-doganin-aciklamalari-turkiyeye-iliskin-degerlendirmeleri/>
- Schüler, H. (1999). *Particilik, hemşehrilik, Alevilik*. (Çev. Yılmaz Tonbul). İstanbul: İletişim Yayınları
- Smith, A. (2010). *Milli kimlik*. (Çev. Bahadır Sina Şener) İstanbul: İletişim Yayınları

- Sökefeld, M (2002). Alevism online: reimaging a community in virtual space. *Diaspora*, 11, 85-123.
- Söyleşiler 4*. (tarih yok). Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012. <http://www.cemvakfi.org.tr/prof-dr-izzettin-dogan/soylesiler-4/>
- Subaşı, N. (2003). Güvenliğin modern mekanları ve Aleviler. *Milel ve Nihal*, 1, 73-91
- Subaşı, N. (2008). AKP ve Aleviler. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 516, 8-15
- Subaşı, N. (2010). *Alevi modernleşmesi*. İstanbul: Timaş Yayınları
- Şahin, C. (2010). *Alevi öğretisinde cenaze erkânı*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=7&ID=65&aID=727>
- Şahin, E. C. (2007). *Aleviler ve siyaset*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=15&ID=93&aID=363>
- Şener, C. (1990). *Alevilik olayı*. İstanbul: Ant Yayınları
- Şener, C. (1998). *Aleviler ne yapmalı*. İstanbul: Ant Yayınları
- Şener, C. (2010). *Aleviler'in Etnik kimliği*. İstanbul: Etik Yayınları
- Taylor, C. (2006). *Modern toplumsal tahayyüller*. (Çev. Hamide Koyukan). İstanbul: Metis Yayınları
- Timisi, N. (2003). *Yeni iletişim teknolojileri ve demokrasi*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları
- Topçu baba anma etkinliği*. (tarih yok). Erişim tarihi: 30 Temmuz, <http://www.cemvakfi.org.tr/tum-haberler/topcu-baba-anma-etkinligi/>
- Tosun, H. (2002) *Alevi kimliğiyle yaşamak*. İstanbul: Can Yayınları
- Törenli, N. (2004). *Enformasyon toplumu ve küreselleşme sürecinde Türkiye*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları
- Törenli, N. (2005). *Yeni medya, yeni iletişim ortamı*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları

- Turan Dursun'u özlem ve saygıyla anıyoruz.* (2012). Erişim tarihi: 8 Eylül 2012,
http://www.pirsultan.net/haber_detay.asp?ID=4337
- Tuzuk.* (2011). Erişim tarihi: 8 Eylül 2012,
<http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=4&ID=26>
- Tüm haberler.* (tarih yok). Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012.
<http://www.cemvakfi.org.tr/category/tum-haberler/>
- Türkdoğan, O (2006) *Alevi-Bektaşî kimliği*. İstanbul: Timaş Yayınları
- Video portal.* (tarih yok). Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012,
<http://www.cemvakfi.org.tr/videoportal/>
- Videolar.* (2009). Erişim tarihi: 8 Eylül 2012,
<http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=23&ID=151>
- Vorhoff, K. (2010). Türkiye'de Alevilik ve Bektaşîlikle ilgili akademik ve gazetecilik nitelikli yayınlar T. Olsson, E. Özdalga ve C. Raudvere (ed.) *Alevi kimliği* içinde (ss 34-72). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- West, D. (2005). *Kıta Avrupa felsefesine giriş*. (Çev. Ahmet Cevizci) İstanbul: Paradigma Yayıncılık
- Yalova'da Anadolu Balkan buluşması.* (tarih yok). Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012,
<http://www.cemvakfi.org.tr/tum-haberler/yalovada-anadolu-balkan-bulusmasi/>
- Yalçınkaya, A. (2006). *Alevilik ve dinsel eğitim*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012,
<http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=20&ID=102&aID=191>
- Yargıtay'dan talihsiz karar.* (tarih yok). Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012,
<http://www.cemvakfi.org.tr/tum-haberler/yargitaydan-talihsiz-karar/>
- Yıldırım, A. (2010) *Alevi hukuku ve düşkünlük*. İstanbul: Doruk Yayınları

- Yıldırım, E. (2007). *Alevilerin oyları demokrasi güçlerine*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=15&ID=78&aID=432>
- Yıldırım, E. (2010). *Vah zavallı büyük ozan Arif Sağ, vah*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=15&ID=78>
- Yılmaz, H. (2012). *Kartal cemevine dair: basın açıklaması*. Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, http://www.pirsultan.net/haber_detay.asp?ID=4614
- Zeyrek, D. (2009). Söylem ve toplum. Ahmet Kocaman (Ed.) *Söylem üzerine* içinde (ss. 27-47). Ankara: ODTÜ Yayıncılık
- Zorunlu din derslerinden muafiyet*. (2011). Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=27&ID=178>
- Zorunlu din derslerinin kaldırılması için verilen hukuksal mücadele*. (2006). Erişim tarihi: 8 Eylül 2012, <http://www.pirsultan.net/kategori.asp?KID=20&ID=102&aID=270>
1. *inanç önderleri toplantısı*. (tarih yok). Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/prof-dr-izzettin-dogan/1-inanc-onderleri-toplantisi-prof-dr-izzettin-doganin-konusmasi/>
2. *inanç önderleri toplantısı*. (tarih yok). Erişim tarihi: 30 Temmuz 2012, <http://www.cemvakfi.org.tr/prof-dr-izzettin-dogan/inanc-onderleri-ikinci-toplantisi/>